

HEYDƏR ƏLİYEV

Azərbaycanda iqtisadiyyatın və
sosial sahənin yüksəlişi özəl
sektorun inkişafından asılıdır

HEYDƏR ƏLİYEV

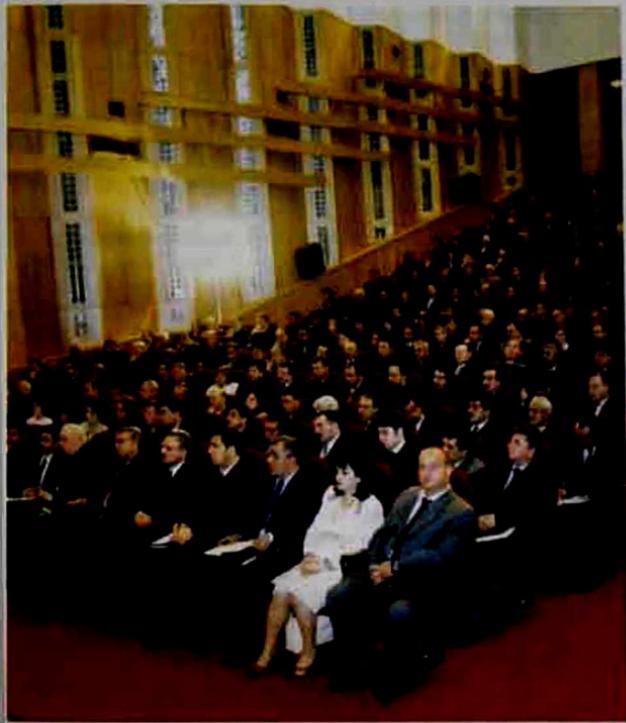
Azərbaycanda iqtisadiyyatın və
sosial sahənin yüksəlişi
özəl sektorun inkişafından asılıdır

- * Görüşlər
- * Fərmanlar
- * Əsasnamələr
- * Qaydalar
- * Programlar
- * Tədbirlər

«Nurlar»
Bakı-2002

*Azərbaycanda iqtisadiyyatın və
sosial sahənin yüksəlisi
özəl sektorun inkisafından asılıdır*

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN YERLİ SAHİBKARLARLA
G Ö R Ü Ş Ü**

Tərtib edən:

TEYMUR ƏHMƏDOV

Əliyev Heydər.

**Azərbaycanda iqtisadiyyatın və sosial sahənin yüksəlişi
özel sektorun inkişafından asılıdır**

Bakı, Nurlar, 2002, 112 səh.

*Kitabda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əlirzə
oğlu Əliyevin 2002-ci il aprelin 23-də yerli sahibkarlarla və mayın
14-də xarici iş adamları ilə görüşləri, eyni zamanda avqustun 17-
dən sentyabrın 28-dək ölkəmizdə kiçik və orta sahibkarlığın inki-
şafı haqqında qəbul etdiyi sənədlər – fərمانlar, əsasnamələr,
qaydalar, proqramlar, tədbirlər toplu halda təqdim edilmişdir.*

*Bu tarixi görüş və sənədlər iqtisadi işlahatları süvətləndirmək,
müştəqil Azərbaycanın iqtisadi qüdrətini artırmaq üçün kiçik və
orta sahibkarlığın vüsətli inkişafına dövlət qayğısının parlaq tə-
zahüründür.*

ISBN: 9952-403-24-0

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 25-də Prezident Sarayında yerli sahibkarlarla görüş keçirmişdir.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev salonun foyesində ölkəmizdə istehsal edilən yüksək keyfiyyətli məhsullardan ibarət sərgi ilə ya-
xından tanış oldu.

Azərbaycan Prezidentinə məlumat verildi ki, bu məhsulların ök-
soriyyəti 1970-ci illərdə respublikada yaradılmış və hazırda özəl sek-
tora məxsus müəssisələrdə istehsal olunmuşdur.

Prezident Heydər Əliyev ayrı-ayrı müəssisələrin, səhmdar cə-
miyyətlərinin buraxdığı məhsullarla, istehsal müəssisələrinin və-
ziyyəti, rəqəbat qabiliyyəti, daxili tələbatın ödənilməsi, bazarda məh-
sulların satışının vəziyyəti və təşkili ilə maraqlandı, müvafiq tövsiyə
və məsləhətlərini verdi.

Dövlətimizin başçısı sahibkarlara müraciətlə dedi ki, oğor siz
yaxşı işləsonız, məhsulları keyfiyyətli və bol etsəniz, bazarı əla ala-
caqsınız, Qərb ölkələrindən belə məhsulların götürülməsinə o qədər də
ehtiyac olmayıacaqdır. Bu məhsullar əhalimizi tömən etməlidir. Bunlar
nə qədər keyfiyyətli olsa, həm əhali tömən olunar, həm də, yənə deyि-
rəm, bazarı əla ala bilərsiniz. Bazar iqtisadiyyatı rəqəbatdır. Gərək
hər gün düşünəsən ki, bazarı itirməyəsən.

Sahibkarlar onları görüşə dəvət etdiyinə, fəaliyyətləri üçün ya-
ratdığı şəraitə və dəyərli tövsiyələrinə görə Azərbaycan Prezidentinə
dərin minnətdarlıqlarını bildirdilər, öz müəssisələrinin işi barədə mə-
lumat verdilər, respublikamızın rəhbərini xatirə hadiyyələri təqdim
etdilər.

* * *

Sonra görüş başlandı.

Prezident Heydər Əliyev görüşü giriş nitqi ilə açdı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN GİRİŞ NİTQİ

— Hörməti xanımlar və conablar!

Hörməti sahibkarlar!

Mon sizi somimi qolbdan salamlayıram və bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram. Azərbaycan dövlətinin iqtisadi siyaseti Azərbaycanın iqtisadiyyatının bazar iqtisadiyyatı yolu ilə inkişaf etdirmək-dən ibarətdir. Bunun üçün biz 1995-ci ildən başlayaraq, ardıcıl surətdə lazım olan iqtisadi islahatları həyata keçiririk. Biz bu gün mommuniyyət hissini ilə deyə bilərik ki, artıq bizim iqtisadi siyasetimiz, həyata keçirdiyimiz tödbirlər öz müsbət nticəsimi verir və verməkdədir.

Azərbaycanın iqtisadiyyatı 1990-ci ilin avvollarında böhran vəziyyətində olduğu halda, 1995-ci ildən artıq inkişafa başlayıb-dır. İqtisadiyyatın bütün sahələrində inkişaf müşahidə olunur və bu inkişaf ilə bəllər artır. Bunların osas sobobları, qeyd etdiyim kimi, iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi ilə bağlıdır. İqtisadi islahatlar müxtəlif xarakter daşıyır, müxtəlif sahələri abata edir və böyük tödbirlərin həyata keçirilməsini tələb edir. Biz bunların hamisini edirik, baxmayaraq ki, bunları həyata keçirmək üçün bir çox çətinliklərimiz var idi. Keçmiş iqtisadi psixologiyadan uzaqlaşmaq, insanları yeni iqtisadi tofəkküro alıshdırmaq və beləliklə do islahatları həyata keçirərək, cəni zamanda onların müsbət nticələrinin olda olunmasına nail olmaq lazımdı. Dediym kimi, biz bu nticələri olda etmişik.

Aparılan siyaset, islahatlar və bazar iqtisadiyyatı prinsipi ölkədə yeni toboqonun, sahibkarlar toboqosunun yaranmasına gotırıb çıxarıb-dır. Bu, belə də olmamışdı, çünki bazar iqtisadiyyatının osasında şoxsi mülkiyyət, özəl mülkiyyət və sahibkarlıq durur. **Bizim görəcəyimiz işlər** ondan ibarət idi ki, islahatları həyata keçirmək üçün, bazar iqtisadiyyatının tövbələrini ödəmək üçün lazımlı olan qanunlar qəbul etməliydiq, qaydalar yaratmali idik və ölkəmizdə bu qanunları həyata keçirilməsinə, onlara riayat olunmasına tömin etməliydiq. Biz deyə bilərik ki, bunu da etmişik.

İndi Azərbaycanda böyük sahibkarlar toboqosu yaranıb-dır. Sahibkarlar toboqosu Azərbaycan iqtisadiyyatının aparıcı bir hissəsidir.

Özolloşdirmə prosesi gedir, iqtisadiyyatın çox sahisi özolloşdırılıb-dır. Öldə etdiyimiz nailiyyətlərdə özolloşdirmənin böyük ohomiyəti vardır. İqtisadiyyatın bir çox sahələrindəki nticələr özəl sektorun hesabına olda edilibdir. Bir daha deyirom, özəl sektorun yaradıcıları, özəl sektorun aparıcıları sahibkarlar qrupunu, sahibkarlar töbəqosunu meydana gotırır.

Demək olar ki, indi bizim sosial-iqtisadi inkişafımız sahibkarların fəaliyyətindən asılıdır. Çünkü agor iqtisadiyyat özolloşdırılıb-ısa, yaxud unun böyük bir hissəsi özolloşdırılıb-ısa, demək, iqtisadiyyatın böyük bir hissəsi sahibkarların olındır və onların somoraklı İsləməsi Azərbaycanın iqtisadiyyatının inkişafını tömin edən amildir. Ona görə də biz buna dövlət siyasetimizin böyük bir hissəsi kimi baxırıq.

Əgər keçmişlə müqayisə etsək, o vaxt bütün iqtisadiyyat dövlət inhisarında idi və biz iqtisadiyyatda inkişafi tömin etmək üçün, müxtəlif sahələrdə istehsalı tömin etmək üçün o sahələrdə fəaliyyət göstərən dövlət orqanlarının, təşkilatlarının, birləşkələrin işləri ilə möşğul olurdıq və vaxtaşırı onlara müxtəlif müşavirələr keçirib gördüklerə işləri tohlıq edirdik, işlərin sırotnonması üçün lazımi tödbirlər görürdük və onlara kömək edirdik. Indi demək olar ki, bunlar yoxdur, yaxud da bizim iqtisadiyyatımızın az hissəsinə aiddir. İqtisadiyyatın osas hissəsini taşkınlı edən özəl sektordur.

Bir də qeyd edirəm, özəl sektorun da osas daşıyıcıları, aparıcıları sahibkarlardır. Demək, biz keçmişdə gördüyüümüz işləri indi sahibkarlarla görməliyik. Təbiidir, burada fərqli var. Çünkü keçmişdə dövlət tabeliyində olan təşkilatlar idi, biz lazımi müşavirələr keçirərək, onları qarşısına tölobolor qoyurdum. Indi isə biznesmenlər sorbostdırıf, öz omzlakının, öz işlərinin sahibidirlər. İş adamları ilə, biznes adamları ilə **bizim münasibətlərimiz yalnız və yalnız demokratiya prinsipini** osasında qurulur və qurula bilər. Bu prinsiplərə riayət edərək, biz iş adamlarının fəaliyyətinin daha da somoraklı olmasına məraqlı olaraq, onlara yardım etmək, kömək göstərmək istəyirik. Biz bunu indi qədər etmişik. Qəbul etdiyimiz qanunlar bunu tömin edib və edir, Prezidentin fərmanları və sərəncamları bunu tömin edibdir və edir, həyata keçirdiyimiz müxtəlif tödbirlər bunu tömin edir.

Bu gün, bu görüşde işə bizim məqsədimiz Azərbaycanda yerli sahibkarların vəziyyəti ilə daha da yaxından tanış olmaqdan ibarətdir. Yəni yerli sahibkarların işində nə kimin çatınlıkları var, onların işinə mane olan amillər nədən ibarətdir, dövlətin, hökumətin qanunlarının, sərəncamlarının, qərarlarının yerinə yetirilməsinə mane olan səbəblər nədən ibarətdir və nəhayət, sahibkarların işinin daha da səmərəli olması üçün nə etmək lazımdır. Bu məqsədə də biz bu gün sizinlə görüşə gəlmişik.

Bilirsiz ki, belə bir görüşün keçirilməsi haqqında mən aprel ayının 12-də qərar qəbul etdim, bu qərarı ictimaiyyətə çatdırdım və o gündən başlayaraq bizim müvafiq nazirliklər, xüsusun İqtisadi İnkişaf Nazirliyi belə bir görüşün hazırlanması ilə möğuldür. Çox sevindirici haldır ki, bu görüşə Azərbaycanın iş adamları böyük maraq göstəriblər, yüzlərlə, minlərlə insan müraciət edib görüşdə iştirak etmək arzularını bildiribdir. Ancaq təossüflər olsun ki, bizim bu salona — mənə bildirdilər ki, toxminon 500 adam tutu bilər — bundan artıq dəvət etmək mümkün olmayıbdir. Ancaq mən düşünürüm ki, ağor bizim bu görüşümüz istonilon soviyyədə alınsa və haqiqəton bizim sizinlə olan işlərimizə kömək etsa, müəyyən vaxt toyin edib, bu gün burada iştirak etməyə imkanı olmayan bütün başqa sahibkarlarla görüsəcəyik.

Mən işi belə planlaşdırıram ki, bu gün sizinlə bu görüşü keçirək. Sonra Azərbaycanda faaliyyət göstərən xarici ölkələrin sahibkarları ilə belə bir görüş keçirmək istoyırm. Bunların nöticəsində əldə olunan məlumatları, materialları öyrənmək və onların osasında lazımi tödbirlər görmək üçün biz Azərbaycanın dövlət orqanlarının, hökumət orqanlarının nümayəndələri ilə müşavirə keçirəcək, həkimiyət orqanlarının vəzifələrinin müəyyən edəcəyik.

Bu görüşün və bundan sonra keçiriləcək görüşün məqsədi ondan ibarətdir ki, biz bilavasita iş adamlarından məlumat alaç ki, sahibkarlı işi nə vəziyyətdədir, bizim qanunlarımız, fərmanlarımız, sərəncamlarımız Azərbaycanda sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi üçün lazımi imkanlar yaradırımnı, yoxsa yox. Ağor bu sahada qanunvericilik nüqteyi-nazərindən, yaxud da ki, iera orqanlarının qərarları ilə əlaqədar çatınlıklar varsa, sizdən məlumat aldıqdan sonra biz müzakirə etməli və lazımi fərمانlar, sərəncamlar verməliyik.

Ən başlıcası, biz istəyirik ki, bilək, sizin işiniza nə mane olur? Biz bunu əvvəldən də bilirik. Bir neçə döfə müşavirələr keçirmişik, bu səzə məlumdur, televiziya və radio vasitəsilə, mətbuat vasitəsilə bilsiniz ki, Azərbaycanda sahibkarlı işi başlanğıcından, bazar iqtisadiyyatına keçid başlanğıcından Azərbaycanın müxtəlif hökumət orqanları cürbəcür yoxlamalarla, müdaxilələrə sahibkarların işlərini mane olmağa cəhd göstəriblər. Mən bu barədə bir neçə fərمانlar vermişəm və Azərbaycanda hüquq-mühafizə orqanlarının, başqa nozarət edən orqanların sahibkarlara mane olmaması toloqlarını qoymuşam. Bunnar öz nöticələrini veribdir.

Ancaq son dövrün müşahidəsi onu göstərir ki, bizim hoyata keçirdiyimiz tödbirlərə baxmayaraq, yenə də müxtəlif hökumət orqanları sahibkarlara şərait yaratmaq, yardım etmək, onlara kömək etmək ovozino, müxtəlif maneolər tördürilər, yoxlamalar aparırlar, onların işlərini müdaxilə edirlər, öz şəxsi mənafələrini tomin etmək istoyırlar. Bunnar da sahibkarlara mane olur. Hətta mənə deyirəm ki, bozı sahibkarlar belə yoxlamalardan, müdaxilələrdən o qədər böğaza golırlar ki, haqlı işlərini bağlayırlar. Sahibkar nə məqsədi daşıyır? O, iş görür ki, pul qazansın. Onun istəyi pul qazanmaqdır, işi işə comiyyətə fayda verməkdir. Sahibkar müəyyən məhsulun istehsalı ilə möşəkl olur, demək, o məhsul comiyyətə lazımdır. Yaxud ticarətə möşəkl olur, comiyyətin yaxşı ticarətə ehtiyacı var. Başqa xidmət sahələri ilə möşəkl olur. İnsanların buna da ehtiyacı var. Ağor sahibkar bu işlərlə möşəkl olaraq və qoyduğu sormayıni çıxara və qazancı götürə bilmir, demək, onun sahibkarlıqla möşəkl olmasının mənası yoxdur. Təosüf ki, bizo məlumatlar çatır ki, belə hallar var və az deyildir. Bu bizi narahat edir.

Bizim bugünkü görüşümüzün əsas məqsədlərindən biri ondan ibarətdir ki, bilavasita siz sahibkarların özündən vəziyyət haqqında doğru, düzgün, obyektiv məlumat alaç. Mən bir də deyirəm, doğru, düzgün, obyektiv. Yəni siz haqiqəti deməlisiniz. Nə haqiqəti gizlətməyə cəhd göstərməməlisiniz, cəni zamanda, öz şəxsi fikirlərinizə görə, münasibətinizə görə ayrı-ayrı hökumət, dövlət orqanları haqqında əsası olmayan fikirlər də söyləməməlisiniz.

Biz bu görüşe yalnız Azərbaycanın yerli sahibkarlarını çağırılmışıq. Burada Azərbaycanın sahibkarlıq və bazar iqtisadiyyatı prosesində iştirak edən hakimiyət orqanlarından, onların başçılarından heç kəs iştirak etmir. Məndən başqa, burada Baş nazir, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri, iqtisadi məsələlər üzrə dövlət müşaviri və Prezidentin köməkçisi iştirak edir, ayrı heç kəs yoxdur. Mən bunu nə üçün etmişəm? Ona görə ki, siz burada sərbəst dəmişə biləsiniz, ayrı-ayrı nazirlər, hüquq-müəhafizə orqanlarından, vergi orqanlarından, başqa orqanlardan sizə təsir edə bilməsinizlər, göz ağartmasınlar. Siz onların yanında dənişməğə bir az çəkincə bilərsiniz, bu, olmasın, sərbəstlik olsun. İndi siz deyə bilərsiniz ki, onlar burada yoxdur, amma televiziya vasitəsilə çokırsınız, bunu görəcəklər. Mən bu məsələni də nəzərə almışam. İndi bu bizim görüşümüzün birinci hissəsidir. Yəni mənim bu səhbatimdən sonra iqtisadi inkişaf nazirinə söz verəcəyəm, o, qısa mərزو ectsən. Bizim mətbuat nümayəndələri burada olacaqdır. Amma ondan sonra mən onları da uzaqlaşdıracağım ki, heç kəs narahat olmasın ki, dediyi sözlər yazıldı, şəkli çökildi və onun asılı olduğu hansısa nazirə verildi, o da sonra ədəvət aparmağa, yaxud da başqa işlər görməyə başladı.

Təəssüflər olsun ki, bizim cəmiyyətimizdə hələ belə hallar var. Ona görə də mən bu görüşdə tömən etmişəm ki, sizinlə açıq səhbat olsun, sərbəst səhbat olsun və Azərbaycanın Prezidenti kimi sizdən həqiqəti öyrənəm. Bir də qeyd edirəm, sizin verdiyiniz bugünkü məlumatlar öyrəniləcək, töhlil olunacaq və onların osasında bizim son müşəviyərimiz keçiriləcəkdir. Mən istayırom ki, orada, həmin o müşəviyədə bizim olımlıda konkret materiallar olsun, ləp aşağıdan golon materiallar, sizdən gələn məlumatlar olsun.

Bələliklə, mən istayırom ki, bizim bu görüşümüz açıq keçsin, sərbəst, rahat keçsin, heç kəs narahat olmasın. **Azərbaycan Prezidenti kimi mənim məqsədüm həmişə belə olubdur: biz Azərbaycanda iqtisadi siyasətimizin istiqamətini müəyyən edən kimi və bunun bazar iqtisadiyyatı istiqaməti olduğunu təyin etdiyimizə görə, Azərbaycanda biznesin inkişafına daim fikir vermİŞAM və fikir verirəm.**

Mən dedim, bu, təkcə mənim subyekтив arzum deyildir. Azərbaycanda iqtisadiyyatın və sosial sahənin inkişafı biznesin inkişafın-

dan asıldır, özəl sektorun inkişafından asıldır. Biz özəl sektoru yaratmışıq, yaradıraq. Ancaq özəl sektor Azərbaycanda iqtisadiyyatın bütün sahələrini biz istədiyimiz səviyyədə əhatə edə bilsə, somoroli iş görlə bilsə, onda həqiqətən bazar iqtisadiyyatı kimi iqtisadiyyatımız keçmiş mərkəzləşdirilmiş iqtisadiyyatdan qat-qat üstün olacaqdır.

Biz bazar iqtisadiyyatını elan etdik, özələşdirməni apardıq, özəl sektor yaradıq. Amma oğur bu özəl sektor istənilən səviyyədə fəaliyyət göstərə bilmirsə, onda demək, biz istədiyimizə nail ola bilmirik. Bizi bu da narahat edir. Bax, bu məqsədə mən bu gün bu görüşü keçirməyi qərara almışam. Bu məqsədə də siz bu görüşə davət etmişəm. Bir də deyirəm, hər birinizdən açıq, ədalətli, obyektiv səhbat gözləyirəm.

* * *

Sonra İqtisadi Inkişaf naziri Fərhad Əliyev çıxış etdi.

İQTİSADI İNKİŞAF NAZİRİ FƏRHAÐ ƏLİYEVİN ÇIXIŞI

— Möhtərəm canab Prezident!

Hörmətli görüş iştirakçıları!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti canab Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüs ilə sahibkarlarla görüşün keçirilməsi barədə eləmin verildiyi tarixdən çox qısa müddət ötməsino baxmayaq, həzırlıq dövründə minlərlə sahibkar todbirdə iştirak etmək arzusunda olduğunu bildirmişdir. Bu, bir torofdən sahibkarların Azərbaycan dövlətinin iqtisadi siyasetinə olan inamını, aparılan radikal iqtisadi islahatları onların dəstəklədiyini ifadə edirəsə, digər torofdən bu sahədə hələlik ki-fayat qodur problemlərin mövcud olduğunu göstərir.

Bugünkü todbirdə iqtisadiyyatın bütün sahələrini və regionları tomsuz edən 450 sahibkar iştirak edir. Görüşdə iştirak edə bilməyən sahibkarlar omlinə etmək istərdim ki, onların topluluları diqqətlə öyrənəcəklər.

Hörmətli görüş iştirakçıları!

Ötən ilin oktyabr ayında müstəqilliyinin 10 illiyini qeyd edən Azərbaycanın iqtisadiyyatı 1990-ci illərin ovvollarında daxili və xarici amillərin təsiri altında iflic vəziyyətinə düşmişdi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin başçılığı altında 1994-cü ildən etibarən siyasi, hüquqi və iqtisadi islahatların həyata keçirilməsinə başlandı.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul olundu və ölkənin dünyəvi döyrlər, demokratiya, mülkiyyət çoxnövülüyü, azad sahibkarlıq prinsiplərinə əsaslanan inkişaf yoluna qədəm qoyduğu bütün dünya ictimaiyyətinə bayan edildi.

İdarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarından kommersiya funksiyaları əsasən götürülmüş, paralel funksiyaları həyata keçirən 30-a yaxın nazirlik və komitə ləğv edilmiş və ya birləşdirilmişdir. Qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi istiqamətində mühüm işlər görülmüş, Vergi, Gəmürük, Mülki Məcəllələr və digər qanunlar qəbul edilmişdir.

Həyata keçirilən iqtisadi islahatlar nticəsində ölkədə makroiqtisadi sabitlik bərəqərələnmiş, son 6 ildə ÜDM-in həcmi 2,6 doft artmış, inflasiyanın demək olar ki, qarşışı alınmış, budeo kosır ümumi daxili məhsulun 1-2 faizindən endirimmiş, milli valyutunun məzənnəsi sabitləşmiş, iqtisadiyyatın inkişafına bütün mənbələr hesabına 8,7 milyard dollar həcmində investisiya yönəldilmişdir.

Görülən tədbirlər nticəsində 1995-ci ilə müqayisədə 2001-ci ildə öhalinin real pul gölərləri 3 doft, orta aylıq omək haqqı 4 doft artmışdır. Hazırda özəl sektorda orta aylıq omək haqqı 510 min manat təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin başçılığı ilə iqtisadiyyatın aparıcı sahisi olan neft sektorunda uğurlu neft strategiyası həyata keçirilməkdədir.

Dövlət Neft Fonduñun yaradılması, beynəlxalq neft və qaz komorlının çökülməsi, Büyük İpək Yolunun bərpası, TRASEKA, INOQEYT layihələrinin həyata keçirilməsi beynəlxalq tranzit daşımalarında Azərbaycanın rolunu daha da artırmışdır.

Neft sonayesinin inkişafı bu sahaya xidmət edən nəqliyyat, rəbitə və inşaat sektorlarının inkişafına təkan vermişdir.

Bununla belə iqtisadiyyatın digər sahalarında sahibkarlığın genişlənməsini təmin etmək üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin məlumat fərmanına uyğun olaraq Yoxsulluğun azaldılması və iqtisadiyyatın inkişafına təkan vermişdir.

sadi inkişafın təmin olunması üzrə Dövlət Proqramının hazırlanması məqsədi ilə xüsusi komissiya və işçi qrupları yaradılmışdır. Hazırlanan sonadələr öhalinin ən yoxsul təbəqələri də cəlb olunmaqla regionlarda müzakirə edilməkdədir. Proqram sahibkarlığın inkişafına təkan verməklə sözün əsl monasında ümummilli proqram olacaqdır.

Beynəlxalq və xarici ölkə təşkilatları ilə, o cümlədən, BMT-nin inkişaf Proqramı, Beynəlxalq Valyuta Fondu, Dünya Bankı və digər qurumlarla sahibkarlığın inkişafı sahəsində geniş əməkdaşlıq edilir.

Sahibkarlığın inkişafına yönəlmüş məqsədönlü siyasətin notiçindən hazırlıda ümumi daxili məhsulda (ÜDM) qeyri-dövlət sektorunun payı 71 faiza, öhalinin ümumi möşgullüğündə özəl bölmənin payı 70 faizo çatmışdır.

2001-ci ilin yekunlarına görə, dövlət qeydiyyatından keçmiş hüquqi şəxs statuslu tosorrufat-maliyyə strukturlarının sayı 40 mindən, fermer tosorrufatlarının sayı 34 mindən çox olmuş, hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq foaliyyəti ilə möşgül olan tosorrufat subyektlərinin sayı artaraq 100 min (106873) keçmişdir.

Sevindirici həldir ki, sahibkarlar sırasında gəncərin sayı çoxdur. Məlumdur ki, bu gün gəncəl müstəqil Azərbaycan dövlətinin ümidi baslılıq nosidir və onların təhsili, intellektü, möşguliyəti, həyat tərzində necə formalşarırsa, sabah buna uyğun nəticələr verəcəkdir.

Möhtəromun canab Prezident!

Sizin gəncələrə olan qayğıınız, göstərdiyiniz etimad sahibkarlıq sahəsində öz bəhərələrini verməkdədir. Bu gün Azərbaycan öhalisinin 35 faizini gəncəl təşkil edir. Hazırda respublikamızda sahibkarların 70 faizindən çoxu gəncəldərdir.

Öslində, gəncəl təkcə sahibkarlar sırasında deyil, respublika həyətinin bütün sahələrində, xüsusun idarəetmə işində çoxluq təşkil edirlər. Bütün bular isə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin gəncələrə göstərdiyi diqqət və qayğı nticəsində mümkün olmuşdur. Bu həmdə Milli Olimpiya Komitəsinin Prezidenti, Milli Məclisin deputatı İlham Əliyevin gəncəl arasında apardığı səmorolı işin müsbət nticəsidir.

Hörmətli görüş iştirakçıları!

Özəl işləmələr sahibkarlığın inkişafında on mühüm amillərdən

biri dir.

Artıq 7 ildir ki, davam eden özolloşdirmə prosesi zamanı bözi müəssisələrin bağlanmasına və bir sura digər problemlərə baxmaya-raq, hazırda 24 min yaxın kiçik müəssisə özolloşdırılmış, 1500 orta və iri müəssisə sohñardar comiyyətə çevrilmiş, 100 min vətəndaş sohm, 140 min vətəndəş omlak sahibi olmuşdur.

Bu gün yüzlerde müəssisə müvəffaqiyətlə fəaliyyət göstərir, rəqabət qəbiliyyətli məhsul istehsal edir və görüşdən avval nümayiş etdirilən sərgi də bunun ovani göstəricisidir.

Məlum olduğu kimi, aqrar sektorda aparılan işlahatların 1-ci mərhələsi əsasən başa çatmış, müyyən problemlərə baxmayıaraq, əhaliyə 1 milyon 350 min hektar torpaq sahəsi paylanmışdır. Kond-təsərrüfatlı möhsullarının istehsalı ilə (o cümlədən sonrakı əsaslı ilə) möşğül olan hüquqi şöxslər canab Prezidentin qərarına əsasən 3 il müddətinə vergilərdən azad edilmişlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, fermer təsərrüfatlarına edilmiş müxtəlif güzəştlərə baxmayaraq, aqrar ıslahatların hazırlıda hayatı keçirilən 2-ci mərhələsində osas problemlər malitiyyə çatışmazlığı, suvarma infrastrukturunun bərpası, fermerlərdən alınan məhsulların haqqının vaxtı-vaxtında ödənilməsi, kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı, qablaşdırılması, satışı və ixracı işi bağlıdır.

Problemlerin hollü məqsədi ilo fermerlərə dövlət maliyyə yarımının artırılması, kənd yerlərinə investisiyaların daha fəal colb edilməsi, ixracə yardım fondunun yaradılması, yolların, suvarma sisteminin və digər infrastruktur obyektlərinin bərpası və yenilərinin inşadılması üçün dövlət kreditlərinin alınması ilo əlaqədar işlər davam etməkdədir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin əsaslı yoxlamaların aradan qaldırılması ilə bağlı imzaladığı formanların sahibkarların hüquqlarının qorunmasına, dövlət tənzimləmə orqanları ilə sahibkarlıq strukturları arasında etibarlı və şössaf oləqə mexanizminin yaradılmasında, sahibkarlıq mühitinin sağlamlaşdırılmasında böyük ohamiyəti olmuşdur.

Lakin bununla belo bu sahödö holo müøyün problemlər vardır. Xüsusilə sahibkarla nazarot organları arasındaki münasibatlar heç də

istonilon soviyyode deyildir. Respublikada sahibkarlıq fəaliyyətinə dövlət nozarətini 40-a yaxın mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanı höyətə keçirir. Mövcud qanunvericilikdə nozarətin qaydaları və bu fəaliyyəti höyətə keçirən orqanların vəzifə və solahiyətləri kifayot qədər aydın göstəriləmədiyindən tez-tez sui-istifadə hallarına yol verilir.

Ösassız yoxlamalar zamanı sahibkarlıq subyektlərinin fealiyyəti dayandırılır, onlara külli miqdarda maddi ziyan vurulur və bunun müqabilində hec kəs məsuliyyət dasımur.

Bir sıra mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları, şəhər və rayon icra hakimiyyətləri tərəfindən daxili sorəncamlarla hüquqi və fiziki şəxslərin qanunvericiliyə zidd olaraq yeni qeydiyyatı aparılır və bunun müqabilində heç bir hüquqi normaya siğmayan "qeydiyyat şəhadətnaməsi", "xüsusi razılıq", "iş rejimini tənzimləyən" məcburi sənədlər və sair öhdəliklər verilir. Hətta qanunvericilikdə nəzərdə tutulan (dövlət qeydiyyatı, statistik və vergi qeydiyyatı) şəhadətnamələrin olmasına baxmayaraq, qeyd olunan sənədləri yerli orqanlardan almaya tövərəfət subyektlərinin fəaliyyəti qanunsuz olaraq dayandırılır və müxtəlisf maliyyə sanksiyaları tətbiq edilir ki, bu da sahibkarlar arasında ciddi nərazıliqlər yaradır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Dövlət nəzarət sistemini tokmilləşdirilməsi və sahibkarlığın inkişafı sahəsində sünə maneoların aradan qaldırılması haqqında" Fərmanına uyğun olaraq "Nəzarət Kitabçaları"nın tətbiqinə başlanmışdır. Əsasnaməyə görə həmin kitabçalarda yoxlamanı aparan orqanın adı, yoxlamanın məqsədi, qanuni osası və digər zəruri məlumatlar oksini tapşmalıdır. Bunun da başlıca məqsədi sahibkarlıq subyektlərinin faaliyyətinə müdaxilələrin, aparılan lüzumsuz yoxlama və tətbişlərin qarşısını almaqdır. Lakin təsəssüflər olsun ki, sahibkarlıq faaliyyəti ilə möşğül olan hüquqi şəxslərin hazırkı vaxtadək cəmi 17,4 faizi Nəzarət Kitabçaları almışdır. Nəzarət Kitabçalarından istifadənən vəziyyəti barədə toplanmış məlumatlara osasın müəyyənləşmişdir ki, aparılmış yoxlamaların 80 faizinin hec bir osası olmamışdır.

Hazırda mövced qanunvericiliyo görə 75 fəaliyyət sahisi lisenziyalıdır. Eyni zamanda göstərilən sahoların daxilində fəaliyyət növləri parçalanmış (rabito, dağ-modon işləri, alkogollü içkilər və tütün məmulatları) və notičə etibarilə lisenziyalardırılan sahoların sayı 270-ə

çatmışdır. Lisenziyaların verilmesi və onlara nəzarət 27 mərkəzi və yerli icra hakimiyəti orqanı, onların idarəlori və ya digər qurumları tərəfindən həyata keçirilir.

Lisenziyaların bilavasitə təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən mərkəzi icra hakimiyəti orqanları tərəfindən verilmesi haqlı rəqabətin pozulması, bazara çıxışın məhdudlaşdırılması və digər mənfi həllar ilə nəticələnir.

Yuxarıda deyilənləri nözərə alaraq iqtisadi sahədə həyata keçirilən yoxlamaların, təftiş funksiyalarının vergi orqanları istisna olmaqla, qalan bütün mərkəzi və yerli icra hakimiyəti orqanları və onların tabeçiliyində olan qurumlar üçün tamamilə qadağan edilməsi, vergi müfəttişləri tərəfindən keçirilən yoxlamaların məhdudlaşdırılması, lisenziyalasdırma sahəsində bürokratik əngəlləri aradan qaldırmış məqsədi ilə lisenziyalasdırmanın təkmilləşdirilməsi və lisenziyalasdırılan fəaliyyət sahələrinin sayının azaldılması öz həllini gözləyən ciddi problemləndərdir.

Möhtərəm cənab Prezident!

1993-2001-ci illərdə Sahibkarlığa Kəmək Milli Fondu tərəfindən kiçik sahibkarlığın üstün inkişaf istiqamətləri üzrə 100-dən çox investisiya layihəsinə güzəştli kredit verilmişdir. 1999-2001-ci illər ərzində dövlət bütçəsində ümumilikdə 37,3 milyard manat həcmində vəsaitin nəzərdə tutulmasına baxmayaq, sahibkarlara 5,4 milyard manat həcmində güzəştli kredit verilmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, sahibkarlığa dövlət maliyyə köməyi sistemi hələk tolub olunan soviyyədə qurulmayışdır.

Bu baxımdan sistemin təkmilləşdirilməsinə, maliyyə yardımının həcminin artırılmasına ciddi ehtiyac duyulur. Bununla əlaqədar dövlətimizin başçısının tapşırığına uyğun olaraq, müvafiq tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

Digər tərəfdən, etiraf etmək lazımdır ki, sahibkarlarınıñ əksəriyyətinin peşəkarlığı lazımi soviyyədə deyildir və onların təqdim etdikləri biznes planlar mövcud toləblərə cavab vermədiyindən, bir çox hallarda kreditlərin ayrılmış məmən olmur.

Bununla əlaqədar olaraq sahibkarlara təhsil, məsləhət və informasiya xidmətlərinin təşkil sahəsində mühüm tədbirlər görülür, tre-

ninq kursları, seminarlar təşkil edilir, onlar xarici ölkələrə ezam olunurlar.

Sahibkarlar üçün vergi yükünün azaldılması, vergi sisteminin sadələşdirilməsi istiqamətində 1993-cü ildən etibarən mühüm addımlar atılmışdır. Məsələn, vergilərin sayı: 15-dən 9-dək azaldılmış, mənşət vergisi 35 faizdən 27 faizə, əlavə dəyər vergisi 28 faizdən 18 faizə, fiziki şəxslərdən gəlir vergisinin maksimum həddi 55 faizdən 35 faizə, sosial siyorta ayırmaları 40 faizdən 29 faizdək endirilmiş, kiçik sahibkarlıq subyektlərinin bir qisminə vahid vergi tətbiq edilməyə başlanılmışdır.

Bununla belə, vergi dərəcələrinin, sosial siyorta ödənişlərinin endirilməsinin davam etdirilməsi, vergi güzəştərinin tətbiqi, vahid korporativ vergiya keçmək məsələsinə baxılması, kiçik biznes üçün xüsusi vergi və uçot sisteminin yaradılması və vergi idarəciliyinin da-ha da təkmilləşdirilməsi günün on vacib tələblərindən biridir.

Sahibkarlıq subyektlərinin qeydiyyatını tənzimləyən qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsinə, prosedurların sadələşdirilməsinə də ehtiyac duyulur. Dövlət qeydiyyatı proseduruna beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq, müəyyən sahada fəaliyyətə icazo verilməsi kimi deyil, sadəcə, subyektləri üçota almağa imkan yaradan məlumatverici bir prosedur kimi baxılması sahibkarlığın inkişafına müsbət təsir göstərərdi.

Möhtərəm cənab Prezident!

Sahibkarlığın maliyyələşdirilməsinin real mənbəyi kimi çıxış edən kommersiya banklarından maliyyə vəsaitininaldo edilməsi bir sira problemlərlə müşayiət olunur. Tətəlü edilən kreditlərin faizinin yüksək olması, girov problemi, kreditlərin siyortası mexanizminin tam formalaslaşması kommersiya bankları ilə sahibkarların münasibətlərində başlıca problemlərdəndir. Kommersiya bankları tərəfindən verilən kreditlər əsasən qısamüddətlidir.

Bununla əlaqədar olaraq, ilk növbədə kiçik sahibkarlara verilən kreditlərdə faiz dərəcələrinin azaldılması, uzunmüddətli kreditlər verən banklar barosunda təşviq tədbirlərinin tətbiq edilməsi, kreditlərin siyortalanması, mikrokreditloşma sisteminin yaradılması planlaşdırılır.

Sahibkarlığın inkişafı üçün digər əhəmiyyətli maliyyə mənbəyi vətəndaşlarımız tərəfindən bu və ya digər şəraitdə qazanılmış və hələ ki, Azərbaycanda iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməmiş vəsaitlərin leqallashdırılaraq ölkə iqtisadiyyatına, müəssisələrin təşkilinə, yeni iş yerlərinin açılmasına yönəldilmiş ola bilər.

Sahibkarlığın inkişafına ayrı-ayrı təsərrüfat subyektlərinin inhişarlıq fəaliyyəti də ongəllər yaradır. Bazarda hökmən mövqə tutan qurumlar tərəfindən inhişar qiymətlərinin töbinqinə, inhişarçı təsərrüfat subyektləri tərəfindən rəqiblərin bazara girməsində maneolərin törədilməsinə, idarəetmə və təsərrüfat orqanlarının razılışdırılmış hərəkətləri osasında bazarın bölüşdürülməsi və ya rəqabətin möhdudlaşdırılmasına yol verilir.

Sahibkarların fəaliyyət göstərib-göstərməməsindən asılı olmayaraq, daxili bazarda təbii inhişarçı təsərrüfat subyektləri tərəfindən əvvəlcədən öz xidmətlərinə qoşulmasına görə haqların alınmasının qadağan edilməsinə zorurət vardır. Bu sahada elektrik enerjisinə əvvəlcədən qoşulma haqqı ləğv edilsə də, belə hallar bəzi təbii inhişarçı təsərrüfat subyektləri tərəfindən hələ də aradan qaldırılmamışdır.

Bu baxımdan ölkədə tarif sisteminin təkmilləşdirilməsi, tariflərin səviyyəsinin iqtisadiyyatın tələbləri baxımından çəvik şəkildə tənzimlənməsi məqsədi ilə müvafiq təşkilatların nümayəndələrindən ibarət Tarif Şurası yaradılmışdır. Bu qurum tariflərin və qiymətlərin sahibkarlığın mənasəfi yaxımdan müntəzam olaraq tənzimlənməsində mühüm vasitə olacaqdır.

Sahibkarlığın inkişafında əhalinin ən aşağı təminatlı hissəsinə sosial yardımların və güzəştlərin ünvanlılığının təmin edilməsi, özəlşədirilən müəssisələrin dövləto olan borclarının silinməsi barədə qəbul edilmiş qərarların mühüm əhəmiyyəti olmuşdur.

Qeyd olunanlarla bərabər, sahibkarlığın inkişafı məqsədi ilə daxili bazarın qorunması, yerli istehsalın stimullaşdırılması, qacaqmalçılığın aradan qaldırılması, keçirilən tenderlərin şəffaflığının artırılması, yerli şirkətlərin bu tenderlərə daha fəal cəlb edilməsi, xarici şirkətlərin həyata keçirdiyi layihələrdə yerli şirkətlərin subpodratçı kimi dəha geniş iştirakı; iqtisadiyyatın, o cümlədən sahibkarlığın tarazlı şəkil-

do inkişaf etdiriləməsi, regionlarda, xüsusilə, blokadada olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında, dağlıq və sərhədə rayonlarda infrastruktur ilə təminat məsələlərinin əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılması, bu regionlara ciddi təşviq tədbirlərinin tətbiqi ilə bağlı müvafiq işlər görülməkdədir.

Sahibkarlığın genişlənməsinin əsas bazası olan özəlşədirmədə də problemlər mövcuddur. İlk növbədə demək lazımdır ki, özəlşədirilmiş bir çox müəssisələr fəaliyyətini dayandırımsızdır və ya qismən fəaliyyət göstərir. Bunun səbəbləri özəlşədirmə prosesində buraxılmış səhvələr, komiyyət göstəricilərinə üstünlük verilməsi, habelə təsərrüfat əlaqələrinin qırılması, bazarın itirilməsi, avadanlığın köhnəlməsi ilə bağlıdır.

1980-ci illərin sonunda keçirilən totillər, müəssisələrin fəaliyyətinin dayandırılması, neft maşınqayırması, kimya, yüngül sənaye, konserv və digər müəssisələrin keçmiş SSRİ-dəki bazarının itirilməsi səbab olmuşdur.

İndi də müəssisələrin özəlşədirilməsində və fəaliyyətində müəyyən əngəllər qalmadıdır. Bunlar əsasən bəzi mərkəzi icra həkimiyəti orqanları tərəfindən özəlşədirilməyə maneolərin tərədiləsi, mövəqud qanunvericiliyin tələblərinə zidd olaraq, sahibkarların istifadə etdikləri müəssisə və obyektlərin yerləşdiyi torpaq saholorının yerli icra həkimiyəti orqanları və bələdiyyələr tərəfindən konar şoxşaların istifadəsinə verilməsi, məhkəmə qətnamələri əsasən, tələbin özəlşədirilmə üçün açıq elan edilmiş müəssisə və obyektlərin fəaliyyəti üçün zəruri olan avadanlığa yönəldilməsi ilə bağlıdır.

Özəlşədirilən müəssisələrdə işçilərin sosial müaviniotlarının ödənilməsi, habelə ekoloji tohľükəsizliklə bağlı yeni sahibkarlara tələblərin qoyulması da özəlşədirme prosesinə ongəl yaranan problemlərdəndir. Bu baxımdan sosial müaviniotların birbaşa Sosial Müdafiə Fonundan ödənilməsi həlli vacib olan məsələlərdəndir.

Sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı elektrik enerjisi, qaz və su ilə təminatda də problemlər vardır. Hazırda bu problemlərin həlli məqsədi ilə beynoxşalq təşkilatlarla omokdaşlıq şəraitində işlahatlar həyata keçirilir. Belə ki, ölkə üzrə enerjipaylayıcı səbəkələrin bazasında 4 səhmdar comiyyəti yaradılmış və onların idarəetməyə verilmiş işi

davam edir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən bu yaxınlarda təsdiq edilmiş müvafiq proqrama uyğun olaraq, analogi tədbirlər qaz, su, kanalizasiya və digər kommunal xidmət sahələrində də həyata keçiriləcəkdir.

Bu yaxınlarda kiçik su elektrik stansiyalarının özölüşdirilməyə açılması da elektrik enerjisi istehsalının artmasına və bu sahədə sahibkarlığın inkişafına tokan verəcəkdir.

Bununla borabər, beynəlxalq maliyyə təsisatlarının və ayrı-ayrı ölkələrin ayırdıqları güzəştli kreditlər hesabına magistrallar yolların, su-varma şəbokolorının bərpası ilə bağlı mühüm layihələr həyata keçirilməkdədir.

Sahibkarlığın kütləvi informasiya vasitələrindən daha geniş töbliği, onların problemlərinin işıqlandırılması, "Sahibkarların dostu", "İlin sahibkarı" və digər mükafatların, həmçinin "Milli sahibkarlar günü" nüntə təsis edilməsi, sahibkarların ictimai birliliklərinin, eləcə də Respublikə Sahibkarlar Şurasının yaradılması bu sahənin inkişafına müsbət təsir göstərə bilər.

Hörmətli görüş iştirakçıları!

Demək lazımdır ki, dövlət idarəetmə orqanları ilə yanaşı, qanunvericiliyin sahibkarlar tərəfindən pozulması halları da kifayət qədər geniş yayılmışdır.

Məsolon, vergidən yayınma, golirlərin gizlədilməsi, müəssisələrin və torpaq sahələrinin qanunsuz zəbt olunması, qanunla müəyyən olunmamış yerlərdə — meşə zolaqlarında, qoruqlarda, parklarda, dəniz sahilində, neft buruqlarının arasında, magistral neft və qaz komorlorının üzərində müxtəlif obyektlərin tikiləmisi halları tez-tez müşahidə olunur.

Digər tərəfdən, dövlətə moxsus təbii sərvətlərdən qanunsuz istifadə edib bunun müqabilində nəzərdə tutulmuş vergidən və digər ödənişlərdən yayınma, ətraf mühitin çırklendirilməsi, insanların həyatına və sağlamlığına töhlükə törədilməsi halları xüsusiət narahatlıq doğurur.

Bir çox hallarda sahibkarlar tarixi və mödəni əhəmiyyət kəskin edən binalarda, yaxud digər tikililərdə yerləşmiş müəssisə rohborları ilə səvdoləşmələrə girir, qanunsuz olaraq həmin binalardan sahələr

icarəyə götürür və buna xeyli vəsait sərf edirlər. Sonradan isə bu əməllərin qarşısı alındıqda, onlar qanunsuz icarəyə götürdükləri sahələrdən çıxarıldıqdə ciddi nərazılıqlar yaranır.

Hörmətli görüş iştirakçıları!

Qeyd olunan problemlərə baxmayaraq, son 8 ilər görülmüş tədbirlər nəticəsində sahibkarlığın inkişafı ölkənin, onun vətəndaşlarının həyatında ciddi döyişikliklərə nəticələnmişdir. Cəmi 10-15 il bundan əvvəl xarici ölkələrə səfərlər zamanı küçələrin tomizliyi və yaraşığı, mağazalarında bolluq bizim üçün olğatlaşır, xəyal, arzu kimi görünürdü. Məhz həyata keçirilən məqsədönlü iqtisadi siyasetin nəticəsidir ki, bu arzular Azərbaycanda gerçəkləşdi və qarşısınınız reallığa çevrildi.

Sevindirici haldır ki, sahibkarlığın inkişafı nəticəsində yerli müəssisələrin istehsal etdikləri məhsullar xarici məhsullara qarşı yüksək raqabət qabiliyyətini göstərir. Buna misal olaraq ət, toyuq və süd məhsulları, meyvə şirələri, çörək və un məmələti, mineral su, spirtli içki və sıqareti, ayaqqabı, geyim, mebel, inşaat materialları və digər istehsal sahələrini sadalamaq olar.

Əgər 1995-ci ilərə orzaq məhsulları ümumi idxlərin 41 faizini təşkil edirdi, 2001-ci ilin yekunlarına görə 16 faiz olmuşdur. Lakin bununla belə, orzaq və ya digər məhsullarla təminatda yerli istehsalın rolunu artırmaq üçün böyük potensial imkanları vardır.

Sonda xüsusi vurgulamaq istərdim ki, sahibkarlar dövlətsiz, dövlət isə sahibkarlardan mövcud ola biləz. Prezidentimiz döfələrlə vurğulamışdır ki, dövlət sahibkara onun mülkiyyətini qorumaq, ona dinc şəraitda, mancosuz faaliyyət göstərmək üçün real imkan yaratmaq məqsədi ilə lazımdır, sahibkar dövlətə öz mövəcudluğunu, iqtisadi bazasını, maliyyə və iqtisadi osasını təmin etmək üçün lazımdır. Odur ki, dövlətin faaliyyətinin qiymət meyari sahibkara yaratdığı şəraitlə, sahibkarın faaliyyətinin qiymət meyari isə ödədiyi vergi, insanlara verdiyi iş və dolanışqılıqla ölçülür.

Möhtəromun conab Prezident!

Bütün bu nailiyyətlər məhz Sizin müəyyən etdiyiniz siyasetin real nəticəsidir. Mövcud problemlər isə yalnız Sizin möhkəm iradəniz, həmçinin kimi principial mövqeyiniz, radikal qorarlarınız sayosin-

do holl oluna bilar.

Çıxışının sonunda Sizi omin etmək istərdim ki, əldə edilmiş uğurların möhkəmləndirilməsi, ölkəmizin iqtisadi tərəqqisinə, vətəndaşlarımızın maddi rüfahının daha da yüksəlməsinə yönəlmüş strategiyalarınız həyata keçirilməsi üçün bundan sonra da bütün qüvvə və bacarığınızı səfərbər edəcəyik.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

* * *

HEYDƏR ƏLİYEV: Bizim görüşümüzün birinci hissəsi bitdi. Biz siz, yəni iş adamlarını dinləyəcəyik. Görürəm, burada söz demək üçün müraciət edənlər var. Mən onların müraciətlərini nözərə alaraq söz verəcəyim. Ancaq burada yoxğun ki, hər kəsin söz demək arzusu var. Ona görə də burada çıxış etmək lazımdır, nitq söyləmək də lazımdır. Yaxşı sahibkarlıq edirsinizsə, çox sağlam olun, yaxşı nəticələr əldə edirsinizsə, çox sağlam olun. Əgər siz gölib burada öz nailiyyətləriniz haqqında on dəqiqliq, sizi narahat edən, sizə mane olan şəyələrənə iso iki dəqiqliq damışanız, bu, səmorolı olmayaçqdır.

Sizin gördünüzün işlər molundur. Sahibkarlar Azərbaycanda iqtisadiyyatın inkişafına böyük töhfələr verirlər. Ancaq bu gün bu barədə molumat verməyə ehtiyac yoxdur. Mən xahiş edirəm ki, tribunaya, mikrofon qarşısına gəlmək istəyən hər bir şəxs ancaq və ancaq sahibkarlığın dəha da uğurla həyata keçirilməsinə mane olan amillər barədə açıq-aydın desin, heç kəs utanmasın, heç kəs çıxınmasın. Çünkü bu nöqsanları, mane olan şəyələrin səbəbləri bizo molundur. Ola bilərdi, mən sizinlə görüşmədən də böyük bir toplantı keçirərək, mənə məlum olan faktlardan istifadə edib Azərbaycanda hakimiyyət orqanları qarşısında lazımlı olan vəzifələri qoyum. Ancaq mən hesab edirəm ki, bizo məlum olmayan şəyələr də var. Bunları siz bizdən daha yaxşı bilirsiniz. Sizin özünüz işinizdə bunu hiss edirsiniz. Rica edirəm ki, ancaq bu barədə dəmişəniz.

Təbiidir ki, indi biz günün axırına qədər burada bir yerdə işləyəcəyik. Ancaq buna baxınmayıraq, hamı burada öz fikrini demək imkanı olda edə bilməyəcəkdir. Ona görə də sizə xüsusi anket paylaşımdır. Siz orada öz fikrələrini yazıb qutulara atarsınız. Qutular haradadır?

RAMİZ MEHDİYEV (Prezidentin İera Aparatının rəhbəri): Bu-

radadır.

HEYDƏR ƏLİYEV: Onlar qutu deyil, Ramiz Mehdiyev, biz istəyirik ki, bu, gizli olsun, o yazılar da anonim olsun. İndi dənişəcaqlar, niyə qutu götirməmişsiniz? Şöbhə müdürü qabağına bir dənə çanaq qoyub deyir ki, yazıları gotirin bura atın. Özünüz də deyirsiniz ki, anonim olsun. Yaxşı, qutunu hazırlamaq çətin bir şey deyildir ki?! Yoqin unutmusunuz, indi hazırlayırsınız.

RAMİZ MEHDİYEV: Conab Prezident, nəzərdə tutmuşuq.

HEYDƏR ƏLİYEV: Bəs, haradadır?

RAMİZ MEHDİYEV: Tənəffüs zamanı qoyulacaqdır.

HEYDƏR ƏLİYEV: Axi, niyə tənəffüs də, indi yazacaqlar. Deyirsin ki, həlo fikirləşib yazacaqlar?! Elə bu iş vaxtı da qoya bılardınız.

RAMİZ MEHDİYEV: Get-gəl olmasın deyo, fikirləşdik ki, ya zıb tənəffüs zamanı qutuya atarlar.

HEYDƏR ƏLİYEV: Nə olar, bir az də get-gəl olsun.

Bir halda ki, bələ deyirlər, onda mən rica edirəm, bəz tənəffüs edən kimi qutuları gotirin. Özü də bir qutu olmasın, qutunun yanındakı da heç kəs durmasın. Rica edirəm ki, heç nodən çıxınməyin, qorxmayın, nə fikriniz varsa, həmin o anketdə yazıb qutulara atın. Yəni burada deyəcəyiniz və o qutuya atdırığınız anketlərdəki fikirlər hamısı toplanacaqdır. Özü də onlar anonimdir. Adınızı yazmayın, familiyanızı yazmayın. Biz bunu nə üçün edirik, — mən bunu dedim. Biz bilirik ki, şikayət edəcəyiniz orqanların rəhbərləri, ola bilər, golçökədə səzə komok etmək əvəzinə, maneçilik etsinlər ki, niyə gedib bizim işlərimizi orada açdırınz.

Bilirom ki, bəzi biznesmenlərin şikayətləri var, öz aralarında deyirlər. Amma golib açıq demək istəmirler. Bumun da sobobi var. Çünkü açıq deyəndə, hansı orqandan şikayət edibsa, o, toassüflər olsun ki, ona qarşı dəha da tozyıqlor edir, yaxud ədalətsiz horokətlər edir. Ona görə biznesmen fikirləşir ki, bir tohor başını dolandırırmı.

Demək, bizim görüşümüzün birinci hissəsi bitdi. Mən xahiş edirəm, bizim televiziya, foto və başqa mətbuat nümayəndələri getsinlər. Biz nəzərdə tutmuşduk ki, fasilo edək. Amma fasilo etmək təzdir. Biz burada cəmi bir saat yarımdan da azdır işləyirik. Heç olmasa, bir az da

işləyək, sonra fasılı edək. Mən belə düşünürəm. Ona görə mətbuat, siz gedin, sağ olun.

***

Sonra görüş qapalı şəkildə davam etdirildi. Beş saatdan çox davam edən qapalı görüşdə sahibkarlar onları narahat edən məsələlər barədə fikirlərini söylədilər.

***

Fasilədən sonra görüş kütləvi informasiya nümayəndələrinin iştirakı ilə davam etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev görüşdə yekun nitqi söylədi.

YERLİ SAHİBKARLARLA GÖRÜŞDƏ AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN YEKUN NITQİ

— Hörmətli xanımlar və canablar!

Hesab edirəm ki, biz bu görüş ilə əlaqədar məqsədimizə nail olduk. Saat 11-dən indiyə qədər — artıq yeddi saatdır — biz burada, bu salonda sahibkarlığın inkişafı ilə əlaqədar birlikdə fikir mübadiləsi apardıq. Bizim bu görüş başlanğıcda da mən müraciət etdim və bildirdim ki, bugünkü görüş yalnız və yalnız yerli sahibkarlığın inkişafına mane olan sabəbələri aradan qaldırmaq məqsədi daşıyır. Problemlər çoxdur, məsələlər çoxdur, əgər biz istəsəydi burada onların hamisini aşkar edək, yaxud da onlar haqqında fikir mübadiləsi aparəq, bu, çox çətin oları. Ona görə də mən əvvəldən də, görüş zamanı da dəfələrlə bildirdim ki, biz sahibkarlığın inkişafı ilə əlaqədar bir neçə tədbir hayata keçirmək məqsədindəyik və bu tədbirləri səmərəli keçirmək və nəhayət, sahibkarlığın inkişafı üçün lazımi qərarlar qəbul etmək üçün vəziyyəti sahibkarların özündən öyrənmək istəyirik. Bu-na görə də biz bugünkü görüşə gəlmışik.

Düşünürəm ki, bu görüşümüz səmərəli, maraqlı keçdi. Hər halda güman edirəm ki, siz etiraf edərsiniz ki, mən burada hər kəsə öz fikrini sorbət demək şəraitli yaratdım və hətta bəzilərinə fikirlərini ifadə etmək üçün kömək etməyə çalışdım. Düzdür, başlangıç vaxtı sahibkarlar — yəni sizi deyirəm — bir az nədənən çökünmürdilər, utanırlılar, amma sonra get-geda açılışlıdır. İndi, görüşümüzün sonunda hesab edirəm ki, bizim bu salonomuz çox qızışmış vəziyyətdirdik.

Hiss etdim ki, əgər biz burada hələ beşaltı saat da otursaq danışmaq istəyən, fikir demək istəyən var. Ancaq bunu əvvəldən bildirmişdim ki, töviiidir, burada həmi danışa bilməz. Yəni danışa bilər, ancaq sadəcə vaxt buna imkan vermir. Ona görə də bütün toklıflorunu zi və xüsusən sizin işinizi nə mane olursa, onları yazılı surətdə, anənim surətdə oraya, qutuya atın. Bilmirəm, indi qutuya bir şey atılıb, yoxsa yox?

RAMİZ MEHDİYEV (Prezidentin İera Aparatının rəhbəri): Canab Prezident, müəyyən qədər atılıbdır.

HEYDƏR ƏLİYEV: Müəyyən qədər atılıbdır. Mən burada sa-

hibkarlara dedim ki, istəyirəm siz şikayət edəsiniz. Əgər şikayət etməyə əsas varsa, çokinməyəsiniz, bildiğiniz ki, nə var, nə yoxdur. Nəhayət, biz buna nail ola bildik.

Bizim ordan-burdan ehtidiyimiz bəzi məsələlər haqqında burada açıq boyanatlar verildi. Ancaq yeno də güman edirəm ki, bunlar yerli sahibkarların işinin yaxşılaşdırılması üçün hələ tam deyil. O mənəda ki, biz bütün nöqsanları, bütün əngəlləri burada bilavasita eşidə bilmədik. Ona görə də sizə verilmiş anketlərdə yazdıqlarınızdan, buradakı çıxışlardan istifadə olunacaqdır. Ən nəhayət, kim istəyirsə, bu gün də, sabah da, bir neçə gün müddətində də fikirlərini yazılı surətdə vəro bilər. İstəsə öz imzası ilə yapsın, istəməsə anonim yapsın. Bunların hamisi tohil olunacaqdır. Təbiidir ki, müəyyən qədər yoxlanılacaqdır. Biz son müşavirəmizdə bunların əsasında bu məsələlərə həm öz münasibətimizi bildirəcəyik, həm də bu barədə lazımi qərarlar qəbul edəcəyik.

Mən bugünkü görüşdən çox məmənunam. Çox məmənunam ki, bir neçə saatdır sahibkarlarla bir yerdəyik, sərbəst görüşürük, səhbət edirik. Bu mənim üçün çox əhəmiyyətlidir. Güman edirəm, sizin üçün də əhəmiyyətlidir. Elə bu, görüşün özünün əhəmiyyəti olduğunu təsdiq edir. Ancaq mən məmənunam ki, sahibkarlıq mane olan bir neçə məsələlər haqqında burada açıq fikirlər söyləndi. Onlar çoxdur və in-di onların hamisini demək istəmirəm. Ancaq biz bunu əvvəldən də müəyyən qədər biliirdik. Sizin dediklərinizdən daha da geniş məlumatlandıq ki, bizim dövlət orqanları, həkimiyət orqanları, yəni sahibkarların öz sahibkarlığını həyata keçirmək üçün cavabdeh olan orqanların işində çox böyük nöqsanlar, çox böyük qüsurlar, böyük oyintilər, vəzifələrinəndən sui-istifadə olunması faktları, hətta cinayət halları vardır. Təbiidir ki, cinayəti gorok möhkəmə təyin etsin. Amma mən sadəcə, öz fikrimi bildirmək istəyirəm.

Mən təsəvvür edə bilmirdim, bu görüşə hazırlıq zamanı bizim aparatin işçiləri sahibkarların nadən narazı olduları barədə sorğu aparıblar. Hesab edirəm ki, sorğu çox maraqlı noticolar veribdir. Ancaq bu da hələ işin başlangıcıdır. Yəni bizim bu məsələni öyrənmək barosunda işimizin başlangıcıdır. Sizin burada dediklərinizdən çox şey məlum oldu.

Məsələn, sorğuda belə məlumatlar var. Sorğu mən nəfər arasındadır. Aşağıda göstərilən səbəblərdən hansı sahibkarlığın inkişafına mane olur sualına cavablar belədir: yüksək vergilər-508 nəfər, maliyyə vəsaitinin çatışmaması-304 nəfər, bazar infrastrukturunun aşağı səviyyəsi-106, əhalidə sahibkarlıq təşəbbüsünün zəifliyi-95 nəfər, cəlb olunduğuımız mühərribə-125 nəfər, qanunsuz yoxlamalar-441 nəfər. Siz çıxışlarınızda da bu rəqəmləri təsdiq etdiniz. Düzdür, heç biriniz rəqəmlər göturmədiniz, ancaq sizin dedikləriniz, hər halda, sorğu ilə üst-üstü düşür. Sorğunun başqa göstəriciləri də var. Güman edirəm ki, bunlar hamisi bundan sonra görüləcək işlərimizdə istifadə olunacaqdır.

Beləliklə, bizim Vergi Nazirliyi, Gömrük Komitəsi, hüquqmühafizə orqanları — bunlar üzdə olanlardır. Amma mən təsəvvür edə bilməzdəm ki, sanitariya nəzarətçiləri sahibkarların iş aparması üçün nə qədər maneələr qoyublar və nə qədər çətinliklər yaradıblar. Yaxud burada dedilər, lisenziyaların bir çoxu lazımdır, ya lazımdır? Doğrudur, hələ bu görüşə qədər mənim aparatımda və Nazirlər Kabinetində bu məsələ üzərində işləyiblər və lisenziyaların sayının xeyli azalması haqqında məna malumat verilibdir. Ancaq hesab edirəm ki, bərənənən sonra bir dəfə düşünmək lazımdır.

Məni burada çox dəhşətə götürən o oldu ki, gedib mağazaları bağlayırlar. Burada deyildi ki, hətta Gömrük Komitəsinin işçiləri gedib mağaza bağlayırlar. Birincisi, bu, onların funksiyasına aid deyil. Ikinciçi də mağazanı bağlamaq olmaz. Yaxud mənim üçün çox tövəccübü oldu ki, Bakı şəhər ləra Hakimiyyətinin Ticarət-İstehlak Departamenti indi Bakıda olan mağazaların işinə çox mane olur və onlar üçün böyük çətinliklər yaradır.

Mən sizinlə görüşümde bu fikrimi bildirdim. Bunu bir də boyan etmək istəyirəm ki, Azərbaycanda özəlləşmənin on müsbət noticolarından biri ticarətin özəlləşdirilməsi olubdur. İndi özəlləşdirilmiş ticarət, yəni özəl sektorun əlində olan ticarət bizim Azərbaycanın bugünkü gününüñ on yaxşı nəsiliyatlarından biridir. Azərbaycan voton-dası Bakının mağazalarından müxtəlif malları, istimilən malları, dünyanın hər yerində olan malları burada öz şəhərində, yaşadığı yerde ala bilir. İndi mağazaların görkəmi, xidmət səviyyəsi, onların rek-

lamları, demek olar ki, Bakının görünüşünü xeyli doyışdırıbdir. Amma mən bunu deyirom ona görə yox ki, bunlar gözöldürlər və bizim şəhərə müyyən gözəllik verirlər. Mən bunu ona görə deyirom ki, bu qodər mağazalar, müxtəlisf mallarla dolu olan mağazalar ticarət aparırlar-sa, Qorb ölkələrindən, digər ölkələrdən çox yüksək keyfiyyətli mallar gotirib Azərbaycanda satırlarsa, Azərbaycanın vətəndaşları bu mallardan istifadə edirlərə, alırlarsa, bu, bizim iqtisadi inkişafımızın ən yaxşı göstəricilərindən biridir. Biz buna nail olmaq istəvərik.

Ancaq unutmaq lazıim deyil ki, keçmişdə, Sovet İttifaqı zamanı mağazaların içi boş idi. İndi mağazalar döyişilibdir, onlar yüksək səviyyədə qurulubdur və çox zəngin mağazalardır. Bu, bizim apardığımız iqtisadi siyasətin nticələrindən biridir. Biz bunu inkişaf etdirməliyik, irəliya aparmalıyıq.

Əgər Bakı şəhər Ticarət-İşləklək Departamenti gedib bu mağazaları bağlayırsa, yaxud onların işinə mane olursa, vergi orqanları gedib onları sixışdırırlarsa, hətta anlaşılmaz bir şeydir ki, gömrük orqanları gedib mağazaların işinə müdaxilə edirlərsə, bunlar dözülməz haldır. Burada da deyildi. Ticarət təşkilatının röhbəri burada bu barədə danışanda gördüm, zaldə nə qədər alqışlar var idi. Nəyə görə alqışlar var idi? Ona görə ki, o, açıqca dedi ki, mağazaların işləməsinə imkan vermirlər. Sahibkarların çoxları da mağazaları bağlayırlar, bu işlərindən imtina edirlər. Çünkü məmurların bù cür müdaxiləsi, yoxlamalar mağazaları elə vəziyyətə salır ki, sahibkar nəinki qazancı olda edə, hətta qoyduğu vəsaiti çıxara bilmir. Təbiidir, belə halda heç kəs işləməz. Demək, son illərdə bizim böyük azab-əziyyətə yaratdıığımız bu ticarət sistemi belə getərəcəkdir. Bu çox narahətəcili halıdır. Təbiidir ki, biz bu barədə lazımi ölçülər götürəcəyik.

Ancaq mon öz tössürtalarını burada indi ilkin olaraq bildirmek istoyırom. Burada deyildi ki, Goranboy rayonunda iera başçısı Ticarot-İstehlak Departamenti yaradıbdir, orada 23 nofor işçi var vo hər köşkə bir işçi çatır. Yaxşı, onda bu noyo lazımdır. Bu, manı dəhşətləndirdi. Kiçik bir rayonda Ticarot-İstehlak Departamenti yaratmaq və orada 23 nofor işçi saxlamaq noyo lazımdır, kimə lazımdır??

Biz ticaroto azadlıq vermişik. Qoy onlar azad yaşasınlar, azad işləsinlər, ticarotini aparsınlar. Onlar böyük iş görürler. Ancaq müxtəlif

məmurlar, icra orqanları torosından bunların qarşısi alınır. Ramiz Mehdiyev, mən sən tapşırıq verirəm, sabah yoxla, Goranboy rayonunda həqiqətən belə bir vəzifəyə varsa, mənə maruzə et. Güman edirəm, mən bu barədə lazımi konkret qərarı qəbul edəcəyəm. Bunu longitmək lazımdır.

Ancaq biz burada tökez ticarət sahəsində deyil, başqa sahələrdə də mövcud olan çətinlikləri eştidik, bildik. Ona görə mən burada biza verdiyiniz məlumatlara görə sizə təşəkkür edirəm. Hesab edirəm, bugün bizim açıq səhbatımız alındı. Ancaq hiss etdim ki, bu səhbatımız o qədər qızışır ki, bunun üçün İndiya qədər işlədiyimiz vaxt çatır. Yəqin ki, 10-15 saat vaxt lazımdır. Bir də tökrar edirəm, buna imkan olmadığına görə, siz ürəyinizdə olan bütün fikirləri, xüsusən işinizə məngə olan həllərin hamisini vəzin verin.

Əmin ola bilərsiniz ki, biz — Azərbaycan dövləti və şəxslər Azərbaycan Prezidenti ölkəmizdə sahibkarlığın inkişafını özümüzün əsas vəzifələrimizdən biri hesab edirik. Biz Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafını bilavasitə sahibkarlıqla, onun inkişafı ilə bağlayırıq və sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi üçün bundan sonra lazım olan tödbirlərin həyata keçirilməsi ilə möşğül olacaqıq. Sizin işinizi qanunsuz müdaxilə edənlərin, sizə mane olanların, qanunsuz olaraq sizdən bərələnməyə çalışınların hamisini qarsısını alacaqıq.

Mən istordüm, siz bizişiniz ki, Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatın həyata keçirilməsi və onun bir hissəsi olan sahibkarlıq prosesinin yaranması və inkişaf etdirilməsi asan bir şey deyildir. Bizim hamımız birlikdə on illarla mərkəzləşmiş dövlət iqtisadiyyatı şəraitində yaşa-mışıq. O dövrədə heç bir sahibkarlıqla imkan verilmirdi və insanlar nəsildən-nəsilə sahibkarlığın nə olduğunu unudurdular. İndi sahibkarlığın yenidən bərpa etmək, insanları buna alışdırmaq, onlarda sahibkarlıq keyfiyyəti yaratmaq, insanlarda sahibkarlıq xüsusiyyətləri torbiya etmək, yüksək soviyyəyli sahibkarlar hazırlamaq, milli sahibkarlar yaratmaq — bunlar vaxt toləb edir. Bunlar cəmi zamanda, dövlətin qayığı- ni toləb edir.

Biz sobırı olmalyıq. Siz bilməlisiniz ki, biz lazımlı olan qayğımız
göstərəcəyik. İnanıram ki, siz do, bütün sahibkarlar da daha çox tok-
milləşəcəsiniz, sahibkarlıq xüsusiyyətlərini daha da döründən mö-

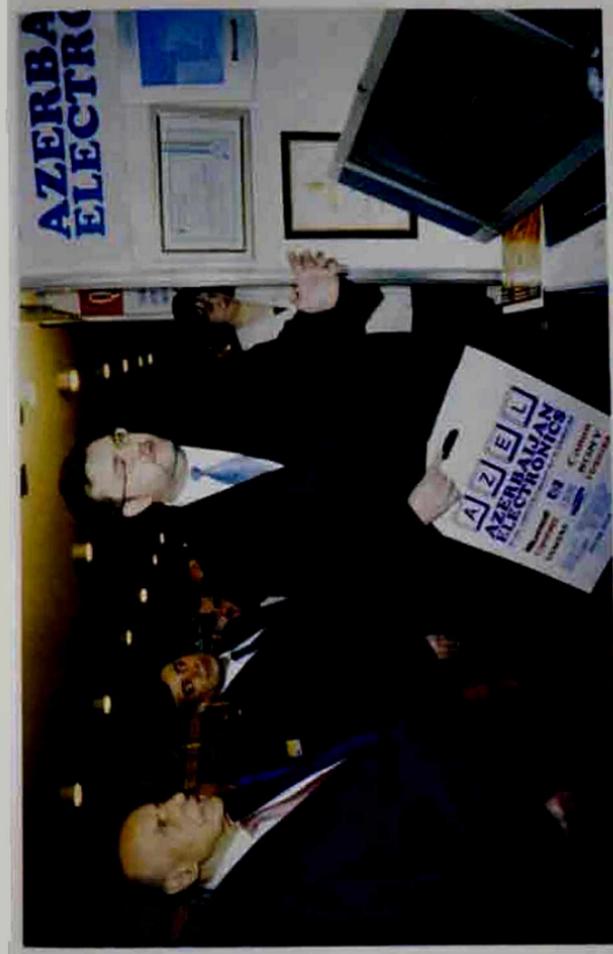
nimsayıcısınız, sağlam, öz xalqına, votonino sədəqətlə xidmət edən sahibkarlar kimi inkişaf edəcəksiniz. Bunlar hamısı Azərbaycanda iqtisadiyyatın sürətlənməsini təmin edəcəkdir. Mən buna inanıram. Bu-nun üçün vaxt lazımdır. Bir də qeyd edirəm, bunun üçün bir torofdon dövlətin qayğısı, digər torofdon sahibkarların özünün bu işi daha da dörddən momimənəsi lazımdır. Bu proses gedir. Biz bu prosesi gücləndirməliyik. Bəzim bugünkü görüşümüz də məhz bu prosesi gücləndirmək və bu prosesi somorolı etmək möqsədi daşıyır.

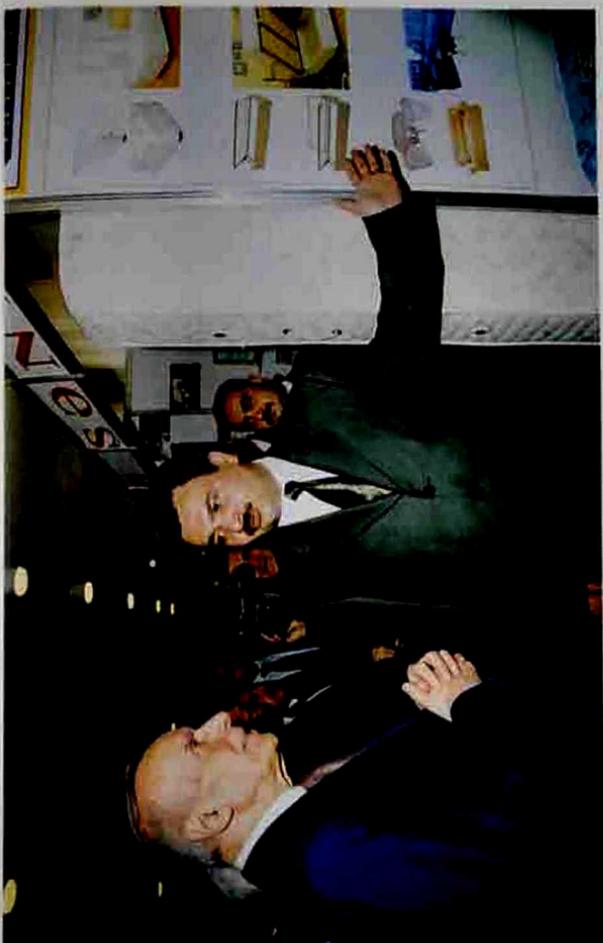
Ümidvaram ki, biz yaxşı nəticələr olda edəcəyik. Bilin ki, Azərbaycan Prezidenti bütün sahibkarların himayədarıdır və dayağıdır. Rəhat yaşayım, çətinliklərə mübarizə aparın, çətinlikləri, maneoları vaxtında bizi çatdırın. Bəzə isə bu çətinliklərin aradan götürülməsi üçün lazımla olan bütün tədbirləri həyata keçirəcəyik.

Sənə, Azərbaycanın bütün sahibkarlarına cansağlığı arzu edirəm, bu yeni peşənin momimənəsində və sahibkarlıq fəaliyyətinizdə böyük sosial-iqtisadi uğurlar arzulayıram. Sağ olun, gəlon görüşə qədər!

26 aprel 2002-ci il.

Xarici iş adamlarının Azərbaycanda
daha səmərəli fəaliyyəti üçün
hər cür şərait yaratadalar

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN XARİCİ SAHİBKARLARLA GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev mayın 14-də Prezident Sarayında ölkəmizdə fəaliyyət göstərən xarici sahibkarlarla görüş keçirmişdir.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev salonun foyesində xarici sahibkarların ölkəmizdə istehsal etdikləri yüksək keyfiyyətli məhsullar dan ibarət sərgi ilə yaxından tanış oldu.

Xarici sahibkarlar, müştərək şirkət və müəssisələrin rəhbərləri başçılıq etdikləri istehsal sahələri, buraxılan məhsullar barədə ətraflı məlumat verdilər.

Prezident Heydər Əliyev ayrı-ayrı şirkətlərin, sahmdar cəmiyyətlərinin məhsulları, müəssisələrin vəziyyəti və inkişaf perspektivləri ilə, daxili tələbatın ödənilməsi, bazarda məhsulların satışının vəziyyəti və toşkili ilə maraqlandı, tövsiyə və məsləhətlərini verdi.

Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, Azərbaycanda sənayenin bir çox sahələri üzrə istehsal genişləndirmək üçün imkanlar çoxdur.

Azərbaycan Prezidenti ölkəmizdən nefi sektorunda işləyən tanmış xarici şirkətlərin fəaliyyətini oks etdirən stendlərlə də tanış oldu, həmin şirkətlərin nümayəndələri ilə səhəbət etdi.

Xarici iş adamları ölkəmizdə sahibkarlığın inkişafına, Azərbaycana xarici sormayaların colb edilməsinə, xarici sahibkarlarla dövlət idarəetmə orqanları arasında münasiibələrin tənzimlənməsinə, sahibkarların problemlərinin həllini göstərdiyi qayğı və diqqət göro Prezident Heydər Əliyevə dörin töşəkkür və minnətdarlıqlarını bildirildi.

Dövlətimizin başçısına sahibkarlar adından gül dəstəsi, xatiro hədiyyələri təqdim olundu.

Sonra görüş başlandı.

Prezident Heydər Əliyev görüşü giriş nitqi ilə açdı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN GİRİŞ NİTQİ

— Hörmətli xanımlar və cənablar!

Hörmətli iş adamları!

Sizin hamimizi somimi qəlbdən salamlayıram, işlərinizdə uğurlar arzulayıram. Bugünkü görüşümüz iqtisadiyyatımızın inkişafı ilə əlaqadır Azərbaycan dövləti tərəfindən görülən mühüm tədbirlərdən biridir. Azərbaycan dövlət müstaqililiyini olda edəndən sonra demokratiya yolu ilə, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu yolu ilə gedib və otən 10 ilə xalqımız, dövlətimiz böyük nailiyyətlər olda edibdir. Azərbaycan bazar iqtisadiyyatı yolu ilə getməkdir. Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatın təmin etmək üçün 1995-1996-ci illərdən etibarən müxtəlif tədbirlər hayata keçirilibdir. İndi biz deyə biliyik ki, Azərbaycan bazar iqtisadiyyatına keçibdir. Əlbəttə, keçid dövrünün hələ müəyyən problemləri var. Bozı sahələrdə görülüyən işlər var. Ancaq biz qətiyyətə deyə biliyik ki, Azərbaycanın iqtisadiyyatı indi bazar iqtisadiyyatı principləri əsasında qurulub və inkişaf etdirilib. Buna nail olmaq üçün biz bir çox tədbirlər həyata keçirmişik. Birinci növbədə dövlət mülkiyyətinin özolloşdırılması, iqtisadi işləhatların aparılması, torpaq işləhatının həyata keçirilməsi və bir çox başqa tədbirlər Azərbaycanda artıq iqtisadiyyatın, əsasən, özəl sektor'a mənsub olmasına tömən edibdir. Taxminən 1994-1995-ci illərdən dövlətimiz Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatının inkişaf etdirilmək üçün xarici sormayaların colb olunması sahəsində ardıcıl siyaset aparı və konkret tədbirlər görülmüşdür.

Azərbaycana xarici sormayının colb olunmasının ohomiyyyəti artıq bizim comiyyətəmiz üçün mölündür. Bunu sizə izah etməyə də ehtiyac yoxdur. Bazar iqtisadiyyatını tömən etmək üçün qarşımızda özolloşdırımı aparıb, əmlakı şoxsi mülkiyyəti verib özəl sektorun inkişafını tömən etmək vəzifəsi durdurdu. Ancaq bunu tömən etmək, surətləndirmək üçün Azərbaycana xarici sormayının, müasir texnologiyının, müasir idarəetmə sisteminin və bazar iqtisadiyyatının qabaqcıl ölkələrə olda etdiyi nümunələrinin gotirilməsi zorluğu vardı.

Otan illər biz bularla möşğul olmuşuq. İndi məmənnyiyət qeyd edə biliyik ki, Azərbaycanın iqtisadiyyatı ilboil inkişaf edir. Azə-

baycanda özəl sektor, sahibkarlar toboqası yaranıbdır. Azərbaycana güclü xarici sormayaçılır. Bununla borabər, Azərbaycana müxtəlif ölkələrdən şirkətlər, iş adamları gəlib burada iş görürler. Məhz bunların nticəsidir ki, Azərbaycanın iqtisadiyyatı ilə ilkişaf edir.

Demək, bazar iqtisadiyyatının aparıcı qüvvəsi iş adamlarıdır, özəl şirkətlərdir, xarici sormayaçılardır. Bu sahədə görünlən işləri qiymətləndirirək, hesab edirik ki, hələ istifadə olunmamış imkanları da çoxdur. Əldə edilmiş təcrübədən daha somorolı istifadə etmək lazımdır. Biz indiyə qədər görülən işləri Azərbaycanın bazar iqtisadiyyatı yolu ilə getməsi prosesində birinci mərhələ hesab edirik. Bunların əsasında daha da süratla irəliyə getmək istəyirik. Məhz bu səbəbdən biz Azərbaycanda özəl sektorun inkişaf etməsi üçün lazımlı olan bütün şəraiti yaratmışıq. Azərbaycana xarici sərmayenin cəlb olunması üçün əsas şərtləri yaratmışıq. Birinci növbədə, Azərbaycanda daxili ictimai-siyasi sabitliyin təmin olunması bütünləşərək, o cümlədən iqtisadiyyatın inkişafında əldə etdiyimiz nailiyyatların asasıdır.

Özəl sektorun inkişafı üçün lazımlı olan qanunlar qəbul edilib, qaydalar müəyyənləşdirilib, fərمانlar verilibdir. Bunlar hamısı öz işini görübür. Ancaq qeyd etdiyim kimi, biz bundan sonra daha da süratlı irəlişəmliyik. Biz həm Azərbaycanda artıq yaranmış sahibkarların işini çox əhəmiyyətli hesab edirik, onlara hər cür yardım edirik və bundan sonra da edəcəyik. Həm də Azərbaycana golon xarici şirkətlərin öz işlərini istənilən səviyyədə aparması üçün lazımi tədbirlər görmüşük və bundan sonra da görəcəyik. Bu məqsədə də biz da im özəl sektorun nümayəndələri ilə əlaqə saxlayırıq. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən müxtəlif firmalarla əlaqə saxlayırıq, onların işləri ilə maraqlanır, onlara yardım etməyə çalışırıq.

Bildiyiniz kimi, aprelin 25-də biz Azərbaycanın yerli sahibkarları ilə, yəni onların nümayəndələri ilə görüşdüük və qarşıda duran məsələləri müzakirə etdik. Bu gün isə mon Azərbaycanda iş görən xarici şirkətlərin nümayəndələri ilə, yaxud xarici şirkətlərlə Azərbaycan şirkətlərinin yaratdıqları müştərək müəssisələrin nümayəndələri ilə görüşməyi qorara almışın. Bu məqsədə mon sizə dəvət etmişəm. Çox məmənənamə ki, mənim müraciətim Azərbaycanda fəaliyyət göstərən xarici şirkətlər, iş adamları torofindən qiymətləndiriləblər və bu gün biz sizinlə görüşə gəlməsik.

Həm aprel ayının 25-dəki, həm də bugünkü görüşün möqsədi biznesin inkişafına kömək etməkdən ibarətdir. Yəni biznesin inkişafı üçün lazımlı olan əlavə tədbirlər haqqında məlumat almaq, təkliflər almaq və onların əsasında dövlət, hökumət torofindən müvafiq qararlar qəbul etməkdən ibarətdir. Biznesin inkişafına mane olan, yaradılan əngəllər haqqında məlumat almaq, onların aradan qaldırılması üçün lazımi tədbirlər görməkdən ibarətdir. Bunların müəyyən hissəsi bizə məlumundur. Yəni, bundan sonra biz Azərbaycanda biznesin inkişaf etdirilməsi üçün daha nə kim tədbirlər həyata keçirməliyik — bunlar bizə məlumudur, bizi bunu bilirik. Ancaq bilmədiyimiz şəyər də var. Onları sizlərdən öyrənmək istəyirik.

Azərbaycanda özəl sektorun fəaliyyətinə, biznesin inkişafına mane olərin, əngəllerin bir qismini biz bilirik və lazımi tədbirlər görürük. Ancaq bilmədiyimiz də var. Bunları biz biləvasitə sizdən öyrənmək istəyirik. Ona görə də bizim bugünkü görüşümüz müəyyən qədər qeyri-formal xarakter daşıyır. Aprel ayının 25-də olan görüş ki, bugünkü görüş də Azərbaycan Prezidentinin biznes nümayandaları ilə daha yaxın münasibətlər yaratması möqsədi daşıyır. Bu münasibətlər də yalnız və yalnız Azərbaycanda biznesin inkişafını tomin etməkdən, xarici sərmayəni daha çox cəlb etməkdən və ölkəmizin iqtisadiyyatını inkişaf etdirməkdən ibarətdir. Buna görə də mon istordim ki, bizim bu görüşümüzə hər kəs özünü sərbəst hiss etsin. Biz bir-birimizlə səmimi olmalıyıq, formalizma yol vermək olmaz. Mənim şəxson məqsədim sizlərdən daha da çox məlumat almaq, işlərinizdə sizə mane olan hər bir faktı — yaxud mane olan, bəlkə də, ümumi problemlər var, — aradan qaldırmaqdır.

Aprel ayının 25-dəki görüşlərdən sonra bizdə bir çox fikirlər yaranıbdır. Onlar özəl sektora dəha da olverişli şərait yaratmaqdən ibarətdir. Güman edirəm ki, sizinlə də görüşümüzə olda etdiyimiz yəni məlumatlar, fikirləriniz, təklifləriniz çox oträflə təsəvvür olda etmək və lazımlı olan tədbirlər görmək üçün faydalı olacaqdır.

Siz xarici ölkələrin votəndaşlarınız. Azərbaycan bazar iqtisadiyyatı sahəsində gəne bir ölkədir. Bizzət təcrübə azdır. Biz bazar iqtisadiyyatını sosialist iqtisadiyyatın, yəni o dövründə yaranmış mülkiyyət formasının döyişdirilməsi ilə yaratmağa başlamışıq. Bu, çətin proses olmuşdur, bu gün də çotındır. On çotunu odur ki, bizdə təcrübə yox idi. Yaşadığımız hər il bizi dəha da təcrübələndirdi, bu sahədə bi-

liklərimizi genişləndiribdir. Ancaq bunlara baxmayaraq, iqtisadi cəhdən inkişaf etmiş ölkələrdə olan təcrübənin hamisini hələ Azərbaycana götürə bilməmişik.

Siz, xarici ölkələrin vətəndaşları öz ölkələrinizdə biznesə möşğul olub təcrübə toplamışınız. Ona görə sizin burada fəaliyyətiniz Azərbaycanda biznesin inkişafı üçün, ölkəmizin iqtisadiyyatının inkişafı üçün çox əhəmiyyətlidir. Sizin bu təcrübəniz, indiyə qədər buradakı əmlə ki fəaliyyətiniz Azərbaycana kömək edibdir. Ancaq bundan sonra nə etməliyik? Qarşımızda duran çətinliklər, əngöllər nadən ibarətdir? Bunların hamisini biz sizdən əyrənmək istəyirik. Bunlar barəsində sizdən məlumatlar almaq istəyirik.

Mən bir daha rica edirəm ki, burada söz demək istəyən şökslər öz fikirlərinə açıq desinlər, çökimmosinlər. Bizi tənqid etmək lazımdır, tənqid edin. Əgər buraya gələn iş adamları bizi ancaq torifləsələr, bu görünüş əhəmiyyəti olmazdı. Yəni çatışmayıyan çəhatlər, nöqsanlar, əngöllər tənqid edilməli, açıq deyilməlidir. Buna görə də biz aprel ayının 25-də olduğu kimi, bu görüşümüzü də müəyyən mərhələlərə bələtər. Birinci hissədə, indi manım çıxışından sonra məlumat veriləcəkdir. Ondan sonra bütün mətbuat nümayəndələrindən xahiş edəcəyik ki, onlar istirahətə çəkilsinlər, biz burada qapalı şəraitdə, mətbuat nümayəndələrinin və Azərbaycanın vəzifəli şökslərinin iştirakı olmadan müzakiro aparaq. Ondan sonra isə bizim görüşümüzün son iclası olacaqdır. Onda xahiş edəcəyim ki, mətbuat nümayəndələri də iştirak etsinlər.

Bu gün burada Azərbaycanın hökumət üzvlərindən, dövlət nümayəndələrindən yalnız bir neçə şox iştirak edir. Başqlarını buraya davet etməmişik. Çünki istoyırıq ki, burada sorbastlıq olsun və daha çox xarici şirkətlərə yer verilsin və bundan biz faydalana bilək.

Bizim bu görüşümüə Azərbaycanda təmsil olunan xarici ölkələrin sofirləri də goliblər. Bilirom ki, onlar öz ölkələrinin iş adamlarının Azərbaycanda dəha da uğurla işləməsini istəyirlər. Biz də bunu istəyirik. Biz sofirlərlərə vaxtaşısı görüşlər keçiririk. Onların verdikləri məlumatlardan istifadə edirik. Amma bu gün onların bizim bu görüşümüzdə iştirakını da mən çox əhəmiyyətli hesab edirəm.

Bələliklə, gəlin, görüşümüzün birincisi hissəsini davam etdirək. Sözü Azərbaycanın iqtisadi inkişaf naziri Fərhad Əliyevə verirəm.

IQTİSADI İNKİŞAF NAZİRİ FƏRHAÐ ƏLİYEVİN ÇIXIŞI

— Möhtorom canab Prezident!

Xanımlar və canablar!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti canab Heydər Əliyevin şöksxi töşəbbüsü ilə bu ilin aprel ayının 25-də yerli sahibkarlarla keçirilmiş görüşü iş adamlarının dövlətə inamını gücləndirmiş, onları dəha böyük nailiyotlərə əldə etməyo ruhlandırmışdır. Xarici iş adamları ilə keçirilən bugünkü görüş də, sormayo mühitinin daha da yaxşılaşdırılmasına, sormayınların həcminin artmasına, beləliklə, ölkəmizin iqtisadi inkişafına müsbət təsir göstərocəkdir.

Bugünkü tədbirdə xarici ölkələrin sofirləri, beynalxalq toşkilatların nümayəndələri, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərən 470 xarici iş adamı iştirak edir. Fürsətdən istifadə edərək, həzırkı işlərinə yaxından kömək göstərdiklərinə görə xarici ölkələrin Azərbaycandakı sofirləklərinə, iş adamlarına, ictimai birləşklərə dərincən təşəkkürümüz bildirirəm və onları əmin etmək istərdim ki, təqdim olunan tekliflər diqqətən əyri ilə öyrəniləcəkdir.

Hörmətli görüş iştirakçıları!

Xarici sormayınların, müasir texnologiyaların və avadanlığının, idarəetmə təcrübəsinin ölkə iqtisadiyyatına cəlb edilməsi yolu ilə yüksək keyfiyyətli, rəqəbat qabiliyyəti möhsulların istehsal olunması Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müəyyən etdiyi iqtisadi inkişaf strategiyasının mühüm tərkib hissəsidir.

Məlum olduğu kimi, dövlət müstəqilliyini borpa etdikdən sonra son dərəcə mürəkkəb horbi-siyasi, sosial-iqtisadi problemlərlə qarşılaşmış ölkəmizdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti canab Heydər Əliyevin başçılığı ilə aparılan qotiviyəti siyaset noticeśində sabitlik bərqrar olmuş, müstəqil ölkəmizin ilk Konstitusiyası və digər zəruri qanunvericilik aktları qəbul edilmiş, demokratik təsəssütlar şəbəkəsi formalşmışdır. Bu gün tam inamlı demək olar ki, dünyəvi, demokratik, müstəqil Azərbaycan dövləti qurulmuşdur və inkişaf etməkdədir.

Demokratik cəmiyyətin formalşmasına yönəldilmiş tədbirlər ölkəmizin Avropa Şurasına qəbulu, NATO, Avropa Birliyi və digər

nüfuzlu beynolxalq toşkilatlarla omokdaşlığın qurulması ilə noticələnmişdir.

Təsadüfi deyil ki, hazırda Azərbaycanda 42 siyasi partiya, 30 radio və televiziya, 500-dən artıq qoşet və jurnal, 1400-dən çox qeyri-hökumət toşkilatı fəaliyyət göstərir.

Höyata keçirilən məqsədönlü iqtisadi islahatlar noticəsində ölkədə bazar iqtisadiyyatına osaslanan yeni iqtisadi münasibətlər formalaşmış, mülkiyyət çıxınövlüyü tömən edilmiş və azad rəqabət şəraiti yaradılmışdır. Bütün bunlar Azərbaycanda makroiqtisadi sabitliyin bərərər olmasına, ümumi daxili möhsulun ardıcıl artımına, inflayasiyanın idarə edilən həddə saxlanmasına səbəb olmuşdur.

Ötən müddədə respublikamızda sərməyəçilərin hüquq və mənasəflərinin qorunması, mülkiyyətin toxunulmazlığı, yerli və xarici sahibkarlara cini iş şəraitinin yaradılması, öldə edilmiş mənfəətdən maneəsiz istifadə olunması ilə bağlı əhəmiyyətli todbirlər görülmüşdür. Bununla da xarici sərməyəçilərin, beynolxalq maliyyə-iqtisadi toşkilatların Azərbaycana olan marağı artmışdır.

Hazırda bir çox beynolxalq maliyyə-iqtisadi toşkilatlarla, o cümlədən Beynolxalq Valyuta Fondu ilə və Dünya Bankı ilə müvəffəqiyətli omokdaşlıq edilir. Bu günəkən Azərbaycanda iqtisadi islahatların aparılmasına, makroiqtisadi sabitliyin dəstoklanmasına Beynolxalq Valyuta Fondu tərəfindən 435 milyon ABŞ dolları, struktur islahatlarının aparılmasına, təhsil, mədəniyyət, infrastruktur və digər sahələrdə müxtəlif layihələrin höyətə keçirilməsinə Dünya Bankı tərəfindən 491 milyon ABŞ dolları həcmində yardım göstərilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrlə ikitərəfli omokdaşlığı da sırotda inkişaf edir. Hazırda dünyanın 123 ölkəsi ilə ticarət oləqləri qurulmuşdur. 30-dan çox ölkə ilə müxtəlif sahələrdə omokdaşlığı dair 300-dən artıq ikitərəfli saziş imzalanmışdır.

Xarici iş adamlarının, sərməyəçilərin qorunmasının etibarlı mexanizm kimi sərməyəçilərin qarşılıqlı qorunması, ikiqat vergitutmanın aradan qaldırılması ilə bağlı sazişlərin imzalanması işinin daha da intensivləşdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

1994-cü ilde "Ösrin müqaviləsi" adlanan ilk neft müqaviləsi imzalandıqdan sonra xarici sərməyəçilərin Azərbaycana marağı artmış-

müqavilələrin və xidmət işləri ilə əlaqədar subkontraktların höyətə keçirilməsinə 400-dən artıq xarici şirkət cəlb edilmişdir. Dövlət Neft Fondu yaradılmış, beynolxalq neft və qaz kəmərlərinin çökülməsi, Büyük İpək Yolunun bərpası, TRASEKA layihələri höyətə keçirilməyə başlanmış, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur.

Beynolxalq toşkilatlar, donor ölkələr Azərbaycan Respublikası Prezidentinin neft sonəsi ilə yanaşı, qeyri-neft sektorunun inkişafına yönəlmış siyasetini dəstekləyərək, yoxsullğun azaldılması və iqtisadi inkişafın tömən edilməsi üzrə Dövlət Proqramının hazırlanmasına hərtərəfli yardım göstərirler.

Azərbaycanda sərməyə imkanlarını daşıda genişləndirmək məqsədi ilə Böyük Britaniyada, Amerikada, Almaniyada, Fransada, Türkiyədə, Yaponiyada və digər ölkələrdə çox əhəmiyyətli konfranslar və sorgılar keçirilmiş, bu da neft sektor ilə borabər, qeyri-neft sektorunun inkişafına müsbət təsir göstərməkdədir.

Proqnozlara görə, yaxın 3 ilde Azərbaycan iqtisadiyyatına müxtəlif mənbələr hesabına 10 milyard ABŞ dolları həcmində xarici sərməyə cəlb ediləcəkdir. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan iqtisadiyyatına xarici sərməyəçilərin cəlb edilməsinin on mühüm vəsitələrindən biri özəlləşdirilmə prosesidir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin soruncaqları ilə yeni sahələrin, o cümlədən xarici sərməyəçilər üçün xüsusi kolbedici olan metallurgiya, kimya, energetika, maşınqayırma, noqliyyat, rabitə və digər sahələrdə fəaliyyət göstərən şirkətlərin özəlləşdirilməyə açılması xarici sərməyə axımına güclü tokan vermişdir. Yeyinti, yüngül sənaye möhsullarının, inşaat materiallarının və digər möhsulların istehsalı ilə müsələhətli olan müəssisələrin xarici şirkətlər tərəfindən özəlləşdirilməsi, energetika, metallurgiya müəssisələrinin uzunmüddətli idarəetməyə verilməsi höyətə keçirilən todbirlərin uğurundan xabor verir.

İndiyədək keçirilmiş sərməyə müsabiqələri noticəsində qalib sərməyəçilər tərəfindən müvafiq şirkətlərə 200 milyon ABŞ dollarından çox vəsait qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının dünya iqtisadi sistemini integrasiyasında ölkəmizin Dünya Ticarət Toşkilatına üzv olması mühüm

əhəmiyyət kəsb etdiyindən bu istiqamətdə işlər ardıcıl olaraq davam etdirilir.

Hörmətli görüş iştirakçıları!

Sadalanan tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində 1995-2001-ci illər ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatına 6,8 milyard ABŞ dolları həcmində xarici sərməyə cəlb edilmişdir. İlkən məlumatlara görə, 2002-ci ilin yanvar-mart aylarında iqtisadiyyatı 360 milyon ABŞ dolları həcmində xarici sərməyə qoyulmuşdur ki, bu da 1993-cü il ərzində qoyulmuş xarici sərmayolordan 12 dəfə, 1994-cü ildəki müvafiq göstəricidən isə 2,4 dəfə çoxdur.

2002-ci il aprelin 1-nə olan məlumatə görə, Azərbaycanda 100 faiz xarici kapitalla işləyən 1946 şirkət, 955 müştərək şirkət qeydiyyatdan keçmişdir.

2001-ci ilin bütçə daxilolmalarında xarici sərməyə şirkətlərin xüsusi çökisi 19,7 faiz, 2002-ci ilin birinci rübündə isə 21,8 faiz təşkil etmişdir.

Sərmaya əməkdaşlığının genişləndirilməsi Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrlə ticarət əlaqələrinin inkişafına da müsbət təsir göstərmişdir. 2001-ci ilin yekunlarına görə, ixracın həcmi 2,3 milyard, idxlərin həcmi 1,4 milyard, xarici ticarət balansının müsbət saldosu 900 milyon ABŞ dolları olmuşdur.

Möhtəşəm canan Prezident!

Qeyd olunan nailiyyətlərlə yanaşı, Azərbaycan Respublikasında xarici iş adamlarının faaliyyəti sahəsində bir çox problemlər də mövcuddur.

Hazırda ölkə ərazisi üzrə xarici sərmayoların qeyri-bərabər inkişafı davam edir. 2001-ci ilin nəticələrinə görə, mövcud xarici sərməyə şirkətlərin 93 faizi Bakı şəhərində yerləşir. Qeyri-neft sektoruna yönəlmış birbaşa xarici sərmayoların xüsusi çökisi aşağıdır. Qeyri-neft sektorundakı xarici sərməyə şirkətlərin sahə strukturunda müyyən müsbət meyllərə baxımıvaraqlı, foaliyyət göstərən şirkətlərin 67,2 faizi qeyri-istehsal sahələrində cəmləşmişdir.

Respublikaya golən xarici şirkətlər bir çox hallarda kimmersiya layihələrinə görə dövlət zəmanəti tələb edir və bu səbəbdən həmin layihələrin həyata keçirilməsi mümkün olmur.

Nəticə etibarilə, təkcə 2001-ci ildə 187 xarici sərməyə şirkət faaliyyətə başlamış, 47 şirkət isə Azərbaycan bazarını tərk etmişdir ki, bu da bazar iqtisadiyyatı qanunauyğunluqlarına xas olan többi bir prosesdir.

Sərmayələrin sahələr və regionlər üzrə tarazlığının təmin ediləcək baxımdan, regionlarda infrastruktur, ilk növbədə elektrik enerjisi, qaz, su ilə təminatın yaxşılaşdırılması, təşviq tədbirlərinin həyata keçirilməsi məqsədi ilə təkliflər hazırlanmışdır.

Bəzi sahələrdəki problemlərin həlli məqsədi ilə dövlət tərofından tənzimlənən qiymətlərə, xüsusilə istehsal prosesində istifadə olunan yanacaq, elektrik enerjisi, su və qazın, rəbiət xidmətlərinin qiymətlərinə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarı ilə yaradılmış Tarif Şurasında baxılması nəzərdə tutulmuşdur.

Xüsusilə ixrac zonalarının yaradılması, neft sahəsində olduğu kimi, iqtisadiyyatın digər sahələrində xarici şirkətlərə konsorsiumlar təşkil, məhsulun pay bölgüsü üzrə sazişlərin imzalanması və bu sazişlərə qanun statusunun verilməsi da qeyri-neft sektorunda xarici sərmayoların əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasında səmərəli mexanizm ol bilər.

Mövcud qanunvericiliyi əsasən, Azərbaycan Respublikası və təntənələrinin xarici ölkələrdə sahibkarlıq faaliyyəti nəticəsində əldə etdikləri əmlak, pul və sair varıdat sərməyə şəklində Azərbaycan Respublikasına gotırılırsa, bunlara xarici sərmayolar üçün nəzərdə tutulmuş qaydalar və tominatlar tətbiq olunmalıdır. Əgər bu qanun lazımi səviyyədə tətbiq olunarsa, iqtisadiyyata cəlb olunan vəsaitlərin həcmi minnən daha çox artmasına müsbət təsir göstərər.

Bununla bərabər, Azərbaycan Respublikasında sərməyə imkanlarına həsr olunmuş yeni beynəlxalq konfransların keçirilməsi, sərməyə məlumat kitablarının noşri, Azərbaycanın müxtəlif regionlarında həyata keçiriləcək layihələri özündə oks etdirən sərməyə xoritosunuñ tərtib edilməsi ilə bağlı işlər görülür.

Sərməyə mühitinin dəha da yaxşılaşdırılması baxımdan xarici iş adamlarının təkliflərinin öyrənilməsi, idarəetmədo sərməyəçilərin tomsil etdikləri ölkələrin qabaqcıl təcrübəsinin tətbiqi, onların problemlərinin operativ şəkildə həlli mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu

məqsədli cənab Prezidentin təşəriqinə əsasən, Xarici Sormayoçular Şurasının yaradılması ilə bağlı toklıf hazırlanmışdır.

Möhtərom cənab Prezident!

Sormayoların sahalar və regionlar üzrə qeyri-bərabər inkişafı həm qanunvericilik sahəsində mövcud olan boşluqlar, həm də idarəetimdə yaranan bəzi çatışmazlıqlarla bağlıdır. Dəvət olunmuş iş adamlarının öz çıxışlarında bu problemləri qaldıracağımı nözərə alaraq, onların üzərində atraflı dayanmaq istəmədim.

Bununla belə, demək lazımdır ki, xarici iş adamları torəfindən də qanunvericiliyin pozulması halları kifayot qədər geniş yayılmışdır. Belə ki, vergidən yayınma, gəlirlərin gizləndirilməsi, qeyri-rosmi omok haqlarının verilməsi halları xarici şirkətlərdə tez-tez müşahidə olunur. Bəzi hallarda xeyriyyəcilik tədbirləri adı altında qanunsuz horəkətlər yol verilir, ölkənin milli, tarixi anionalarını zidd olan təbliğat aparılır.

Qeyd olunan problemlərə baxmayaraq, ölkə rəhbərinin Azərbaycanda olverişli sərməyo mühitinin yaradılmasına yönəlmış məqsədönlü siyaseti öz nəticəsini verməkdədir.

Hazırda əhalinin hər nəfərinə düşən xarici sormayonın həcmindən görə Azərbaycan nəinki postsovjet məkanında, hətta Şərqi Avropa ölkələri arasında on qabaqcıl yerlərdən birini tutur. Təkcə 2001-ci ilin yekunlarına görə, ölkə iqtisadiyyatına və sosial sahalarə yönəldilən bütün sərmayoların 70 faizi xarici sərməyo təşkil etmişdir.

Iqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının, habelə Almaniya-nın "Hermes" sigorta şirkətinin hesabatlarında Azərbaycana 6-cı risk-lilik dərəcəsi verilmişdir. Müqayisə üçün deyim ki, MDB dövlətləri arasında yalnız Rusiya və Qazaxıstan, qonşu ölkələrdən isə Türkiyə cənə risklilik dərəcəsinə malikdir.

Bank sektorunda həyata keçirilən istahətlər nəticəsində ölkəmizin bank reytingini da yaxşılaşmışdır.

Möhtərom cənab Prezident!

Xarici sormayoların colb edilməsi sahəsində olda olunmuş nəqliyyatlar Sizin əzəggörən iqtisadi strategiyanızın bohrasıdır. Təvsiyolunuzdan uyğun olaraq, hazırda başlıca vəzifəmiz beynəlxalq təşkilatlarla, xarici ölkələrlə və şirkətlərlə omokdaşlığı genişləndirilməsi

nəticəsində yaranan imkanları xalqımızın maddi rifahının daha da yaxşılaşmasına yönəlmək dən ibarətdir.

Sizi omin etmək istərdim ki, bu vəzifənin layiqincə yerinə yetirilməsi üçün bütün qüvvə və bacarığınızı əsirgəməyəcəyik.

Diqqətinizə görə minnətdəram.

* * *

Sonra görüş qapalı şəkildə davam etdirildi. Beş saatdan çox davam edən görüşdə xarici sahibkarlar onları narahat edən məsələlər barədə fikirlərini söylədiilər.

* * *

Fasilədən sonra görüş kütləvi informasiya nümayəndələrinin iştirakı ilə davam etdirildi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev görüşdə yekun nitqi söylədi.

XARİCİ SAHİBKARLARLA GÖRÜŞDƏ AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN YEKUN NİTQİ

— Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu görüşə goldiyinizi, boyan etdiyiniz fikirlərə, təkliflərinizə, tənqidinizi görə səzə bir daha töşəkkür edirəm. Bildirmək istəyirəm ki, aprelin 25-də keçirdiyimiz görüş və bugünkü görüşümüz Azərbaycan iqtisadiyyatının problemlərini həll etmək, onun inkişafını tomin etmək üçün çox əhəmiyyətlidir. Əmin ola bilərsiniz ki, sizin irəli sürdürüünüz təkliflər, tənqidli fikirlər, göstərdiyiniz faktların hamisi, o cümlədən burada səslənməyən, ancaq yazılı şəkildə təqdim etdiyiniz təkliflər hamısı birləşdə çox diqqətlə təhlil olunacaq və Azərbaycanda iqtisadiyyatın, biznesin inkişafı üçün nozorədə tutduğumuz gələcək tədbirlərimizdə onlardan istifadə ediləcəkdir.

Burada bildirilən fikirlər biznesin müxtəlif sahələrinə aiddir. Mon bu barədə danışmaq istəmərim. Cümki bizim bu tədbirlərin forması bundan ibarətdir ki, biz qapalı görüşdə sizinlə açıq səhbət aparırıq və bunların nöticəsindən istifadə edəcəyik. İndi isə bizim bu görüşümüzə yekun vuraraq bildirmək istəyirəm ki, göstərilən bütün nöqsanlara, qüsurlara baxmayaraq, Azərbaycanın iqtisadiyyatı son illər sürətlə inkişaf edir. Azərbaycanda iqtisadi islahatlar və onlardan əvvəl siyasi, hüquqi islahatlar uğurla hayata keçirilibdir. Biz çox işlər görmüşük və onların əməli nöticələrini müşahidə edirik.

Iqtisadiyyatımızın son illərdə ardıcıl olaraq, ilbəl inkişaf etməsi məhz Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatının həyata keçirilməsi üçün lazım olan tədbirlərin görülməsinin nöticəsidir.

Biz 1990-ci illərin əvvəllərində dövlət müstəqilliyini oldo edəndə keçmiş sosialist sisteminin iqtisadiyyatına malik idik. Ağır bir şəraitdə dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlaya bildik, Azərbaycanın iqtisadiyyatında mövəud olan dağlıq proseslərin qarşısını aldıq və tədrīcən iqtisadiyyatı inkişaf etdirməyə başladıq. O vaxt da biz boyan etmişik ki, Azərbaycanda iqtisadiyyatın inkişafını tomin etmək üçün xarici sormayonın cəlb olunması, iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin təcərübəsindən istifadə edilməsi, ticarətin liberallaşdırılması osas şərtlərdən biridir.

Biz bu yol ilə getdik. Məlumdur ki, 1994-cü ildən başlayaraq Azərbaycanda yeni neft strategiyasının həyata keçirilməsi ölkəmizin iqtisadiyyatının inkişafında xüsusi rol oynayır. Biz 1994-cü ildə ilk müqaviləni — “Əsrin müqaviləsi”ni imzalayanda buna inanırdıq, gələcəyə çox böyük ümidiyla baxırdıq. Ancaq o müqavilənin nə qədər ağır və çətin şəraitdə imzalanmasını və sonra onun Azərbaycanda həyata keçirilməsi üçün müxtəlif mənəcələrin olmasına nəzərəalsaq, aydın olar ki, biz nə qədər ağır və çətin bir yol keçmişik. Ancaq bu yolu keçmişik və bunun müsbət nöticələri göz qabağındadır. İndi artıq Azərbaycanda neft sektorunda böyük layihələr həyata keçirmişik və həyata keçiririk. Pay bölgüsüne aid 21 müqavilə imzalanıbdır. Onların bir çoxu artıq öz nöticələrini verir.

Burada bildirildi ki, neft sahəsində müqavilələrin həyata keçirilməsində 400 xarici şirkət iştirak edir. Bu, təkcə neft sahəsinə yox, ona xidmət edən bütün başqa sahələrə xarici sormayonın və şirkətlərin cəlb olunmasının əyani nümunəsidir.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixrac kəməri, Bakı-Tbilisi-Örzurum qaz kəməri artıq realliga çevrilmişdir. Hörmətli cənab Vudvord burada bildirdi ki, bu ilin sonuna kimi Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xəttinin inşasına başlanacaqdır. Gələn il Bakı-Tbilisi-Örzurum qaz xəttinin inşasına başlanacaqdır. Ancaq təkcə bunlar deyil, bizim başqa böyük layihələrimiz də var. Amma bunlarla yanaşı, biz daim çalışmışqı ki, qeyri-neft sektoruna da xarici sormayə cəlb olunsun və xarici ölkələrin şirkətləri həm müstəqil şəkildə, həm do Azərbaycan şirkətləri ilə borabörlük mizdə iş görsünlər və biz respublikamızın iqtisadiyyatının bütün sahələrini inkişaf etdirə bilək. Cəhdlerimiz cəhdür, nailiyatlarımızdır do var. Ancaq istədiyimizin çoxunu hələ nail olmamışq. Bu yolda çətinliklər də var. Bunlar həm bizim üçün olan çətinliklərdir, həm do xarici sormayocılardır üçün, xarici ölkələrin iş adamları, xarici şirkətlər üçün olan çətinliklərdir. Ona görə də aprel ayının 25-də keçirilmiş görüşün, bu gün keçirilən görüşün nöticələrinə əsasən biz böyük tədbirlər planı hazırlanıraq. Bir çox formanların layihələri hazırlanı. Həkimiyət orqanlarının nümayəndələri ilə də görüş keçiriləcəkdir.

Ümidvaram ki, mövəud olan nöqsanların çoxunun aradan qaldırılması üçün lazımı tədbirlər görmək mümkün olacaqdır.

Sizin burada dediyiniz və bizo məlum olan, xarici biznesmenlərin iş görməsinə əngol törədən problemlər, çatınlıklar bir çox qrupa bölünür. Bunların bir hissəsi Azərbaycanda qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədardır.

Ancəq mən bu gün sizləri dinləyərək və özüm də müəyyən qədər daxilən təhlil edərək düşünürəm ki, biz bir çox qanunlar qəbul etmişik. Bəzən bir qanun o biri qanunun bir hissəsinə mane olur. Bir qanun o birini takrarlayır. Bölkə də qanunlar çox olduğuna görə onların icrasını təmin etmək də çox çatın olur. Amma bu o demək deyildir ki, bundan sonra qanunlar qəbul edilməməlidir. Qanunlar qəbul olunaçaqdır. Lazım olan qanunlar qəbul ediləcəkdir. Əmin edirəm ki, qanunların hamisının məzmunu Azərbaycanda özəl sektorun, biznesin inkişafını təmin etmək, xarici sərmayəni Azərbaycana çəlb etmək məqsədi daşıyacaqdır. Buna görə də qanunvericiliyin **təkmilləşdirilməsi**, – bu görüşlərdən mən nəticə çıxarıram, – bizim qarşımızda duran məsələlərdən biridir.

Vergi haqqında burada həmi damışdı. Vergidən heç kos mommünən deyildir. Hər bir iş adamı arzu edirdi ki, vergi olmasın, yaxud da vergi çox az olsun. İş adamı iş görməlidir, qazanc götürməlidir. Lakin dövlət, ölkə də yaşamalıdır. Vergilər toplanmalıdır. Amma **bugünkü danışqlardan sonra, görünür ki, biz vergilər haqqında da düşünməliyik, lazımi təbirlər görməliyik.**

Burada iş adamlarına mane olan çox misallar götirildi. Həm Vergilər Nazirliyi və onun orqanları, həm Gömrük Komitəsi və onun bütün orqanları... Bölkə siz bu gün demədiniz, yaxud da az dediniz. Özəl sektora müdaxilə, bizim ayrı-ayrı orqanlar tərəfindən onların yoxlanılması və beləliklə, onların işlərinin pozulması faktları da bizo məlumatdır. Hüquq-mühəsifə orqanları omokdaşlarının vəzifələrindən sui-istifadə etməsi tökez iş adamlarına deyil, bir çox sahələrdə biznesin do inkişafına çox mane olur.

Lisenziyalar haqqında çox damışdı. Bu barədə biz düşünürük. Ancəq öton görüsdü və bugünkü görüşdə söylənən fikirlər tələb edir ki, lisenziya sistemini köklü suradə **təkmilləşdirmək lazımdır**. Lisenziyalar **çoxdur**. Onları verən orqanlar **çoxdur**. Burada deyildi ki, lisenziyanı çox hallarda rüşvətsiz vermirlər. Deməli, bunların

qarşısı alınmalıdır. Yenə deyirəm, lisenziya sistemi tamamilə təkmilləşdirilməlidir.

Rüşvətxorluq, korrupsiya haqqında da fikirlər söylənildi. Ümumiyyətlə, biz bilirik, həm biznes sahəsində, həm iqtisadiyyatda, həm də həyatımızın başqa sahələrində böyük hallar var. Bunlarla mübarizə aparıraq və bundan sonra da aparacaqız. Güman edirəm ki, bizim bu iki görüş nəticəsində görəcəyimiz tədbirlərdə möhz rüşvətxorluqla mübarizə xüsusi yer tutmalıdır.

Burada bir çox başqa problemlər haqqında da danışıldı. Hamisi nəzərə alınacaqdır. Əgər neft sektorunu kənara qoysaq, Azərbaycanda özəl sektor yarananndan inди qədər xarici şirkətlər, əsasən, ticarət, xidmət, iaşa, bər až da naqliyyat sahəsindədir. Bu sahələr ilk illərdə, əsasən, xarici şirkətlər çəlb olunublar, yaxud da onlar maraqları göstəriblər. Ya özləri, ya da yerli şirkətlərlə birləşdə çox işlər görüblər. Bu işlər öz nəticəsinə verir. Bir tərəfdən, bizim iqtisadi islahatları, özəlləşdirmə programını həyata keçirməyimiz, digər tərəfdən, xarici ölkələrin şirkətlərinin Azərbaycanda ticarət, xidmət, iaşa və s. sahələrdə çox işlər görməsi, demək olar ki, bu sahələri lazımi soviyyəyə qaldırıbdır. İndi Azərbaycanda ticarət, demək olar, tamamilə özəl sektora məxsusdur. Çox momnunəcidi həldir ki, özəl sektor da ticarəti yaşıçı inkişaf etdiribdir. Biziñ indi gözəl ticarət şəbəkələri, mağazaları, müəssisələri yaranıbdır. Dünyanın bir çox ölkələrindən müxtəlif çeşidli mallar götirilir. Azərbaycan bazarı tamamilə doludur, bu barədə heç bir problem yoxdur.

Siz bölkə də bir o qədər demədiniz ki, xaricdən mal gotırıv və burada ticarətə möşgül olan hər bir iş adamı böyük çatınlıklarla rastlaşır. Amma biz bunu bilirik. Ancəq görün ki, bizim iş adamları, təkcə bizim yox, Azərbaycana gələn xarici ölkələrin iş adamları nə qədər inadlı iş görmək isteyirlər ki, bütün bu maneolordan, bürokratik ongollardan keçərək, harada onlardan rüşvət tolob edirlərə, o rüşvətləri verərək Azərbaycanda ticarəti inkişaf etdiriblər. Hesab edirəm ki, bu bizim osas nailiyyətlərimizdən biridir.

İndi inşaat sahəsində biznes inkişaf edir. Geniş miqyasda inşaat işləri gedir. Ümumiyyətlə, Azərbaycanda, ölkəmizin bütün bölgələrində sürətlə inşaat işləri gedir. Bu da şəxsi evlərin tikilməsidir.

Müxtəlif bölgələrdə insanlar özləri üçün şoxsi evlər tikirlər. Kənd yerlərində çox, deyə bilərəm ki, müasir tələblərə uyğun fərdi evlər tikilir. Bakı şəhərində də müasir tələblərə cavab verən çox binalar, yaşış evləri tikilir. Bunlar müsbət haldır. Biz bunları dəstəkləyirik. Hesab edirəm ki, bizim iş adamları bu sahədə daha uğurlu işlər görəcəklər.

Başqa xidmət sahələrində də xarici və yerli şirkətlər çox iş görüüber və görürler. Bu gün burada sərgiyə baxdıq. Sərgidə təqdim olunan mallar, osasan, həmin şirkətlərin istehsal etdikləri məhsullardır. Ancaq indi Azərbaycanın yerli iş adamları 6-7 il bundan avvalki səviyyədə deyillər. Onlar xarici şirkətlərlə birgə iş görərək, xarici ölkələrin təcrübəsindən istifadə edərək artıq müasir səviyyədə işləyə bilirlər. Ona görə də yerli biznes genişləndib. Bölkə bu səbəbdən də inşaat, yaxud da ticarət, iaşa sahəsində xarici şirkətlər azalıbdır. Bu, többi prosesdir. Çünkü yerli sahibkarlıq artıq inkişaf edibdir.

Biz istəyirik ki, xarici sərmaya vasitəsilə, xarici şirkətlər vasitəsilə Azərbaycanda yerli sahibkarlığı, yerli biznesi inkişaf etdirək. Ancaq indi qeyri-neft sektorunu haqqında danışanda, xarici sərmayonun cəlb olunması və yerli sərmayadən istifadə olunması vasitəsilə onun inkişafını tömən etmək haqqında danışanda, binciri növbədə istehsal sahəsinin nəzərdə tuturuq. Açıq demək lazımdır ki, bizzət sektorundan kənardə biznesin istehsal sahəsi çox azdır. Xaricdən galən şirkətlər bu sahəyə az sərmaya qoypular, az fəaliyyət göstəriblər, bu sahəyə o qədər də böyük maraq göstərməyiblər. Həm də bizim yerli iş adamları daha çox ticarət, indi inşaatla, iaşa, xidmət və başqa sahələrlə möşğuldurlar. Ancaq istehsal müəssisələri yaratmaq, yerli istehsalı inkişaf etdirmək və bunun nəticəsində yeni iş yeri açmaq indi bizim bazar iqtisadiyyatında, özəl sektorda əsas vəzifələrimizdir. Mən arzu edərdim ki, Azərbaycana maraq göstərən xarici şirkətlər indi qeyri-neft sektorunda daha çox istehsal sahəsi ilə möşğul olsunlar. Azərbaycanda bu barədə imkanlar çoxdur. Burada deyildi ki, bir çox sonaye müəssisələri özolləşdiriləcəkdir. Bizzət çoxlu maşinqayırma zavodları, metallurgiya sonayesi, kimya sonayesi var. Azərbaycanda kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı üçün çox gözəl sonayec Müəssisələri yaratmaq olar. Mən istəyirəm ki, bunksara xarici sərmaya daha çox

cəlb olunsun. Xarici ölkələrin şirkətləri bu sahəyə dəha da çox maraq göstərsinlər.

Azərbaycanda kənd təsərrüfatı tamamilə özolləşibdir. Bu da çox yaxşı nöticələr verir. Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilbəl arılır. Azərbaycan bir çox arzaq məhsulları ilə özünü tömən edə bilir. Bilişiniz ki, bazarlarda Azərbaycanda istehsal olunan haddindən çox arzaq məhsulları var. Ancaq bu məhsulların emal edilməsi hələ ki, çox zoşdır. Mən bu sahəyə də xarici sərmayaçılardan cəlb olunmasını istərdim.

Burada bizim rabitə sahəsindəki nöqsanlardan danışdı. Mən deyilən tənqidlərə tamamilə razıyam. Demək olar ki, bizim bütün sahələrdə görülən işlərimiz az da, çox da olsa, lazımi səviyyədə gedir. Ancaq təəssüflər olsun ki, bu sahədə hələ ki, lazımi iş görə bilməmişik. Guman edirəm ki, biz yaxın vaxtlarda bununla ciddi möşğul olmayıq.

Bu görüşlərin nəticəsi ilə əlaqədar biz Azərbaycanın dövlət həkimiyəti orqanlarının vəzifələri haqqında göləcək görüşümüzətəraflı danışacaq. Ancaq mən indi sizi əmin etmək istəyirəm ki, deyiniz tənqidlə tamamilə razıyam. Sizin irəli sürdüyüünüz təkliflərin çoxu əhəmiyyətlidir və onlar nəzərə alınacaqdır. Bu görüşlərdən sonra Azərbaycanda yerli sahibkarlığın, ümumiyyətə, biznesin inkişafı üçün dəha yaxşı şərait yaradılacaqdır.

Bazar iqtisadiyyatına keçid ağır, çətin prosesdir. Biz bu prosesin iştirakçılarıny, onun çətinliyini həmi bilməlidir.

Təbiidiir, biz istəyirik ki, Azərbaycanda demokratik, hüquqi, dövləti quraraq bütün sahələri inkişaf etmiş ölkələrin, Avropa ölkələrinin standartları səviyyəsində çatdırıq. İnanın, biz bunu istəyirik. Biz buna doğru gedirik. Bütün tədbirlərimiz də məhz bu istiqamətə yönəlibdir. Ancaq siz də bilməlisiniz və ümumiyyətə, ölkədən kənardə də həmi bilməlidir ki, bu ağır və çətin bir prosesdir.

Keçmiş Sovetlər İttifaqına məxsus olan ölkələrin hamisində bu proses gedir. Amma çətin gedir, ağır gedir. Mən Azərbaycanın naiyyətlərini şıxıtmak istəmirəm. Ancaq Beynəlxalq Valyuta Fondunu və Dünya Bankının araşdırılmalarına görə, bir çox sahələrdə Azərbaycanın göstəriciləri Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olan başqa

ölkölörön göstoricilərindən ümidi dır. Ancaq onlar bizi do qane etmir, sizi do. Biz çalışırıq və bundan sonra da çalışacaq ki, inkişaf etmiş ölkölörön soviyyosuna çatmaq üçün Azərbaycanda tərəqqi daha da sürətləndirilsin. Ancaq bilmək lazımdır: bunların hamisini bir gündə, bir ayda, bir lido etmək mümkün deyildir. Buna həm zaman lazımdır, həm do iradə, inam lazımdır. Zaman bizdən asılı deyildir. Ancaq iradə, inam özümüzdən asılıdır. Həmi bilməlidir ki, Azərbaycan dövlətində, Azərbaycan həkimiyətində bu iradə, bu inam var. Bu iradə ilə, bu inamla da biz bütün işlərimizi görürük. Bəzən bizim ölkəmizi inkişaf etmiş dövlətlərlə müqayisə edirlər. Orada korrupsiya bu qədərdir, sizdə bu qədərdir... Birincisi, mən bildirmək istəyirəm ki, harada na qədər korrupsiya olduğunu heç kim bilmir. Korupsiyanın bir üzədə olan tərəfi var, bir do altda. Özü da heç yerdə bir ölçü yoxdur ki, biləson korrupsiya harada hansı doracədədir. Ancaq töbiidir ki, iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə, demokratiya sahəsində inkişaf etmiş ölkələrdə korrupsiya azdır. Mən heç do deyə bilmərom ki, yoxdur. Ancaq keçid dövrünü yaşayan ölkələrdə — bir ölkədə o birindən çox, digorində o birindən az korrupsiya vardır. Korupsiyanın inkar etmək mümkün deyildir. Korupsiya ilə mübarizə etmək lazımdır. Mübarizə do Azərbaycanda gedir və gedəcəkdir. Buna heç kəsin şübhəsi olmasın. Bizim iqtisadi tədbirlərimizin do çoxu, — əgor onları yaxşı həyata keçirə biləsək, — məhz korupsiyanın qarşısını ala biləcəkdir. Başqa vəsitələrdən do istifadə olunacaqdır. Bunu həmi bilməlidir.

Mən hesab edirəm ki, burada çalışan iş adamları Azərbaycanın nailiyyətlərinə öz ölkələrində təhlükə etməlidirlər. **Bizim nöqsanlarımızı burada deyin, Azərbaycanda deyin, biza deyin. Amma öz ölkənizdə deməyin.** Nailiyyətlərimizi isə öz ölkənizdə təhlükə edin. Lazımdır ki, bizimlə iş görən adamlar Azərbaycanda biznes şəraitinin nöqsanları haqqında öz ölkələrində çox geniş söhbət aparmasınlar. Əksinə, təhlükə etmək lazımdır ki, sormayıçılar Azərbaycana gəlsinlər. Biz do bütün bu tədbirlərimizdə nöqsanları aradan qaldırmağa çalışırıq. Sizinlə birləşdə bu nöqsanları aradan qaldırmalıyıq. Əgor siz olmasaydınız, xarici biznes Azərbaycanda olmasayıd, bu problemlər do olmazdı. Bu problemlər var, bu bizim ümumi işimizin nəticəsidir. Demək, bu problemləri biz həll etməliyik.

Problemlərin həll edilməsi üçün do, töbiidir ki, bir torofdən, səylərimizi artırımlıq, digər torofdən biziə zaman lazımdır. Məsələn, neft sektorunda bizim apardığımız işləri görürsünüz. Büyyük problemlər yoxdur. Mən orada korrupsiyanı da görməmişəm, hiss etməmişəm. Başqa mənfi hallar da orada yoxdur, bolko do azdır. Mən bu xarici neft şirkətləri ilə və yaxud da müqavilələrin həyata keçirilməsinə çəlb olunmuş şirkətlərlə işin timsalında bildirmək istəyirəm. Bənər çox böyük, formallaşmış şirkətlərdir. Onlar öz tacribələrini Azərbaycana gətiriblər. Bu sahədə biz müsbət mənzərəni görürük.

Ancaq digər sahələrdə mənzərə bundan forqlidir. Əksər hallarda mənfiyinə görə forqlidir. Bənər bizim problemlərimizdir. Biz bənərlər həll etməliyik və inana bilərsiniz ki, həll edəcəyik. Arzumuz ondan ibarətdir ki, əməkdaşlıq etdiyimiz hər bir ölkədə Azərbaycanda bugünkü biznes şəraiti haqqında, ölkəmizin daxili içtimai-siyasi vəziyyəti haqqında doğru-düzgün, obyektiv məlumat verilsin. Toos-süflər olsun ki, xırda faktlardan çox böyük fikirlər yaradırlar. Bu da biziə lazımdır. Biz özümüz sizinlə birlikdə nöqsanlarınıza yaxşı bliktir. Bu iki görüş Azərbaycan Prezidenti kimi şəxson mənən çox şeyləri məlum etdi. Bir do deyirəm, ona görə do mən bu görüşlərdən məmənnə oldum.

Məvcud nöqsanları biz birgə aradan qaldırmalıyıq. Biz Azərbaycanda biznes mühitindən daha da sağlam etməliyik, şəffaflığı təmin etməliyik. Bütün bürokratik əngəlləri aradan qaldırmalıyıq. Hamimiz bir yerdə korrupsiya ilə ciddi mübarizə aparmahyıq. Töbiidir ki, biz həkimiyət olaraq bənərlər etməliyik. Bəzimlə əməkdaşlıq edən hər bir qurum, təşkilat, hər bir firma da bizo yardım etməlidir, bəzimlə borabor mübarizə aparmalıdır. Bozı hallar var ki, onlara bolko do bir gün yox, bir ay yox, bir il yox, uzun müddət mübarizə aparmaq lazımdır. İnsanlar bozı mənfi hərəkətlərə yönəliblər. Onların çoxu artıq başqa cür işləyə bilər. Ona görə do insanların bu psixologiyasını doymışık üçün biz hələ çox iş görməliyik. Ancaq mən manıram ki, biz bu işləri görməyə qadırıq, bu işləri görürük və göreməcəyik.

Azərbaycanın Prezidenti kimi mən onu bildirmək istəyirəm ki, ölkəmizdə biznesin və o cümlədən xarici biznesin inkişafını Azə-

baycanın iqtisadiyyatını tömən edən əsas amillərdən biri kimi görürəm.

Biznes indi iqtisadiyyatın aparıcı qüvvəsidir. Ona görə də mən bu sahaya daim diqqət yetirmişəm, yetirirəm və bundan sonra da yetirəcəyəm. Hər bir iş adamı, -xarici ölkədən gəlmiş, yaxud Azərbaycan vətəndaşı, — bilsin ki, Azərbaycanın Prezidenti kimi mən onun sağlam iş görməsinin himayədarıymış. Bu himayadırlığı daim edəcəyəm. Hər bir iş adamina, sağlam iş görən iş adamina mənim daim qayğıım olacaqdır. Hər bir iş adının iş görməsi üçün şəraitin yaxşılaşdırılmasını özümün əsas vəzifələrimdən biri hesab edirəm.

Əmin ola bilarsınız ki, mənim bu siyasetim, bu əməli fəaliyyətim bundan sonra da davam edəcəkdir. Mən Azərbaycanın galəcək inkişafını, galəcəyini demokratianın inkişafında görüürəm. Azərbaycanın inkişafını bazar iqtisadiyyatının inkişafında görüürəm. Bu istiqamətdə indiya qədər gördüyüümüz işləri davam etdirəcəyik və daha da süratlı irəliya gedəcəyik.

Mən sizin hamimizə bu görüşə görə bir dənə təşəkkür edirəm. Hər birinizi cansağlılı, işlərinizdə uğurlar arzuluyıram.

Sağ olun.

14 may 2002-ci il.

Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət programının (2002-2005-ci illər) təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN FƏRMANI

Ölkə iqtisadiyyatında özəl bölmənin inkişafını sürovlondurmək, bu sahəyə investisiyaların cəlb olunmasını hovoslondurmək, kiçik və orta sahibkarlıqla dövlət köməyinin səmərəliliyini artırmaq məqsədilə qorara alıram:

1. "Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət programı (2002-2005-ci illər)" təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Dövlət Programının baş icraçısı Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi müəyyən edilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədilə hər ilin dövlət bütçesinin layihəsində müvafiq vəsaitin ayrılmamasını tömən etsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetin Dövlət Proqramının icrasını tömən edən müvafiq qorarlar qəbul etsin.

5. Bu Fərman dərc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

Bakı şəhəri, 17 avqust 2002-ci il.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA KİÇİK
VƏ ORTA SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAFININ
DÖVLƏT PROGRAMI
(2002-2005-ci illər)**

"Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıqla Dövlət Kəməri Programı"nda (1997-2000-ci illər) müəyyən edilmiş vəzifələr osasən yerinə yetirilmişdir. Ölkəmizdə kiçik və orta sahibkarlığın (bundan sonra-KOS) hüquqi bazası inkişaf etdirilmiş, sahibkarlığın tənzimlənməsi sahəsində əhəmiyyətli irəliləyişlər olmuşdur. KOS-lara təhsil, informasiya və məsləhət xidmətləri göstərən strukturlar genişlənmiş və onların fəaliyyəti güclənmişdir. KOS-lara maliyyə köməyi mexanizmlərinin formalşılması, sahibkarlar üçün vergi yükünün azaldılması, vergi sisteminin stimullaşdırıcı rolunun gücləndirilməsi istiqamətində zəruri addımlar atılmışdır. Sahibkarların hüquqlarının və qanuni mənafelərinin qorunması mexanizmlərinin formalşılması sahəsində möqsadlı tədbirlər görülmüşdür. Sahibkarlıq fəaliyyətində qanunsuz müdaxilələrin qarşısını almaq və əsəssiz yoxlamaları aradan qaldırmaq möqsidilə "Nozarət kitabçası"nın tətbiqinə başlanılmışdır. KOS-ların regional infrastrukturlarının fəaliyyəti genişlənmişdir. Sahibkarların ictimai və peşə biliklərinin formalşılması istiqamətində əhəmiyyətli nüticələr qazanılmışdır. KOS-ların inkişafı sahəsində beynəlxalq, regional və xarici dövlətlərin milli təşkilatları ilə əməkdaşlıq əlaqələri genişlənmişdir.

Dövlət omlakının özləşdirilməsi və KOS-ların inkişafı sahəsində həyata keçirilən dövlət kəməri tədbirləri notecisində özəl sektor ölkə iqtisadiyyatında payına görə hakim mövqeyə yiyolonmuşdır. 2001-ci ilin yekunlarına görə ümumi daxili məhsulda qeyri-dövlət sektorunun payı 71,0 faiz təşkil etmişdir. Soncə istehsalının 48,3 faizi, konditorrūfat istehsalının 99,0 faizi, tikinti işlərinin 76,1 faizi, daxili omto dövriyyəsinin 98,4 faizi, əhaliyə göstərilən pullu xidmətlərin 62,5 faizi, səninin daşınmasının 83,9 faizi, xarici ticarət dövriyyəsinin 59,0

faizi, ixracın 52,6 faizi, idxlən 69,0 faizi özəl bölmənin payına düşmüştür. Dövlət bütçesinin galirlərinin 39,6 faizi qeyri-dövlət sektorundan daxilolmalar hesabına formalşılmışdır. Ölkə üzrə əhaliyin ümumi möşgullüğunda qeyri-dövlət bölməsinin payı 70,0 faiz təşkil edir. 2001-ci ilin yekunlarına görə, dövlət qeydiyyatından keçmiş qeyri-dövlət bölməsinə aid olan hüquqi şəxs statuslu təsərrüfat-maliyyə strukturlarının sayı 58,6 min keçmişdir. Bunun 80,1 faizi kiçik və orta müəssisələrdür. Orta hesabla əhaliyin hər 10 min nəfərinə dövlət qeydiyyatından keçmiş 58 kiçik müəssisə düşür. Son 5 ilə KOS-un ümumi daxili məhsulda payı 24,7 faizdən 42,7 faizə çatmışdır.

Bununla yanaşı, ölkəmizdə formalşılmış siyasi və makroiqtisadi sabitliyin yaradıldığı imkanlardan KOS-ların inkişafının sürətləndirilməsi möqsədləri üçün tam istifadə olunmamışdır. Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə möşgül olanların sayı mövcud imkanlardan azdır. Özəl sektorun ölkə iqtisadiyyatında xüsusi çəkisi yüksəksə də, bu bölmədə hələlik strateji cəhətdən mühüm olan, struktur formalşarıcısı potensiala malik müəssisələr zoif inkişaf edir. KOS sektorunun ölkənin ixrac potensialının gücləndirilməsinə və strukturun tokmilloşdırılmasına tösri möhduddur. Sahibkarlığın regional inkişafının hazırlı səviyyəsi ölkənin mövcud potensialına uyğun gəlmir. Belə ki, indi KOS müəssisələrinin 70 faizi Bakı şəhəri və onun ətrafında cəmləşmişdir. Daxili işəhərçilər arasında əlaqələr zoif inkişaf edir və KOS-larla iri müəssisələrin kooperasiyası və ineqrasiyası zəruri səviyyəyə çatmayışdır.

KOS-un inkişafının sürətləndirilməsi, bu sektorun səmərəli bazar iqtisadiyyat sisteminin formalşamasında və beynəlxalq iqtisadi mühitə uyğunlaşmasında, ölkənin iqtisadi və sosial problemlərinin həllində rolunun gücləndirilməsi Azərbaycan dövlətinin iqtisadi siyasetinin əncəl istiqamətlərindən birini təşkil edir. Bu möqsədli KOS sektorunun inkişafına dövlət kəməri tədbirlərinin çərçivəsi genişləndirilir və onların üvnənliliği gücləndirilir.

Programın məqsədi

Programın möqsədi Azərbaycan Respublikasında sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsi sisteminin tokmilloşdırılması, KOS-un insan resursunun inkişafı, texniki, maliyyə kəməri mexanizmlərinin dorinləşdirilməsi, sahibkarlığın hüquqi təminatının gücləndirilməsi və regionlarda sahibkarlığın inkişafına olverişli şəraitin yaradılması əsasında KOS-un inkişafını təmin etməkdir.

Programın qanunvericilik bazası

Program Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə, "Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında" və "Kiçik sahibkarlıqla dövlət köməyi haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarına və digər qanunvericilik aktlarına uyğun hazırlanmışdır.

Programın vəzifələri

Programın məqsədlərinin həyata keçirilməsi üçün aşağıdakı vəzifələrin həlli növərdə tutulur:

- sahibkarlıq fəaliyyətinin dövlət qeydiyyatının, lisenziyalasdırılmasının və KOS məhsullarının sertifikatlaşdırılması qaydalarının təkmilləşdirilməsi;
- müasir informasiya texnologiyasının geniş tətbiqi əsasında KOS-ların bilgi (informasiya) təminatının yaxşılaşdırılması;
- gənclərin sahibkarlıq fəaliyyətinə hazırlanması sisteminin formalaşması;
- KOS-ların beynəlxalq işgütərələrinin yaradılmasına və genişləndirilməsinə kömək göstərilməsi;
- KOS-ların rəqabət qabiliyyətlü ixrac məhsullarının istehsalı üçün texniki, maddi və maliyyə köməyi mexanizmlərinin hazırlanması;
- KOS-ların istehsal yönümlü fəaliyyətinə maliyyə-kredit və investisiya köməyi mexanizmlərinin genişləndirilməsi;
- sahibkarlığın regional inkişafının təmin edilməsi;
- daxili istehsalçılar arasında koorporasiya əlaqələrinin inkişafının stimullaşdırılması;
- KOS sferasında texnoloji inkişafın dəstəklənməsi;
- sahibkarların hüquqlarının müdafiəsi sisteminin inkişaf etdiriləsi.

Programın maliyyə təminatı

Programın maliyyələşdirilməsinin əsas mənbələri aşağıdakılardır:

- növərdə tutulmuş dövlət büdcə tosisatları üzro ayırmalar;
- Sahibkarlığa Kömək Milli Fonduñun vəsaiti;
- əhalinin mösgüllüyü üzro dövlət vəsaiti;
- bələdiyyələrin vəsaitləri;

— beynəlxalq və xarici ölkə təşkilatlarının texniki və maliyyə köməyi;

- məqsədli layihələr;
- xarici investisiyalar;
- əhalidən könüllü daxil olan vəsaitlər.

Gözlənilən nəticələr

- ölkə əhalisinin sahibkarlıq fəaliyyətinə cəlb edilməsi çərçivəsinin genişləndirilməsi;
- sahibkarlıq fəaliyyətinin struktur, regional və texnoloji baxımdan təkmilləşdirilməsi;
- ölkə iqtisadiyyatının strukturunun yenidən qurulmasında, rəqabət potensialının artırılmasında və iqtisadi qloballaşma şəraitinə uyğunlaşmasında KOS-ların rolunun gücləndirilməsi;
- Azərbaycan comiyətinin sosial problemlərinin həllində KOS-ların fəaliyyətinin yüksəldilməsi;
- istehsal sferasında yeni iş yerlərinin yaradılması, əhalinin mösgüllüq strukturunun təkmilləşdirilməsi;
- ölkə ixracında KOS-ların payının artması;
- iqtisadi fəaliyyətin regional strukturunun təkmilləşdirilməsi.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA KİÇİK VƏ
ORTA SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAFININ DÖVLƏT PROQRAMI
(2002-2005-ci İLLƏR) ÜZRƏ HƏYATA KECİRİLƏCƏK ƏSAS TƏDBİRLƏR**

1. Sahibkarlığın dövlət tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi

Sıra Nr'si	Tədbirlər	Tədbirin məqsədi	İcraçılar	Yerləşmə məsələdə məsələ
1	2	3	4	5
1.1.	Xüsusi razılıq (lisenziyə) tələb olunan fəaliyyət növərinə səyahis-hər vaxtaşın daxilindən və lisenziya sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkiflərin hazırlanması	Lisenziyalasdırmanın işləqamətləndiriciliyinin yüksəldilməsi. Lisenziyalasdırmanın təmin edilməsi. Xüsusi razılıq verilən samarələri təmkinləşdirilməsi.	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi	2002-2005-ci illər
1.2.	KOS-lara mahsulələrin standartlaşdırılmasının, sertifikasiyasının hərəkətlərinə sənədləndirilməsi, sahə-sində metodiki və təsisi kəmək göstərilməsi	KOS sferasında istehsal olunan mahsulənin və xadimlərin keyfiyyatının yüksəldilməsi və rəqabət qabililiyinin artırmasına sarğıt paradigməsi	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Stan-dartlaşdırma, Metro- logiya və Patent üz- re Dövlət Agentliyi	2002-2005-ci illər
1.3.	KOS sferasında istehsal olunan mahsulələrin və xadimlərin sertifi-katlaşdırılması qaydalarının təklidinən	KOS mahsulələrinin və xadimlərinin keyfiyyatına sənədli rəzazat sisteminin formalasdırılması	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Stan-dartlaşdırma, Metro- logiya və Patent üz- re Dövlət Agentliyi	2003-cü il
1.4.	KOS subyektlərinin müəyyən edilmişsi məyarları təkmilləşdirilməsi barədə təkiflərin hazırlanması	KOS sferasının səhədiyənin daşıq mü-ayyan edilməsi üsulunun tətbiqi	Nazirliyi, Dövlət Sta-tistika Komitəsi	2002-ci il

2. KOS inkışafının maliyyə və investisiya təminatı

1	2	3	4	5
1.5.	Dövləti ehliyacını üçün mahsul istehsalı və işlərin (xidmətlərin) gö-rülməsi üzrə səfarişin hərəkəti-nəməsində KOS subyektlərinin işlə-rəki məkanizmlərinin yaradılması	Dövləti səfarişinin hərəkəti keçirilməsi-nə-de KOS subyektlərinin iştərakının təmin-edilməsi	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2002-2003-cü illər
2.1.	"Qarşılıqlı sığortalama camiyyəti" ilə haqqında Azərbaycan Res-publikasının Qanunun layihəsinin ha-zırlanması	Qarşılıqlı sığortalamanın təşəkkülü və inkişaf üçün hüquq bazının yaradılması. Sahibkarlıq riskindən sığortalma sistemini-nin inkişafı	Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkışaf Nazirliyi	2003-cü il
2.2.	"Investisiya fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu-nun yeni layihəsinin hazırlanması	İnvestisiyalarla dövlətin təmiminin tək-miləşdirilməsi. Regionlarda oncub sahə-siara investisiya qoyulmasının stimullaşdırılması	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, Vergilər	2002-2003-cü illər
2.3.	Kicik sahibkarlıq subyektləri üçün sadələşdirilmiş sistem üzrə verginin tətbiqi təcrübəsinin təhlili və onun təkmilləşdirilməsi barəda təkiflərin hazırlanması	Kicik sahibkarlıq subyektlərin üçün sahə-marai vergi sisteminin formalasdırılması	Vergilər Nazirliyi, İqtisadi İnkışaf Nazirliyi	2002-ci il
2.4.	KOS sferasında rüsumlann və müxtəlif qeyri-verg odəməşsərinin tətbiqinin təhlili	KOS sferasında rüsumlann və qeyri-verg odəməşsərin samarələrinin mü-ayyanlaşdırılması üçün təkiflərin hazırlanması	Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkışaf Nazirliyi	2003-2005-ci illər
2.5.	Vergi siyasetinin KOS-a dövlət konomyaya siyasetinin səmə-fəliliyinə yüksəldilməsi	KOS-a dövlət konomyaya siyasetinin səmə-fəliliyinə yüksəldilməsi	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2003-cü il

	2	3	4	5
2.6.	Kıçık sahibkarları kredit finansman sisteminin tətbiklərinin tətbiqində tətbiklərin hazırlanması	Kıçık sahibkarlıq subyektlərinə verilən kreditləri görə kollektiv təminat məxanizminin yaradılması, kredit sahibkarlıq subyektlərinə verilən kreditlərin təmminatlıq süvyyasının yüksəldilməsi	Milli Bank, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkıfaz Fondu	2002-2003-cü illər
2.7.	Kıçık sahibkarlıq sterasında ipoteka və girov məxanizmlərinin tətbiqindən tətbiklərin hazırlanması	Girov məqavilələrinin bağlanması və müvafiqdən sonra ondalıqlı yenə yeniləməsinin şərtləri qaydalarının formalasdırılması	Milli Bank, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkıfaz Fondu	2002-ci il
2.8.	Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmuş istəyən adəhənin muktedi sosial təqriban üçün mikrokreditləşmənin yaradılması	Əməninin sahibkarlıq fəaliyyətinə başsağlığı ilə start kapitalı alda etməsinə imkanlar yaradılması	Milli Bank, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkıfaz Fondu	2002-2003-cü illər
2.9.	Kredit ittifaqlarına koməlik göstərilməsi	Kredit ittifaqının müsələqə olaraq öz imkanlarının nüvaiyə etibarətini ödəmək kredit bazarsının genişləndirilməsi	Milli Bank, Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkıfaz Fondu	2002-2005-ci illər
2.10.	KOS subyektlərinin dövlət investisiya programlarında işlək məxsusatının hazırlanması	KOS-ların dövlət investisiya resurslarının istifadəsində fəal işlətkənə şərat yaratılması	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi	2003-cü il
2.11.	KOS-sənaye müəssisələrinin modernizasiyasına investisiya yaradımı məxanizminin hazırlanması	Sənaye sektorunun texniki-texnoloji yeniliklərinin surətləndirilməsi	Maliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi	2002-2003-cü illər
2.12.	Koməlik banklarının KOS-un investisiyasına etibarətənə uyğunlaşdırılması, bərədə təkiflərin hazırlanması	Bank kreditlərinə KOS-ların ayləşəlliyyətinin ləmin olunması məxsusatının formalasdırılması	Milli Bank, Maliyyə Nazirliyi, Vergilər İqtisadi İnkıfaz Fondu	2002-ci il
2.13.	Kənd təsərrüatlı mahsulələrinin emalı sahəsində nümi texnologiyaların tədbiqi üzrə pilot investisiya layihələrinin hazırlanması və novaya keçirilməsinə komək göstərilməsi	Aqrar-sənaye kompleksində KOS-ların perspektivli fəaliyyəti sahələrinə istiqamətləndirilməsi	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Kənd Təsərrüatlı Mahsulələrinin Nüvaiyə, Azərbaycan Texnologiya Universiteti	2002-2005-ci illər
2.14.	Nefi-kimya və kimya sənayesində yeni texnologiyalı tədbiqi üzrə pilot investisiya layihələrinin hazırlanması və novaya keçirilməsinə komək göstərilməsi	Nefi-kimya kompleksində KOS-Jam perspektivli fəaliyyət sahələrinə istiqamətləndirilməsi	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Milli Elmişar Akademiyası, Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası	2002-2005-ci illər
2.15.	KOS-ların investisiya təkifləri üzrə məlumatlı bankının yaradılması	KOS sterəsində investisiya mərcəjindən aşkar edilməsi, seçimləməsi və səmərəli əlaqələndirilməsi	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi	2002-2005-ci illər
2.16.	KOS subyektlərinin innovasiya layihələrinin maliyyələşdirilməsi, komək göstərilməsi, vətər kapitałından istifadə mexanizminin yaradılması	KOS sektorunda elmi-texniki nüvaiyətən rəsul olmaq, layihələrin və yeni texnologiyaların tətbiqinin maliyyələşdirilməsinə komək göstərilməsi	Standartlaşma, Metriologiya və Patent İzzə Dövlət Agentliyi, Milli Elmişar Akademiyası, İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, Milli Bank	2003-2005-ci illər
2.17.	Xarici və beynəlxalq maliyyət-kredit turumları ilə kiçik sahibkarlığın maliyyələşdirilməsi, genişləndirilməsi	KOS sterəsində investisiya resurslarının çalı edilməsi imkanlarının attraktivasi	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Milli Bank, Maliyyə Nazirliyi	2002-2005-ci illər

	2	3	4	5
2.13.	Kənd təsərrüatlı mahsulələrinin emalı sahəsində nümi texnologiyaların tədbiqi üzrə pilot investisiya layihələrinin hazırlanması və novaya keçirilməsinə komək göstərilməsi	Aqrar-sənaye kompleksində KOS-ların perspektivli fəaliyyəti sahələrinə istiqamətləndirilməsi	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Kənd Təsərrüatlı Mahsulələrinin Nüvaiyə, Azərbaycan Texnologiya Universiteti	2002-2005-ci illər
2.14.	Nefi-kimya və kimya sənayesində yeni texnologiyalı tədbiqi üzrə pilot investisiya layihələrinin hazırlanması və novaya keçirilməsinə komək göstərilməsi	Nefi-kimya kompleksində KOS-Jam perspektivli fəaliyyət sahələrinə istiqamətləndirilməsi	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Milli Elmişar Akademiyası, Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası	2002-2005-ci illər
2.15.	KOS-ların investisiya təkifləri üzrə məlumatlı bankının yaradılması	KOS sterəsində investisiya mərcəjindən aşkar edilməsi, seçimləməsi və səmərəli əlaqələndirilməsi	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi	2002-2005-ci illər
2.16.	KOS subyektlərinin innovasiya layihələrinin maliyyələşdirilməsi, komək göstərilməsi, vətər kapitałından istifadə mexanizminin yaradılması	KOS sektorunda elmi-texniki nüvaiyətən rəsul olmaq, layihələrin və yeni texnologiyaların tətbiqinin maliyyələşdirilməsinə komək göstərilməsi	Standartlaşma, Metriologiya və Patent İzzə Dövlət Agentliyi, Milli Elmişar Akademiyası, İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, Milli Bank	2003-2005-ci illər
2.17.	Xarici və beynəlxalq maliyyət-kredit turumları ilə kiçik sahibkarlığın maliyyələşdirilməsi, genişləndirilməsi	KOS sterəsində investisiya resurslarının çalı edilməsi imkanlarının attraktivasi	İqtisadi İnkıfaz Nazirliyi, Milli Bank, Maliyyə Nazirliyi	2002-2005-ci illər

1	2	3	4	5
3. KOS sektöründə struktur dayışıklıklarına və texnoloji inkişaf körəmkə				
3.1.	"Kicik, orta və in müəssisələr arasında kooperasiya alaqpərlərinin inksiləmə stümülaşdırılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazidər Rəhbərliyinin qərar layingənnin hazırlanması	Kicik, orta və in müəssisələrin kooperasiya alaqpərlərinin genişləndirilməsi na komək göstərilməsi	Iqtisadi inkişaf Nazifliyi, Ədliyyə Nazifliyi, sahibkarların icimali birikiklərin iştirakı ilə	2003-cü il
3.2.	Kicik, orta və in müəssisələrin kooperasiya imkanının haqqında məlumatlı bankının yaradılması	Kicik və orta müəssisələrin kooperasiya bazasının formalaşması	Iqtisadi inkişaf Nazifliyi, Dövlət Nef Şirkəti	2002-2005-ci illər
3.3.	Kicik, orta və in müəssisələr arasında kooperasiya alaqpərlərinin qurixumasına dair metodiki material-lərin hazırlanması	Kicik və orta müəssisələrin in müssəsələrinin işçiləşdirilməsi, KOS-ların rəqabət qabiliyyətli ixrac məhsullarının istehsalının stimullaşdırılması və KOS sektoruna investitorların calb olunması	Iqtisadi inkişaf Nazifliyi, Baki Sahar İcra Həmkəri, sahibkarların icimali birikiklərinin iştirakı ilə	2002-ci il
3.4.	KOS subyektlərinin məhsullarının satış-satış markazının yaradılması və onun fəaliyyətinə komək göstərilməsi	Kicik və orta müəssisələr tərafından ixracyionumu istehsalın genişləndirilməsi şərait yaradılması	Iqtisadi inkişaf Nazifliyi, sahibkarların icimali birikiklərin iştirakı ilə	2002-2003-cü illər
3.5.	KOS-ların xəndicə texnoloji qurumlarla işbirliyi yaradılmasına komək göstərilməsi	KOS sektorunda yeni texnologiyaların geniş tətbiqinə şərait yaradılması	Xarici İşlər Nazirliyi, Sən-dartlaşma, Mətəolo-giya və Patent üzrə Dövlət Agentliyi	2002-2005-ci illər
3.6.	KOS-ların xəndicə texnoloji qurumlarla işbirliyi yaradılmasına komək göstərilməsi			

1	2	3	4	5
4. KOS-a texniki körəmkə və inşan amilinin inkişafı				
4.1.	KOS-ların informasiya təminatlı sistemlərinin formalaşdırılmasının başa çatdırılması	Muasir informasiya texnologiyasının genis tətbiqinə əsasında sahibkarların informasiya təminatının yaxşılaşdırılması	Iqtisadi inkişaf Nazifliyi, sahibkarların icimali birikiklərin iştirakı ilə	2002-2005-ci illər
4.2.	KOS-ların "Internet-biznes" xid-malından istifadəsinə komək göstərilməsi, "KOS-NET" xid-malığının təşkil	KOS-ların Internet xidmətlərindən istifadə imkanlarının genişləndirilməsi	Iqtisadi inkişaf Nazifliyi, Dövlət Sta-tistika Komisiyası, Ra-bitə Nazifliyi	2002-2005-ci illər
4.3.	KOS-lar üçün informasiya mac-kuvalarının nəşri	KOS-un informasiya təminatının yaxşılaşdırılması	Iqtisadi inkişaf Nazifliyi, sahibkarların icimali birikiklərin iştirakı ilə	2002-2005-ci illər
4.4.	KOS-un tədris markazının yara-dılması	KOS tədrisinin inkişaf edirilməsi	Iqtisadi inkişaf Nazifliyi, Təhsil Na-zirliyi, Məlyəyyə Na-zirliyi	2003-cü il
4.5.	KOS təhsili üçün baza elmi-metodik və tədris proqramlarının hazırlanması	Sahibkarların hazırlığı və yendən hazırlıq sahəsində tədrisin təkmilləşdirilməsi	Təhsil Nazifliyi, İqtisadi inkişaf Na-zirliyi, sahibkarların icimali birikiklərin iştirakı ilə	2003-cü il
4.6.	KOS təhsili üçün tədris-metodik və məsəlahəti yonulmuş dərslik və sənədlərin hazırlanması və nəşri	Əhəalinin sahibkarlıq fəaliyyəti üçün təzmi-ni biliklər alda edilməsinə komək göstərilməsi	Təhsil Nazifliyi, İqtisadi inkişaf Na-zirliyi	2002-2005-ci illər
4.7.	Ümumi təhsili, pəşə və ali təhsil ilərinə hazırlırmaması və nəşri	Umumtəhsili və pəşə-inşas təhsili məktəblərin müdafiəmətrənin sahibkarlıq fəaliyyətinə hazırlırmaması	Təhsil Nazifliyi, İqtisadi inkişaf Na-zirliyi	2003-cü il

1	2	3	4	5
4.8.	Sahibkarlığın inkişafı taleplerindeki sorunların olası çözüm sistemini tak-millendirmemasına dair taktiklerini hazırlaması	Küçük ve orta biznes için asas pazarlar üzerinde kaotik hizmetin yaxşılaşdırılması	Təhsil Nazirliyi, İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Əmək va Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi	2002-2003-cü illər
4.9.	Ortudan tərkis olunan gəncər üçün sahibkarlığın əsasına dair təreñiq, məsihələ və informasiya xidmətinin təşkili	Gənclərin sahibkarlıq fəaliyyətinə calb olunmasına komitə göstərləməsi	Gəndar, idman ve Təzmin Nazirliyi, İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Əmək va Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi	2002-2005-ci illər
4.10.	KOS təhsil müəssisələrinin sef-tifasızlığı meyarlarının və qaydalarının hazırlanması	KOS-lar üçün təhsilin keyfiyyətinə nəzarətin göcləndirilməsi	Təhsil Nazirliyi, İqtisadi İnkışaf Nazirliyi	2003-cü il
4.11.	Bakı Şəhərində "MDB" təralədəş-işləq işgüzar əməkdaşlıq forumunun keçirilməsi	KOS-ların xərici tərəfdəşlərlə işgüzar alaclarının yardımına və inkişafın komitə göstərilməsi	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Xərci İşar Nazirliyi, Məlyəva Nazirliyi, Bakı Şəhər İcra Həkimiyəti, Sahibkarların ictimali birləşmənin iştirakı ilə	2002-ci il
4.12.	KOS sektorunun monitorinqinin həyata keçirilməsi	Sahibkarlığın inkişafının müümüm problemlərinin həlli gedişini nazarda səkətməq	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Dövlət Statistika Komitəsi, Sahibkarların ictimali birləşmənin iştirakı ilə	2002-2005-ci illər
4.13.	KOS-un inkişafı barəsində ilklik, analitlik hesabatının hazırlanması	KOS-un inkişafı sahəsində nəqliyyalların arasında rəsədli siyasetinin həyala keçirilməsinə və dövlət siyasetinin həyala keçirilməsinə dair təhlilərin hazırlanması	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Dövlət Statistika Komitəsi	2002-2005-ci illər

1	2	3	4	5
5.1.	Azərbaycan Respublikasının investisiyaların inayətiylən xətasının tətbiqi	Regionlara investisiyaların calb edilməsi	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi	2002-ci il
5.2.	Regional iqtisadi təsviq mekanizmlərinin normativ-huquqi bazasının formalasdırılması və yayılma keçirilməsi	İqtisadi rayonlarnın inkişafına fəal investisiya gəyvətləşməsinin calb edilməsinin və sahibkarlığın inkişafının surətləndirilməsi	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Məlyəva Nazirliyi, Yanaçaq və Energetika Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi, Mili Bank	2002-2005-ci illər
5.3.	Dağ və sərhədyanı rayonlarda, habelə Naxçıvan Muxtar Respublikasında amək haqqına qazastırma, enerjidsiyicilərinə güzəzdiyi, vergi odəyiçilərinə müddəli tətbiq, vergi odəyiçilərinə inkişafına qazastırma, və yəni istehsalçı baradakı konkret tətbiqin hazırlanması və həyata keçirilməsi	Əhalinin mösəqlilik şəviyyəsinin data da yüksəldilməsinin təmin edilməsi	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Məlyəva Nazirliyi, Yanaçaq və Energetika Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi, Mili Bank	2002-2003-cü illər
5.4.	Boğazlarda evdə iş gorənləri təşkili, komitə sisteminin qurulması və barəcə tətbiqin hazırlanması	Boğazlarda əhalinin məşğulluq səviyyəsinin və qızılıncı alıcı elma manbalarının genişləndirilməsinə imkanlar yaratmaq	Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, bələdiyələr	2002-2003-cü illər
5.5.	Yerli icra həkimiyəti orqanlarının inkişafı, sahibkarlığın komitə mekanizmlərinin formalasdırılması məqsədli məvcud normativ-huquqi sahəlarda müvafiq dəyərsizliklər edilməsinə dair tətbiqin hazırlanması	Yerli icra həkimiyəti orqanlarının rə-yonlara sosial-iqtisadi inkişafına təsir məxənzəminin gücləndirilməsi	İqtisadi İnkışaf Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Məlyəva Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi, Yeni icra həkimiyəti orqanları	2002-2003-cü illər

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
5.6.	Yerli özünlük arayezma organları-nın qısqası inşaatın masalardan sahra- sında -faaliyətinin gücləndirilməsi məsələsi. Bu sahada məvcud normativ-nüqud bazannı təkmilləşdirməsinə dair təkəflərin hazırlanması	Regionların qısqası inşaatının surətlən- dirilməsi	İqtisadi İnkısap / Nazırılı, Ədliyyə Nazırılı, yerli icra hakimiyəti orqanla- ri, bələdiyyələr	2003-cü il
5.7.	Regionlarda sahibkarlımanın va- sanatkarlıların pəsa ittifaqının for- malaşdırılmasına dair normaliv-hu- quqı sahələrinin hazırlanması	Regionlar üzrə sahibkarlınn və sanal- karlıların pəsa ittifaqının formalasdırılması	İqtisadi İnkısap / Nazırılı, Ədliyyə Nazırılı, yerli icra hakimiyəti orqanla- ri, sahibkarlıının icili- mal strukturları	2003-cü il
5.8.	Bölgələrdə sahəkarlığın çarpası- nının hazırlanması və həyata keçirilmesi	Bölgələrdə sanatkarlığın surətlə inkişaf-ının təmin olunması	İqtisadi İnkısap / Nazırılı, sahibkarla- rın regional icilmə birlikləri	2002-2005- ci illar
5.9.	Sosial-İqtisadi infrastruktur xid- malının obyektlərinin reabilitasiyası, inşası və bazar iqtisadiyyat təlab- lama uğrunda əlaqədən fəaliyyətlərinin qəbulundurulması	Bölgələrdə sosial-İqtisadi infrastruktur obyektlərinin inkişafının surətləndirilməsi	Yanacaq və Ener- getika Nazırılı, İqlis- di İnkısap Nazırılı, Ra- bıba Nazırılı, Səhiyyə Nazırılı, Təhsil Nazır- ılı, Mədəniyyət Nazır- ılı, Gəncələr, Idman və Turizm Nazırılı, Mə- liorasiya və Su-Tesar- rufatı Komisiyi, "Azər- enerji" SC, "Azəriqaz" SC, "Aziavtovoy" DK	2002-2005- ci illar
5.10.	Kicik sahəkarlıq üzrə regional sahə programlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi komak göstərinəsi	Yerli resurslardan samarələ istifadə- asasında bölgələrdə sahibkarlığın inkişaf-ının surətləndirilməsi	İqtisadi İnkısap / Nazırılı, Məliyə Nazırılı, Əmək və Əhalimin Sosial Mü- dafiəsi Nazırılı, yer- li icra hakimiyəti orqanları, bələdiyyə- lər	2002-2005- ci illar
5.11.	Bakı sahəsində texnoloji biznes inkubatorun yaradılması	Innovasiya yönümlü sahibkarlığın inki- şafına alvənşli şərait yaradılması	Standartlaşma, Metrologiya və Pa- tent üzrə Dövlət Agentliyi, Milli Elmlər Akademiyası, Təhsil Nazırılı, İqli- sadı İnkısap / Nazırılı	2003-2005- ci illar
5.12.	Sahibkarlığın yerli bazar, infrastrukturlarının (məsəhələ, təd- ris, informasiya, reklam və s.) for- malaşdırılması	Yerli sahibkarlığın bazar infrastrukturunu- nun formalasdırılmasının başa çatdırılması	İqtisadi İnkısap / Nazırılı, Məliyə Nazırılı, sahibkarlı- ığın icilmə birliklə ilə	2002-2005- ci illar
5.13.	Məlalya-kredit qurumlarının bölgələrdə stukturunun yaradılması, na komak göstərinəsi	Bölgələrdə kiçik sahibkarlığın investisi- ya mərhələsindən istifadəsinin ayləterliliyi- nin təmin edilməsi	Mill Bank, Birleş- mis Universal, Birləş- mis Sahmard Banki, Beynəlxalq Bank	2002-2005- ci illar
5.14.	Bölgələrdə aqro-servis (texnika tamiri, kəməyələr, bəsərərlər, bəvar- və aqronom xidmətləri və s.) mü- assəsləri, şəbəkəsinin genişləndiril- məsi	Fermər təsərrüatlannın inkişaf etdiyi- məsi	Kənd Təsərrüatlannı inkişaf / Nazırılı, İqli- sadı İnkısap / Nazırılı, Mə- liyə Nazırılı	2002-2004- cu iller

1	2	3	4	5
5.15.	Qacqın və məcburi kəsiklərinin məskunlaşdırılmasında azılırla yeri səratla müvafiq sahibkarlıq tətbiyi sahalarının yardımının gəmisi ndirilməsi	Qacqın və məcburi kəsiklərinin məşqülu-işlər Sovyeyasının atılmışlığı	Qacqınlar və Maçbur kəsiklərinin İşlər Dövlət Komitəsi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə İnkısap Nazirliyi, Məlyər Nazirliyi	2002-2004-cu illər

6. Sahibkarların hüquqlarının müdafiəsinin gücləndirilməsi

6.1.	Azərbaycan Respublikasının Mülki Macəlasına dəvə və dəshiklər ediməsi barədə təkiflərin hazırlanması	Təsərrüfat subyektlərinin dövlət cədiyyatının qanunverciliyində müyyən edilmiş vaxt müddəindən sonra keçirilməsi üçün qeydiyyat orqanlarının yüksəkliyinə yüksəldilməsi	İqtisadi İnkısap Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi	2002-ci il
6.2.	Müqavila hüququna normalləminin mühakimələndirilməsi, müqavila üzərə mübahisələrinin rəhakma vəsaitlə halli qaydalannan təkmiləndirilməsi barədə təkiflərin hazırlanması	Sahibkarların kommersiya şəbəkələrində mütəsəkkiliyinin yüksəldilməsindən müqavila vəsaitlərinin rolunun artırılması	Ədliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkısap Nazirliyi, Məlyər Bank, İqtisad Mərkəzini	2003-cü il
6.3.	"Sahibkarlıq" sferasında nəzarəti və yoxlamaların həyata keçirilməsi haqqında - Azərbaycan Respublikası Nazirliyinin Kabinetinin qərar layihəsinin hazırlanması	Yoxlama keçirilən orqanların sıvahısının, har bir orqanın yoxlama salahiyətində olduğu məsələnin adının, yoxlamaların sərhədinin, dövrünün, va yoxlama üçün asas olə bilən həllərin qanunvericiliyi təsbiti	Ədliyyə Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi, İqtisadi İnkısap Nazirliyi, Respublik Prokurorluğu, Daixil İşlər Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	2002-ci il

1	2	3	4	5
6.4.	"Nəzarəti kələbələri"nin tətbiqi mexanizmlərinin təkmilləndirilməsi	Sahibkarların fəaliyyətinə qanunsuz mədaxilələrin aradan qaldırılması	İqtisadi İnkısap Nazirliyi	2002-2003-cu illər
6.5.	"Sahibkarlıq hüququnun əsasları"ni seriyasında kitabları hazırlanması və nəsi	KOS-ları hüquq əzəbəyyala formallaşdırılması	İqtisadi İnkısap Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi	2002-2005-ci illər
6.6.	KOS sisteminde sahibkarlara hüquq xidmətinin genişləndirilməsi	KOS-lara güzəştiş şəhərlərə hüquq məlahətlərinin göstərilməsi	İqtisadi İnkısap Nazirliyi	2002-2005-ci illər
6.7.	Sahibkarların ictməti birliklərinin öz üzvlərinin hüquq və mənəfətəri-nin müdafiəsinə təxmini və təskilatı	Sahibkarların hüquqlarının və qanunu-mənəfətlərinin müdafiəsində KOS-ların ictməti strukturlarının tətbiqi və yüksəldilməsi	İqtisadi İnkısap Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi, Sahibkarların ictməti birliklərinin	2002-2005-ci illər

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
YANINDA SAHİBKARLAR ŞURASININ
YARADILMASI HAQQINDA
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN FƏRMANI**

Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafına dövlət qayğısının artırılması, bu sahədə mövcud problemləri vaxtaşırı təhlil edərək müvafiq tədbirlər görülməsini tömən etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yanında Sahibkarlar Şurası yaradılsın.

2. Müəyyən edilsin ki, Sahibkarlar Şurasının əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafı və bu sahaya dövlət qayğısının istiqamətləri barədə təkliflər hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etməkdən ibarətdir.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bir ay müddətində Sahibkarlar Şurası haqqında Əsasnamənin layihəsini və onun tərkibi haqqında təkliflərini Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

4. Bu Fərman imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

**Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.**

Bakı şəhəri, 27 avqust 2002-ci il.

**Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığı
Kömək Milli Fondu haqqında Əsasnamənin
tosdiq edilməsi barədə
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
FƏRMANI**

Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığa kömək tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi mexanizmini təkmilləşdirmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığı Kömək Milli Fondu haqqında Əsasnamə tosdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığı Kömək Milli Fondu nəsətinin istifadəsi Qaydaları tosdiq edilsin (əlavə olunur).

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini:

-Ölkədə sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı digər mənbələrdə növordə tutulan vasaitlərin Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığı Kömək Milli Fondunda cəmləşdirilməsini tömən etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin.

-bu Fərmandan irəli galon digər məsələləri həll etsin.

4. Azərbaycan Respublikasının İqtisadi Inkişaf Nazirliyi bu Formanın icrasını tömən etsin və öz solahiyəyolları daxilində bu Fərmandan irəli galon məsələləri həll etsin.

5. Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığı Kömək Milli Fondu Əsasnaməsinin tosdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1992-ci il 12 oktyabr tarixli 269 sayılı Formanı qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

6. Bu Fərman dorc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

**Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.**

Bakı şəhəri, 27 avqust 2002-ci il.

Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığı Kömək Milli Fondu haqqında ƏSASNAMƏ

I. Ümumi müddəalar

1. Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığı Kömək Fondu (bundan sonra-Fond) Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkışaf Nazirliyinin (bundan sonra-Nazirliy) nozdində fəaliyyət göstərir.

2. Fond dövlət təsisatıdır, hüquqi şəxsdir, sərəncamında dövlət əmlakı vardır, müstəqil balansa, bank təşkilatlarında hesablaşma və digər hesablarda, üzərində Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin öksi və öz adı olan möhürü, müvafiq stamp və blanklara malikdir.

3. Fond öz fəaliyyətini mərkəzi və yerli icra hakimiyəti orqanları, yerli özünüdürəcəmə orqanları, kredit, maliyyə və siyortə təşkilatları, sahibkarlığın ictimai birləşkləri ilə əlaqəli şəkildə həyata keçirir.

4. Fond öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin formanlarını və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qorarlarını və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkışaf Nazirliyinin Əsasnamosunu, habelə bu Əsasnamonu rəhbər tutur.

5. Fond Bakı şəhərində yerləşir.

II. Fondu məqsədi, əsas vəzifələri və funksiyaları

6. Fondu məqsədi Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafı və əhalinin işgüzarlıq fəaliyyətinin artırılması sahəsində tədbirlərdə iştirak etmək, onlara maliyyə dəstəyi verməkdən ibarətdir.

7. Fondu əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

7.1. Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafına maliyyə təminatı yaratmaq üçün tədbirlər görmək;

7.2. sahibkarlığın, xüsusilə kiçik sahibkarlığın inkişafına kömək məqsədi ilə maliyyə resurslarının colb olunması və səmərəli istifadə-

si osasında dövlətin iqtisadi siyasetinin həyata keçirilməsinə kömək etmək;

7.3. sahibkarlığın inkişafına yönəldilmiş proqramları maliyyələşdirmək;

7.4. iqtisadiyyatın öncül inkişaf istiqamətləri ilə bağlı investisiya layihələrinin və proqramlarının həyata keçirilməsinə maliyyə köməyi göstərmək;

7.5. sahibkarlığın, sağlam roqabətin və ömtəo bazarının inkişafını, yeni iş yerlərinin yaradılmasını tömən edən sahə və regional proqramların və investisiya layihələrinin işləniləbilə hazırlanmasında və həyata keçirilməsindən iştirak etmək;

7.6. qanunvericiliyə uyğun olaraq digər vəzifələri həyata keçirmək.

8. Fond ona həvalə olunmuş vəzifələrə uyğun olaraq aşağıdakı funksiyaları yerinə yetirir:

8.1. sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək üçün sahibkarlıq subyektlərinə bərabər şərait və imkanlar yaranmasını tömən edən bazar infrastrukturunun formalasmasına iştirak edir;

8.2. sahibkarlıq subyektlərinə zəruri olan hüquqi, iqtisadi və digər məlumatların toplanmasına, bazar konyukturasının öyrənilməsində, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı proqramların və investisiya layihələrinin işlənilə biləcək məsləhətlər verir və metodiki kömək göstərir;

8.3. sahibkarların innovasiya fəaliyyətini, idxləi ovuz edən məhsulların istehsalını və sahibkarlığa yardımla bağlı digər tədbirləri maliyyələşdirir;

8.4. sahibkarlar torəfindən yeni məhsul növlərinin istehsalı layihələrin işlənilə biləcək hazırlanmasına, yeni texnologiyaların, ixtiraların və "nou-hau"-ların mönətçiləşdirilməsinə kömək edir;

8.5. sahibkarlıq subyekti üçün idarəetmə kadrlarının hazırlanmasına kömək edir;

8.6. sahibkarlıq subyektlərinin xarici iqtisadi fəaliyyətinin formalasmasına yardım edir;

8.7. sahibkarlığın inkişafı sahəsində qanunvericiliklə mülləyyən edilmiş qaydada reklam və noşriyyat fəaliyyəti ilə möşğul olur;

8.8. qanunvericiliyo uyğun digor funksiyaları həyata keçirir.

III. Fondun hüquqları

9. Fondun öz vozifələrini həyata keçirmək üçün aşağıdakı hüquqları vardır:

9.1. Fonda vəsaitlər cəlb etmək və bu məqsədlə qanunvericiliyo uyğun əndlər bağlamaq;

9.2. Fondun fəaliyyətinin məqsədində uyğun olaraq və hüquqları daxilində Azərbaycan Respublikasında və xarici ölkələrdə hüquqi və fiziki şəxslərlə səvdələşmələr aparmaq və münasibətlər yaratmaq;

9.3. soroncamında olan dövlət əmlakından qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada istifadə etmək;

9.4. tohsil almaq və təcrübə mübadiləsi keçirmək üçün sahibkarları, mütaxassisləri və öz işçilərini xaricə ezam etmək;

9.5. sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı beynəlxalq konfranslar, simpoziumlar və digər tödbirlər təşkil etmək, Azərbaycan Respublikasında və xaricə keçirilən və qobildən olan tödbirlərdə iştirak etmək;

9.6. qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada qiymətli kağızlar oldu etmək və onlara bağlı əmləkiyyatlar aparılmasında iştirak etmək;

9.7. daxili və xarici investisiyaların cəlb edilməsi və onlardan səmərəli istifadə olunması ilə bağlı tödbirlər keçirmək, o cümlədən qanunvericilikdə nozordə tutulmuş qaydada müsabiqələr, sərgilər və yarmarkalar təşkil etmək;

9.8. öz vozifələrini həyata keçirmək məqsədilə ekspertlər cəlb etmək;

9.9. Fond torofindən sahibkarlıq subyektlərinə verilən vəsaitin toynatı üzrə istifadəsinə və qaytarılmasına nozərat etmək, bu vəsait-dən toynatı üzrə istifadə edilmədikdə maliyyələşdirilməni dayandırmaq və qanunvericiliyo uyğun olaraq digər tödbirlər görmək;

9.10. qanunvericiliklə nozordə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

IV. Fondun vəsaitinin formallaşması və istifadəsi

10. Fondun vəsaiti aşağıdakı mənbələr hesabına formallaşır:

10.1. Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinin toxsisatları;

10.2. dövlət əmlakının özolloşdirilməsindən daxil olan vəsait;

10.3. Fondun fəaliyyətindən əldə olunan daxiləlmələr;

10.4. Fondun əldə etdiyi qiymətli kağızlardan daxil olan dividendlər;

10.5. yerli və xarici hüquqi və fiziki şəxslər torofindən könüllü verilən ianolar;

10.6. xarici dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar torofindən verilən yardımalar, qrantlar və kreditlər;

10.7. qanunvericiliklə qadağan olunmayan digər mənbələr.

11. Fondun vəsaitinin istifadəsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti torofindən müəyyən edilən Qaydalara uyğun olaraq həyata keçirilir.

V. Fondun idarə edilməsi

12. Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkışaf Nazirliyi Fondun idarə edilməsi ilə bağlı aşağıdakıları həyata keçirir:

12.1. Fondun fəaliyyətinin osas istiqamətlərini müəyyənləşdirir və onun fəaliyyət programını təsdiq edir;

12.2. Fondun vəsaitinin səmərəli istifadəsi məqsədilə Müsabiqə Komissiyası yaradır və onun haqqında Əsasnaməni təsdiq edir;

12.3. Fondun maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti haqqında hesabatları təsdiq edir;

12.4. Fondun fəaliyyəti ilə bağlı zəruri olan normativ hüquqi aktları təsdiq edir;

12.5. Fondun fəaliyyətinin təftiş edilməsini təşkil edir və ona nəzarəti həyata keçirir;

12.6. Fondun strukturunu, ştat codvəlini və smeta xərclərini, homçının omayıñ ödənilməsi fondunu təsdiq edir;

12.7. Fondun icraçı direktoru, onun müavinini və baş mühasibini vozifəyə təyin edir və vozifədən azad edir.

13. Fondun cari fəaliyyətindən Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişaf naziri torofindən vozifəyə təyin edilən və vozifədən azad edilən, Fonda həvalə edilmiş vozifələrin yerinə yetirilməsi üçün şəxslən müsəliyyət daşıyan icraçı direktor rəhbərlik edir.

14. Fondun icraçı direktorunun aşağıdakı hüquqları vardır:

14.1. Fondun cari işini təşkil edir, bank təşkilatlarında Fondun hesablaşdırma və digər hesablarını açır;

14.2. Fondun struktur bölmələrinin əsasnamələrini təsdiq edir;
14.3. Fondun işçilərini (baş mühəsib istisna olmaqla) vəzifəyə toyin edir və vəzifədən azad edir, onların barosunda qanunvericiliklə nozorda tutulmuş qaydada hövəsləndirmə və intizam təməhi tədbirləri tətbiq edir.

14.4. Fondun fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasına dair təkliflər verir;

14.5. hüquqları çörçivəsində Fondun işçiləri üçün icrası məcburi olan omrlar, soroncamlar, göstərişlər verir və onların icrasına nəzarəti təşkil edir;

14.6. Azərbaycan Respublikasında və xarici ölkələrdə dövlət və bələdiyyə organları ilə, hüquqi və fiziki şəxslər münasibətlərdə etibarnamez Fondu təmsil edir;

14.7. Fondun vəzifələrinin həyata keçirilməsi məqsədilə Fondun solahiyətləri çörçivəsində hüquqi və fiziki şəxslər münasibətlərdə etibarnamez Fondu adından etibarnamez çıxış edir;

14.8. maliyyə ili başa çatdıqdan sonra on gecik bir ay müddətində Fondun illik hesabatını və illik balansını təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə təqdim edir;

15. Fond Azərbaycan Respublikasının dövlət bütçəsindən Fondun saxlanması üçün ayrılan vasait hesabına maliyyələşdirilir. Fond həmin vasaitin soroncamıçısidır.

VI. Uçot və hesabat

16. Fond qanunvericiliyi müvafiq olaraq öz fəaliyyəti üzrə mühəsibat və statistika üçüntüunu aparır və müyyəyon olunmuş qaydada maliyyə və digər hesabatları aidiyiyati üzrə təqdim edir.

VII. Fondun yenidən təşkil və lağv edilməsi

17. Fondun yenidən təşkil və lağv edilməsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərofından həyata keçirilir.

18. Fond lağv edildikdə onun qalan əmlakı dövlətin soroncamına keçir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2002-ci il 27 avqust tarixli fərmanı ilə təsdiq edilmişdir

Azərbaycan Respublikası Sahibkarlıq Kömək Milli Fonduñun vəsaitinin istifadəsi

QAYDALARI

1. Ümumi muddəələr

1.1. Bu qaydalar Azərbaycan Respublikasının Qanunlarına və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 11 iyun tarixli 495 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının İqdisadi İnkişaf Nazirliyi haqqında Əsasnamo" yə uyğun olaraq hazırlanmışdır və Sahibkarlıq Kömək Milli Fonduñun vəsaitlərinin istifadəsi mexanizmini və şartlarını müəyyən edir.

1.2. Fondun vəsaitləri bu Qaydaların 2-ci bəndində nozorda tutulmuş məqsədlərin, həmçinin sahibkarlıq kömək infrastrukturunun, o cümlədən agroservislərin, texnoparkların, sonayə şəhərciliklərinin yaradılmasına, sahə və regional programların həyata keçirilməsinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilir.

1.3. Layihənin dəha əvvəl və səmorolü həyata keçirilməsi möqədə ilə Fondun vəsaitləri layihədə iştirak üçün seçiləcək müvəkkil banklar tərofından öz adına və öz riskləri hesabına yerləşdirilir. Müvəkkil banklar Fond qarşısında istifadəçilərin (benifisiarları) öz öhdəliklərini icra edib-ətməməsindən asılı olmayaraq məsuliyyət daşıyırlar.

1.4. Müvəkkil bankların seçiləməsi Azərbaycan Respublikasının İqdisadi İnkişaf Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Məliyyə Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı tərofindən qanunvericiliyi uyğun olaraq həyata keçirilir.

1.5. Fondun vəsaitlərinin regionlarda yerləşdirilməsi zamanı müvəkkil bankların regional strukturu və regional əhatəsi nozoro alınırlar.

II. Fondun vəsaitinin istifadəsi istiqamətləri

Fondun vəsaitləri sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı aşağıda göstərilən öncül istiqamətlər üzrə layihələrin (bundan sonra-layihə) maliyyələşdirilməsinə yönəldilir;

- ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı məqsədli proqramlar çərçivəsində özəl sektorun dəstəklənməsi;
- idxləri əvəz edən məhsulların istehsalı;
- ixrac qabiliyyətli məhsulların istehsalı;
- innovasiya yönümlü layihələr;
- qədim xalq sənətinin inkişafı;
- xammal və dövriyyə vəsaitlərinin alınması;
- turizm infrastrukturunun inkişafı;
- kültürlü informasiya vəsaitlərinin inkişafı.

III. Müvəkkil banklara kredit xəttinin açılması, onlara xidmət edilməsi

3.1. Kredit xəttləri üzrə müvəkkil banklarla Fond arasında vəsaitlərin istifadə ediləcək istiqaməti, müddəti və sair şərtləri nəzərdə tutan müqavilə imzalanır. Hər bir müvəkkil bank üçün 500.0 milyon manat həcmimi aşmamaq şərti ilə ilkən kredit xətti müəyyən edilir. Növbəti kredit vəsaitinin həcmi bankla Fond arasında qarşıqliq razilaşma osasında müəyyən edilir.

3.2. Kredit vəsaiti on çoxu beş il müddətinə verilir və məqsədöñlü istifadə olunduğu halda qarşıqliq raziılığı osasan müddəti uzadıla bilər. Kredit vəsaiti yalnız tam istifadə olunduqdan sonra müvəkkil banklar tərəfindən yeni kredit xəttlərinin açılması üçün müraciət edilə bilər. Müvəkkil bankların layihə çərçivəsində cəlb etdikləri vəsaitlər, onların möcəmə kapitallarının 30%-dən çox olmamalıdır.

3.3. Kredit xətti 6 (altı) aydan çox müddətdə istifadə olunmazsa, kreditin istifadə olunmayan hissəsinə müvəkkil banklar torəfəndən komissiya haqqı ödənilir. Komissiya haqqının Qaydaları möbəlgəsi bu Qanunların 3,1-ci bondində göstərilən müqavilədə müəyyən edilir.

3.4. Müvəkkil banklar kreditin istifadə etdikləri möbəlgələri üzrə faiz bərclərini, növbəti rübdən başlamaqla hər rübüñ son iş günü öðöyirlər. İstifadə edilməmiş möbəlgələr üzrə komissiya haqları iso

7-ci aydan başlayaraq ötən dövr üçün hər rübüñ son günü ödənilir. Ösas borc kreditin müddəti bitdiğindən sonra növbəti 5 gün orzında tam həcmədə ödənilir.

3.5. Müvəkkil bankların Fond qarşısında öhdəliyi, onların son istifadəçilər (benefisiarlarla) olan münasibətlərindən asılı deyil. Son istifadəçilər tərəfindən kreditlərin qaytarılmasından asılı olmamayaq, müvəkkil banklar Fond qarşısında öz öhdəliklərini yerinə yetirməlidirlər. Müvəkkil banklar Fond qarşısında öhdəliklərinin gecikdirildiyi hər gün üçün 0,1%, lakin kreditin istifadə olunmuş hissəsinin 10%-dən çox olmamaqla corıma öðöyirlər.

3.6. Fond müvəkkil bankların (o cümlədən, layihə üzrə son istifadəçilər, (benefisiarlar) qarşısında) öhdəliklərinə cavabdeh deyil və kreditlər bu məqsədlərlə istifadə edilə bilməz. Fondun vəsaitlərinin son istifadəçiləri kiçik və orta sahibkarlıq subyektləridir.

IV. Kreditlərin son istifadəçilərə (benefisiarlarla) ayrılması və onların istifadə edilməsi

4.1. Müvəkkil banklar bu Qaydalarla uyğun olaraq Fondun vəsaitlərini öz adlarından və öz riskləri hesabına yerləşdirirlər.

4.2. Sahibkarlar layihə çərçivəsində kreditlərin ayrılması üçün müvəkkil banklara müraciət edirlər. Müvəkkil banklarda bu müraciətlərə baxılır, zəruri sonadların tətbiq olunması və layihə üzrə digər tələblərin müraciətçi tərəfindən icrası araşdırılır və banklar tərəfindən kredit verilmesi barədə qərar qəbul olunur.

4.3. İlkən ekspertiza tamamlandıqdan və bütün tələblər icra edildikdən sonra Fonda kredit vəsaitinin ayrılması barədə sifariş göndərilir. Sifarişin qəbul olunmasının növbəti iş günü Fond kredit vəsaiti çərçivəsində vəsaitlərin müvəkkil banka ayrılmaması göstərisi verir. Müvəkkil bank göstərisi aldıqdan sonra bir iş günü orzindo vəsaiti istifadəçinin hesabına köçürüür və bu barədə Fonda məlumat verir. Vəsaitlər müxbir hesabda daxil olandan bir gün sonra müvəkkil banklar son istifadəçilərə vəsaitlərdən istifadə etmək hüquqlarını təsdiq edən bildiriş toqdim edirlər. Həmin tarixdən sonra istifadəçilər layihə çərçivəsində kredit vəsaitlərindən istifadə edirlər.

V. KREDİTLƏRİN HƏDLƏRİ

Müvakkil banklar Fondun vəsaitlərindən aşağıdakı həcmində kredit kimi istifadə edirlər:

- 1000 ABŞ dolları ekvivalentindək-mikrokreditlər;
- 1000 ABŞ dollarlarından 10 000 ABŞ dolları ekvivalentindək-kicik həcmli kreditlər;
- 10000 ABŞ dollarlarından 30000 ABŞ dolları ekvivalentindək-orta həcmli kreditlər;
- 30000 ABŞ dollarından 100000 ABŞ dolları ekvivalentindək-böyük həcmli kreditlər.

VI. KREDİTLƏRİN MÜDDƏTİ VƏ FAİZLƏRİ

6.1. Fondun kreditlərinin on uzun müddətləri istifadə olunacaqları istiqamətlərdən asılı olaraq aşağıdakı kimi müyyəyən edilir.

- Mikrokredit və kiçik həcmli kreditlər üçün 1.5 ilədək;
- 30000 ABŞ dolları ekvivalentində qadər kreditlər üçün 3 ilədək;
- 30000 ABŞ dolları ekvivalentindən artıq kreditlər üçün 5 ilədək.

6.2. Fondun kreditlərinin illik faizləri aşağıdakı kimi müyyəyən edilir:

- kütləvi informasiya vəsitolorının inkişafı layiholarının maliyyələşdirilməsi üzrə-kredit möbləğinin 0,5%-i həcmində;
- istehsal və emal yönümlü layihoların maliyyələşdirilməsi üzrə-kredit möbləğinin 2%-i həcmində;
- qeyri-istehsal sahələri üzrə layihoların maliyyələşdirilməsi üzrə-kredit möbləğinin 4 %-i həcmində;
- mikrokreditlər üzrə-kredit möbləğinin 1,5 %-i həcmində.

6.3. Müvakkil bankların Fondun kreditlərinə tətbiq etdiyi illik faiz dərəcəsinin on yüksək həddi bu Qaydaların 6.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş faizlər də daxil olmaqla comi kredit möbləğinin 7 %-indən (kütləvi informasiya vəsitolorının inkişafı üzrə layihoların maliyyələşdirilməsi üzrə kredit möbləğinin 5 %-don) artıq olmamalıdır.

VII. GÜZƏŞT MÜDDƏTİ

Kreditlərin istifadə müddətlərinin ilk 2/3 dövründə güzəşt müddəti müyyəyən edilir. Güzəşt müddətində son istifadəçilər yalnız faiz bərcələrini ödəyir, əsas borc üzrə iso hor hansı ödəniş həyata keçirmir.

VIII. KREDİTLƏRƏ XİDMƏT OLUNMASI

Son istifadəçilər alınmış kreditlər üzrə bərcələrini hor rübüñ son iş günü ödəyirlər. Əsas borc iso güzəşt müddəti bitdiğindən sonra növbəti aydan başlayaraq hor ayın son iş günü bərabər hissələrlə ödənilir.

IX. LAYİHƏNİN MONİTORinqİ

9.1. Müvakkil banklar torofindən son istifadəçilərin mütomadı olaraq monitorinqi aparılır və Fonda rüblük olaraq hesabatlar verilir. Vəsaitlərin toynatı üzrə istifadəsinə nəzarət etmək məqsədilə Fond torofindən məqsədönlü monitorinqlər aparılır.

Monitoring zamanı kredit müqaviləsinin şartlarının pozulması halları aşkar edildikdə, bank sahibkarlara kredit və faiz borcunun vaxtından övvəl qaytarılması barədə göstəriş verir. Belə sahibkarlara gölöcəkdə layihə çörçivisində kreditlərin verilməsi qadağan edilir.

Əgər layihə üzrə müyyəyən edilmiş şartların müvakkil banklar torofindən pozulması aşkar edilərsə, bu banklar layihədən konarlaşıdırılır və onların son istifadəçilər (benifisiarlar) torofindən öhdəliklorının yerinə yetirilməsindən asılı olmayıraq. Fond qarşısında əsas borc və kredit faizləri toxiro salınmadan ödənilir.

**Bəzi faaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya)
verilməsi qaydalarının təkmilləşdirilməsi
haqqında**
**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
FƏRMANI**

Ölkədə sahibkarlığın inkişafı sahəsində dövlət siyasetinin höyata keçirilməsindən mühüm rol oynayan amillərdən biri bəzi sahibkarlıq faaliyyəti növlərinin lisenzialasdırılmasıdır. Son illər bu sahədə bir sira işlərin görülməsinə baxmayaraq, hələ də sahibkarlığın inkişafına mane olan hallar tam aradan qaldırılmamışdır. Belə ki, mövəcud lisenzialasdırma sistemi xüsusi icazə verən dövlət orqanları tərəfindən sahibkarlıq faaliyyəti ilə möşgül olanlara təzyiq vasitəsinə çevrilmiş, bəzi hallarda isə rüsvət xorluğun yayılmasına şərait yaratmışdır. Ölkədə 240-dan çox faaliyyət növünün xüsusi icazə osasında faaliyyəti və lisenzianın qısa müddətə verilməsi, faktiki olaraq, sahibkarlığın inkişafına, iqtisadiyyata investisiya qoyuluşu prosesinə mənfi təsir etmiş, sağlam rəqabət mühitinin formalşması və istehlakçıların hüquqlarının qorunması sahəsində dövlət siyasetinin gerçəkləşdirilməsi yolunda inzibati-bürokratik angolo çevrilmişdir.

Sahibkarlığın inkişafına dövlət qayğısının artırılması yuxarıda göstərilən nöqsanların qısa müddətə aradan qaldırılması, ilk növbədə, xüsusi icazə tələb edən faaliyyət növlərinin sayının koskin sutrotda azaldılması, lisenziya müddətinin uzadılması, lisenziya verilməsi prosesində dövlət orqanları tərəfindən sui-istifadə hallarına yol verməyən və bu işdə şəffaflığı tömin edən qaydaların tətbiqini zəruri edir.

Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafı üçün mövəcud mühiti yaxşılaşdırmaq və bəzi faaliyyət növlərinin lisenziya verilməsi qaydalarını daha da təkmilləşdirmək möqsədi ilə qərara alıram:

I. "Azərbaycan Respublikasında bəzi faaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında Qaydalar" (olavo 1) təsdiq edilsin.

2. "Xüsusi razılıq (lisenziya) tələb olunan faaliyyət növlərinin və onu verən icra hakimiyyəti orqanlarının siyahısı (olavo 2) təsdiq edilsin.

3. "Naxçıvan Muxtar Respublikasının icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən xüsusi razılıq (lisenziya) verilən faaliyyət növlərinin siyahısı (olavo 3) təsdiq edilsin.

4. Sahibkarların hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı bəzi faaliyyət növlərinə xüsusi razılıq verilməsi sahəsində dövlət tonzimlənməsini və bu sahədə metodiki rəhbərliyi höyətə keçirtmək möqsədilə lisenzialasdırma sahəsində xüsusi solahiyətlər orqan funksiyası Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə həvala edilsin.

Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin lisenzialasdırma sahəsində xüsusi solahiyətləri bu Fərmanın olavəsində verilən "Azərbaycan Respublikasında bəzi faaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında Qaydalarla müyyəyən edilir.

5. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təşərifləşin:

— bu Fərmanın 2 sayılı olavəsində göstərilən faaliyyət növlərinin xüsusiyyətindən asılı olaraq, xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi üçün tələb olunan olava şartları müəyyənləşdirib təsdiq etsin;

— qüvvədə olan qanunvericilik aktlarının bu Formana uyğunlaşdırılması haqqında təkliflərin bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

— Nazirlər Kabinetinin və müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının bu Formana uyğunlaşdırılmasını tömən etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

— bu Formandan irolu golon digər məsələləri həll etsin.

6. Müəyyən edilsin ki:

— bu Fərmanın 3 sayılı olavəsində göstərilən bəzi faaliyyət növləri üzrə xüsusi razılıq (lisenziya) Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tərəfindən müəyyən edilən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən verilir;

— Naxçıvan Muxtar Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən verilən xüsusi razılıq (lisenziya) yalnız Naxçıvan Muxtar Respublikasının orzusunda qüvvədədir.

**Bəzi faaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya)
verilməsi qaydalarının təkmilləşdirilməsi
haqqında**
**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
FƏRMANI**

Ölkədə sahibkarlığın inkişafı sahəsində dövlət siyasetinin höyata keçirilməsindən mühüm rol oynayan amillərdən biri bəzi sahibkarlıq faaliyyəti növlərinin lisenzialasdırılmasıdır. Son illər bu sahədə bir sira işlərin görülməsinə baxmayaraq, hələ də sahibkarlığın inkişafına mane olan hallar tam aradan qaldırılmamışdır. Belə ki, mövəcud lisenzialasdırma sistemi xüsusi icazə verən dövlət orqanları tərəfindən sahibkarlıq faaliyyəti ilə möşgül olanlara təzyiq vasitəsinə çevrilmiş, bəzi hallarda isə rüsvət xorluğun yayılmasına şərait yaratmışdır. Ölkədə 240-dan çox faaliyyət növünün xüsusi icazə osasında faaliyyəti və lisenzianın qısa müddətə verilməsi, faktiki olaraq, sahibkarlığın inkişafına, iqtisadiyyata investisiya qoyuluşu prosesinə mənfi təsir etmiş, sağlam rəqabət mühitinin formalşması və istehlakçıların hüquqlarının qorunması sahəsində dövlət siyasetinin gerçəkləşdirilməsi yolunda inzibati-bürokratik angolo çevrilmişdir.

Sahibkarlığın inkişafına dövlət qayğısının artırılması yuxarıda göstərilən nöqsanların qısa müddətə aradan qaldırılması, ilk növbədə, xüsusi icazə tələb edən faaliyyət növlərinin sayının koskin sutrotda azaldılması, lisenziya müddətinin uzadılması, lisenziya verilməsi prosesində dövlət orqanları tərəfindən sui-istifadə hallarına yol verməyən və bu işdə şəffaflığı tömin edən qaydaların tətbiqini zəruri edir.

Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafı üçün mövəcud mühiti yaxşılaşdırmaq və bəzi faaliyyət növlərinin lisenziya verilməsi qaydalarını daha da təkmilləşdirmək möqsədi ilə qərara alıram:

I. "Azərbaycan Respublikasında bəzi faaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında Qaydalar" (olavo 1) təsdiq edilsin.

2. "Xüsusi razılıq (lisenziya) tələb olunan faaliyyət növlərinin və onu verən icra hakimiyyəti orqanlarının siyahısı (olavo 2) təsdiq edilsin.

3. "Naxçıvan Muxtar Respublikasının icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən xüsusi razılıq (lisenziya) verilən faaliyyət növlərinin siyahısı (olavo 3) təsdiq edilsin.

4. Sahibkarların hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı bəzi faaliyyət növlərinə xüsusi razılıq verilməsi sahəsində dövlət tənzimlənməsini və bu sahədə metodiki rəhbərliyi höyətə keçirəmək möqsədilə lisenzialasdırma sahəsində xüsusi solahiyətlər orqan funksiyası Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə həvala edilsin.

Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin lisenzialasdırma sahəsində xüsusi solahiyətləri bu Fərmanın olavəsində verilən "Azərbaycan Respublikasında bəzi faaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında Qaydalarla müyyəyən edilir.

5. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təşərifləşin:

— bu Fərmanın 2 sayılı olavəsində göstərilən faaliyyət növlərinin xüsusiyyətindən asılı olaraq, xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi üçün tələb olunan olava şartları müəyyənləşdirib təsdiq etsin;

— qüvvədə olan qanunvericilik aktlarının bu Formana uyğunlaşdırılması haqqında təkliflərin bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

— Nazirlər Kabinetinin və müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının bu Formana uyğunlaşdırılmasını tömən etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

— bu Formandan irolu golon digər məsələləri həll etsin.

6. Müəyyən edilsin ki:

— bu Fərmanın 3 sayılı olavəsində göstərilən bəzi faaliyyət növləri üzrə xüsusi razılıq (lisenziya) Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tərəfindən müəyyən edilən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən verilir;

— Naxçıvan Muxtar Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən verilən xüsusi razılıq (lisenziya) yalnız Naxçıvan Muxtar Respublikasının orzusunda qüvvədədir.

Azərbaycan Respublikasında bəzi fəaliyyət növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında **QAYDALAR**

1. Ümumi müddəalar

1.1. Bu Qaydalar Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə, "Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu-nuna əsasən hazırlanmışdır və bəzi fəaliyyət növləri ilə möşğul olmaq üçün xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi qaydalarını tonzimlayır.

1.2. Lisenziya—təşkilat-hüquqi formasından asılı olmayaqarət bütün hüquqi şoxsslər və hüquqi şoxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə möşğul olan fiziki şoxs (bundan sonra-ərizəçi) müvafiq sahibkarlıq fəaliyyəti növlərini həyata keçirməyə icazə verən rəsmi sənəddir.

1.3. Lisenziya hər bir fəaliyyət növü üçün ayrıca verilir. Ərizəçinin fəaliyyəti çoxprofilli (çoxxövümlü) olduqda, o bir neçə lisenziyaya malik ola bilər. Ərizəçi yalnız lisenziya alıqdan sonra homin lisenziyada göstərilən fəaliyyət növü ilə müəyyən edilmiş qaydada və müddədə möşğul ola bilər.

1.4. Xarici hüquqi və fiziki şoxsslər, habelə xarici hüquqi şoxsslərin filialları və nümayandolikləri öz öhdəliklərində bu Qaydalarla göstərilən fəaliyyət növü ilə möşğul olmaq üçün alıqları lisenziyaların Azərbaycan Respublikasında təmin olmasının müəyyən edən dövlətlərarası saziş olmadığı halda, homin fəaliyyət növü ilə möşğul olmaq üçün bu qaydalara uyğun olaraq, lisenziya almırlıdırlar.

1.5. Lisenziyanın sahibi ona verilən lisenziyadan yalnız özü istifadə edə bilər və onu başqa şoxs vəro bilməz. Verilmiş lisenziyanın qüvvəsi lisenziya sahibinin tösisçisi olduğu hüquqi şoxsslər, habelə lisenziyanın sahibi ilə birgə fəaliyyət, o cümlədən onunla omokdaşlıq

7. Bu Fərمانla lisenziyalasdırılması nəzərdə tutulan fəaliyyət növləri üzrə bu Fərman qüvvəyə minonodok verilmiş lisenziyalar öz hüquqi qüvvəsini onlarda göstərilmiş tarixdək saxlayırlar.

8. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Bozı sahibkarlıq fəaliyyəti növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsi haqqında" 1997-ci il 27 yanvar tarixli 543 sayılı, "Xüsusi razılıq (lisenziya) toləb olunan fəaliyyət növlərinin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında" 1997-ci il 4 oktyabr tarixli 637 sayılı, "Qiymətli kağızlarla fəaliyyət sahəsindən bozı fəaliyyət növlərinin lisenziyalasdırılması qaydalarının təsdiq edilməsi haqqında" 1999-cu il 8 noyabr tarixli 202 sayılı və "Naxçıvan Muxtar Respublikasının icra orqanları tərəfindən bir sira fəaliyyət növlərinə xüsusi razılığın (lisenziyanın) verilməsi haqqında" 21 dekabr 2001-ci il tarixli 605 sayılı fərمانları və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikasında bəzi sahibkarlıq fəaliyyəti növlərinə xüsusi razılıq (lisenziya) verilməsinin təkmilləşdirilməsi haqqında" 2000-ci il 28 mart tarixli 310 sayılı Fərmanının 1-ci, 5-ci və 6-ci bondları qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

9. Bu Fərman dörc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

**Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.**

Bakı şəhəri, 2 sentyabr 2002-ci il.

baroda bağlanmış müqavilo əsasında fəaliyyət göstərən başqa şəxslər şəhər edilmir.

1.6. Fərdi əmək müqaviləsi (kontrakt) və ya tapşırıq əsasında lisensiya sahibinin adından hərəkətlər edən şəxso müvəqqəti olaraq, lisensiyanın verilməsi lisensiyanın başqa şəxsə verilməsi sayılır.

1.7. Lisenziyalasdırma sahəsində xüsusi səlahiyyətli orqan Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkışaf Nazirliyidir.

1.8. Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkışaf Nazirliyi:

— lisenziyalasdırma ilə bağlı dövlət təzimlənməsinin əsas istifadəçilərin işləyib hazırlayırlar;

— lisenziyalasdırma məsələləri üzrə normativ hüquqi aktların layihələrinə hazırlayırlar;

— dövlət orqanları və təsərrüfat subyektləri tərəfindən lisenziyalasdırma sahəsində qanunvericiliyi rayot edilməsinə nəzarət edir və lisenziyalasdırma qaydalarının tətbiqinə dair izahatlar verir;

— lisenziya verən dövlət orqanlarına metodiki rəhbərliyi və informasiya tominatıñ həyata keçirir;

— lisenziyalasdırma sahəsində sənədlərin formasını və onların doldurulması qaydalarını müəyyən edir;

— ölkədə vahid lisenziya reyestrini aparır;

— lisenziya blanklarının hazırlanmasına sifariş verir, onları bölgüsüñü həyata keçirir, bankların istifadəsinin uçut və hesabatlarını aparır.

1.9. Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkışaf Nazirliyinin lisenziyalasdırma məsələləri üzrə sərəncamı mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları, yerli icra hakimiyyəti orqanları və yerli özünüdürəcəmə orqanları, hüquqi və fiziki şoxslor üçün möcburidir.

II. Lisenziyanın verilməsi qaydası

2.1. Lisenziya almaq üçün ərizəçi lisenziya verən dövlət orqanına aşağıdakılardı toqdim edir;

2.1.1. Lisenziya almaq üçün ərizə. Ərizədə aşağıdakılardı öz əksini tapmalıdır:

— hüquqi şoxslor üçün-adı, təşkilati-hüquqi formasi, hüquqi ünvanı, hesablaşma hesabının nömrəsi və bankın adı, fəaliyyət növü;

— fiziki şoxslor üçün-adı, atasının adı, soyadı, şoxsiyyət vəsiqə-

sino dair məlumatlar (seriya, nömrə, nö vaxt və kim tərəfindən verilmişdir, ünvanı), fəaliyyət növü;

2.1.2. Hüquqi şoxsin dövlət qeydiyyatı haqqında şəhadətməməsin surəti;

2.1.3. Ərizəçinin vergi orqanları tərəfindən uçota alınması haqqında müvafiq sənədin surəti;

2.1.4. Ərizədə qeyd olunan obyektlərdən hər biri üçün ərizəçinin istifadə hüququnu (mülliyyət hüquq, icarə, istifadə və s. əsərləri) təsdiq edən sənədin surəti;

2.1.5. bu Qaydaların 2.9-cu bəndinə uyğun olaraq, lisenziya almaq üçün dövlət rüsumunun ödənilməsini təsdiq edən sənəd;

2.1.6. fəaliyyət növünün xüsusiyyətindən asılı olaraq, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tərəfindən müəyyən edilən olavaş şərtləri oks etdirən sənədlər.

2.2. Ərizəçidən bu Qaydalarda nəzərdə tutulmayan sənədlərin tələb olunması qadağandır.

2.3. Lisenziya verən dövlət orqanı zərurət olduqda konkret fəaliyyət növü ilə maşğıl olmaq üçün həmin fəaliyyət növünün xüsusiyyətindən asılı olaraq, müvafiq rəy alınması üçün aidiyiyəti dövlət orqanına müraciət edə bilər.

2.4. Lisenziya verən dövlət orqanı tərəfindən rəy alınması üçün aidiyiyəti dövlət orqanına göndərilmiş müraciətə 5 gün müddətində baxılaraq rəy verilir.

2.5. Lisenziya almaq üçün təqdim edilən sənədlər lisenziya verən dövlət orqanı tərəfindən qəbul edilir, xüsusi kitabda qeyd olunur, baxılır, çatışmazlıqlar və ya imtina üçün osas olmadıqda qeyd olundığı gündən başlayaraq, 15 gündən gec olmayaq, lisenziya verilməsi haqqında qərar qəbul edilir.

2.6. Təqdim edilmiş sənədlərdə çatışmazlıqlar aşkar edildikdə, bu baroda ərizəçiye 5 gündən gec olmayıaraq, yazılı məlumat verilir. Onlar aradan qaldırıldıqdan və sənədlər tekrar təqdim edildikdən sonra onlara 5 gün müddətində baxılır və müvafiq qərar qəbul edilir.

2.7. Ərizəçiyə lisenziya verilməsindən imtina edildikdə bu baroda ona imtinanın sobobları göstəriləməkən beş gün müddətində yazılı məlumat verilir.

2.8. Lisenziyanın verilmesindən yalnız qanunla nözərdə tutulmuş hallarda imtina oluna bilər və bu imtinadan qanunvericiliyə uyğun olaraq, məhkəməyə şikayət verilə bilər.

2.9. Lisenziyanın verilmesindən imtina edilmədikdə orizoçı lisenziya veriləsinə görə dövlət rüsumunun ödənilməyini təsdiq edən sonadə töqdim edir.

2.10. Hüquqi şəxs loğy edildikdə, fiziki şəxs vəfat etdiğdə, həmin şəxslərə verilən lisenziya da öz hüquqi hüvəsini itirir.

2.11. Hüquqi şəxs yenidən toxşil edildikdə, onun adı dəyişdirildikdə, fiziki şəxsin vəsiqəsinə dair məlumatlar (seriya, nömrə, kim torəfindən və nə vaxt verilmişdir, ünvani) dəyişdikdə, yaxud lisenziya itirildikdə orizoçı 15 gün müddətində lisenziyanın yenidən rəsmiləşdirilməsi üçün orizo töqdim etməlidir.

2.12. Lisenziyanın yenidən rəsmiləşdirildiyi müddətdə orizoçı öz fəaliyyətini övvəlki lisenziya əsasında, lisenziya itirildikdə isə müvafiq dövlət orqanlarının verdiyi müvəqqəti icazə əsasında həyata keçirir. Lisenziya verən dövlət orqanının rəhbəri və ya onun həvalə etdiyi vozifəli şəxs torəfindən imzalannmış və möhürülə təsdiq edilmiş müvəqqəti icazə lisenziyanın yenidən rəsmiləşdirilməsi üçün bütün sonadər töqdim edildikdən sonra verilir.

2.13. Lisenziyada aşağıdakılardır göstərilir:

2.13.1. Lisenziya verən dövlət orqanının adı:

— hüquqi şəxslər üçün-lisenziya verilən hüquqi şəxsin adı və hüquqi ünvani;

— fiziki şəxslər üçün-adı, atasının adı, soyadı, şəxsiyyət vəsiqəsinə dair məlumat (seriya, nömrə, kim torəfindən və nə vaxt verilmişdir, ünvani);

2.13.2. həyata keçirilməsinə lisenziya verilən fəaliyyət növü;

2.13.3. lisenziyanın qüvvədə olma müddəti;

2.13.4. lisenziyanın qeydiyyat nömrəsi və verilən tarixi.

2.14. Lisenziya, lisenziyanı verən dövlət orqanının rəhbəri və ya onun həvalə etdiyi vozifəli şəxs torəfindən imzalanır və möhürülə təsdiq edilir.

2.15. Lisenziyalasdırılan fəaliyyət növü orazi baxımından ayrı-ayrı obyektlərdə həyata keçirildiyi haldə, orizoçıya lisenziya ilə birlə-

do hor bir obyekt üçün onun ünvani göstərilməklə lisenziyanın surəti töqdim olunur.

III. Lisenziyanın müddəti

3.1. Lisenziya 5 il müddətinə verilir.

3.2. Lisenziyanın qüvvədə olma müddətinin uzadılması lisenziyanın mövcudluğunu təsdiq edən sonadən yenidən rəsmiləşdirilməsi qaydasında həyata keçirilir.

3.3. Müddəti bitmiş lisenziya etibarsız sayılır.

IV. Lisenziya tələblərinə və şərtlərinə nəzarət

4.1. Lisenziya verən dövlət orqanları hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən lisenziya tələblərinə və şərtlərinə riayət olunmasına nəzarət edirlər.

Bu Qaydaların 4.1-ci bondən göstərilmiş nəzarət lisenziya almış hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən lisenziya tələblərinə və şərtlərinə riayət olunmasına dair ilədə bir dəfə Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkışaf Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilmiş formada məlumatın lisenziya vermiş orqanə töqdim edilməsi yolu ilə həyata keçirilir.

4.2. Lisenziya verən dövlət orqanlarının nəzarət sahəsində aşağıdakı hüquqları vardır:

4.2.1. Lisenziya almış hüquqi və fiziki şəxslərin fəaliyyətinin lisenziya tələblərinə və şərtlərinə uyğunluğunu yoxlamaq;

4.2.2. yoxlama zamanı hüquqi və fiziki şəxslərənən zoruri izahat və sonadər təlob etmək;

4.2.3. yoxlanmanın nöticələri əsasında pozuntuları konkret göstərməklə akt (protokol) tərtib etmək;

4.2.4. aşkar edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması üçün qarar çıxarmaq;

4.2.5. hüquqi və fiziki şəxslərə xobordarlıq etmək.

V. Lisensiyanın fəaliyyətinin dayandırılması və ya ləğv edilməsi

5.1. Lisensiya verən dövlət orqanı, lisensiyanın fəaliyyətini aşağıdakı hallarda dayandırır:

5.1.1. lisensiya sahibi tərəfindən müvafiq ərizə təqdim edildikdə;

5.1.2. lisensiya sahibi tərəfindən normativ aktlara əməl edilmədikdə, yaxud Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq, müvafiq dövlət orqanı tərəfindən ərizəçinin fəaliyyəti dayandırıldıqda;

5.1.3. lisensiya sahibinin müflislişəmisi faktı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə təsdiq edildikdə;

5.1.4. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulan digər hallarda.

5.2. Lisensiya verən dövlət orqanı, lisensiyanın fəaliyyətinin dayandırılması haqqında qərar qəbul etdiyi andan 3 gün müddətində yazılı şəkildə lisensiyanın sahibinə və dövlət ərazi vergi xidməti orqanlarına məlumat göndərir.

5.3. Lisensiyanın fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb olan həllar aradan qaldırıldıqdan sonra lisensiyanın fəaliyyəti lisensiyanın sahibinin müraciətinə osasən bərpa edilo bilər. Lisensiya verən dövlət orqanı tərəfindən bu barədə qarar qəbul edildikdə, lisensiya bərpa edilmiş hesab olunur, həmin qarar qəbul edildiyi andan 3 gün müddətində lisensiyanın sahibinə və dövlət ərazi vergi xidməti orqanına məlumat göndərilir.

5.4. Lisensiya verən dövlət orqanı lisensiyanı aşağıdakı hallarda ləğv edir:

5.4.1. lisensiya sahibi tərəfindən müvafiq ərizə təqdim edildikdə;

5.4.2. lisensiya veriləməsi üçün təqdim edilən sənədlərdə yanlış məlumat aşkar edildikdə;

5.4.3. mohkəmənin müvafiq qərarı olduqda;

5.4.4. hüquqi şəxs ləğv edildikdə və fiziki şəxs vəfat etdiğdə;

5.4.5. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulan digər hallarda.

5.5. Lisensiya verən dövlət orqanı lisensiyanın ləğv edilməsi haqqında qarar qəbul etdiyi andan 3 gün müddətində yazılı şəkildə li-

senziyanın sahibinə və dövlət vergi xidməti orqanlarına məlumat göndərir.

5.6. Lisensiya verən dövlət orqanı verdiyi, qeydə aldığı, dayandırıldığı, bərpa etdiyi və ləğv etdiyi lisensiyaların reyestrini aparır.

5.7. Lisensiya verən dövlət orqanı lisensiyanın reyestrda qeydə alındığı tarixdən 10 gün müddətində müvafiq məlumatı dövlət ərazi vergi xidməti orqanına göndərir.

VI. Lisensiya verən dövlət orqanının vəzifəli şəxslərinin və ərizəçilərin məsuliyyəti

6.1. Lisensiya verən dövlət orqanlarının vəzifəli şəxsləri lisensiyalasdırma qaydalarını pozduqda və ya həmin qaydalara riayət etmədikdə, mövcud qanunvericiliyə uyğun məsuliyyət daşıyırlar.

6.2. Ərizəçilər təqdim etdikləri sənədlərin və onlarda göstərilən məlumatın düzgünlüyünə görə qanunvericiliyə uyğun məsuliyyət daşıyırlar.

6.3. Lisensiya verən dövlət orqanlarının qəbul etdiyi qərarlardan və onların vəzifəli şəxslərinin hərəkətlərindən müəyyən edilmiş qaydada möhkəməyə şikayət verilə bilər.

Əlavə 2.
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 sentyabr
2002-ci tarixli Fərmanın ilə təsdiq edilmişdir.

Nüsusu razılıq (lisensiya) tələb olunan fəaliyyət növlərinin SİYAHISI

Sıra №-si	Fəaliyyət növünün adı	Lisensiya verən icra Hakimiyəti orqanı
1.	I və II məsuliyyət sahibiyəti bina və tiflilərin dövlət standartlarına uyğun olaraq təyinləndirilməsi və müəhdidəx axtarışı	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təkinti və Arxitektura Komitəsi
2.	Kartoqrafiya fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq və Xəritəçəkma Komitəsi
3.	Radioaktiv və ioniza şüalan verən maddekrin tullantılarının saxlanması və basdırılması	Azərbaycan Respublikasının Ekolojiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
4.	«Toksiki istehsalat tullantılarının utilizasiyası və zərarsızlaşdırılması	Azərbaycan Respublikasının Ekolojiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
5.	Əhvən metal, tərkibində qıymalı metallar və dəşər olan sanaye və istehsalat tullantılarının tədarükü, emalı və satışı	Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi
6.	Neft məhsullarının satışı	Azərbaycan Respublikasının Yanacaq və Energetika Nazirliyi
7.	Qaz məhsullarının satışı	Azərbaycan Respublikasının Yanacaq və Energetika nazirliyi
8.	Tibb fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi
9.	Əczaçılıq fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi
10.	Ətil (veynti) spiritinin və alkopollu içkilərin: a) istehsalı b) iddali c) satışı	Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi Şəhər və rayon (şəhər rayonları istisna olmaqla) icra Hakimiyəti orqanları
11.	Tütün mamülətinin: a) istehsalı b) iddali c) satışı	Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi Şəhər və rayon (şəhər rayonları istisna olmaqla) icra Hakimiyəti orqanları
12.	Əməliyyat-axtarış loiallığının həyata keçirilməsinə müvəkkil edilmiş həquqi və fiziki şəxslər tərəfindən qeyri-lezardə tələmət texniki vəsətlərin işlənməsi, istehsalı, satışı, alımı, ölkəyə gətirilməsi və ölkədən çıxarılması	Azərbaycan Respublikasının Mili Təhlükəsizlik Nazirliyi
13.	Su nadirlıyyatlı ilə yuxarı və sərmişin daşınması	Azərbaycan Respublikasının Nadirliyati Nazirliyi
14.	Hava naqılıyyatlı ilə yük və sərmişin daşınması	Azərbaycan Respublikasının Nadirliyati Nazirliyi

15.	Rəbəta xidməti (telefon, sellular, peyçinq, radiotərəf, kabel televiziyanın qurulması və istismar, surətli post xidməti)	Azərbaycan Respublikasının Rabitə Nazirliyi
16.	İnformasiya mühafizə vəsaitlərinin layihələndirilməsi və istehsal sahəsində fəaliyyət	Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi
17.	Təhsil (orta, orta ixtisas və ali) müəssisə-lərinin fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi
18.	Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının xərici ölkələrdə işə düzəlmələrində vəstiqlilik fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi
19.	Bank fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı
20.	Qeyri-dövlət səsli fondların fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
21.	Sığorta fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
22.	Auditor fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası
23.	Əməkə birjasının fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi
24.	Fond birjasının fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qıymalı Käğızlar üzrə Dövlət Komitəsi
25.	İnvestisiya fondunun fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qıymalı Käğızlar üzrə Dövlət Komitəsi
26.	Qıymalı käğızlar bazarının professional iştirakçılarının fəaliyyəti (broker, diler, qıymalı käğızların idarəə edilməsi, qarşılıqlı öhdəliklərin müayyan edilməsi (klinik), depozitar, qıymalı käğız sahiblərinin revestrinin apanılması, qıymalı käğızlar bazarında ticarətin təşkil)	Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qıymalı Käğızlar üzrə Dövlət Komitəsi
27.	Bütün növ qıymalı käğız blankalarının hazırlanması və satışı üzrə fəaliyyət	Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qıymalı Käğızlar üzrə Dövlət Komitəsi
28.	Ciddi hesabat blanklarının hazırlanması	Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
29.	Müxtəlif növ möhürüların və ştampların hazırlanması	Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi
30.	Turizm fəaliyyəti	Azərbaycan Respublikasının Gənclər, idman və Turizm Nazirliyi

Əlavə 3.
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 sentyabr
2002-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının İera Hakimiyyəti orqanları tərəfindən xüsusi razılıq (lisəniya) verilən fəaliyyət növlərinin SİYAHISI

Sıra Nömrəsi	Fəaliyyət növlərinin adı
1.	Tibb fəaliyyəti
2.	Əczaçılıq fəaliyyəti
3.	Azərbaycan Respublikası valəndəşlərinin xarici ölkələrdə işə düzəlmələrində vəsi-tacılık fəaliyyəti
4.	Müxtəlif növ möhürülərin və ştampların hazırlanması
5.	Turizm fəaliyyəti

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAFINA DÖVLƏT HİMAYƏSİ SAHƏSİNĐƏ ƏLAVƏ TƏDBİR'LƏR HAQQINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN FƏRMANI

Son illər həyata keçirilən iqtisadi islahatlar Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafına tokan vermiş, əhalinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına və iqtisadiyyatın inkişafında sahibkarlığın rolunu artırılmışdır. Bununla yanaşı, ölkədə keyfiyyətli məhsul bolluğuun yaradılmasında, rəqabətə davamlı istehsal sahələrinin inkişafında və əhalinin məsələlərinin təmin olunmasında sahibkarlıq hələ də həllədici amilə çevriləməmişdir. Bu isə öz növbəsində sahibkarlığın daha surətlə inkişafi üçün dövlət köməyinin artırılmasını zəruri edir.

Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafına dövlət himayəsini daha da artırmaq, sahibkarlıq fəaliyyətinin hüquqi bazasını təkmilləşdirmək və ona zəruri maliyyə dəstəyi vermək məqsədi ilə qarara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini:

— ölkədə işgüzar fəaliyyəti həvəsləndirmək məqsədilə 2003-cü il yanvarın 1-dən vergi növləri üzrə doracolorin sahələr və regionlar üzrə forqlondirməkənən aşağı salınmasına, sadoləşdirilmiş vergi sisteminin többi dairəsinin genişləndirilməsinə, habelə sosial siyortə haqlarının azaldılmasına dair təkliflərini iki həftə müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

— ölkədə olverişli sahibkarlıq mühiti yaratmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişaf Nazirliyi ilə birlikdə többi inhişarçı təsorrfüfat subyektlərinin (elektrik enerjisi, qaz, su, domur yolu, hava və donuz noxliyyatı, rabitə xidməti və s.) tariflərinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı iki ay müddətində müvafiq tədbirlər həyata keçirsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

— inhisarçı təsərrüfat subyektlərinin xidmətindən istifadəyə görə əvvəlcədən haqq alınması hallarının qarşısının alınması üçün lazımi tədbirlər görsün və nöticəsi barədə bir ay müddətində Azərbaycan Respublikası Prezidentinə məlumat versin;

— 2003-2005-ci illər üzrə Azərbaycan Respublikasının Dövlət bütçəsi layihələrində sahibkarlığın inkişafına 250 milyard manat (o cümlədən 2003-cü ildə 50 milyard manat) vəsait nəzərdə tutulmasını təmin etsin və bu məqsədi nəzərdə tutulan vəsaitin bütçəyə cəlb edilməsi barədə təkliflərini on beş gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

— məşgulluq tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi çörçivəsində yeni iş yerlərinin yaradılması üçün nəzərdə tutulan vəsaitin Azərbaycan Respublikası Sahibkarlıqla Kəmək Milli Fonduñun hesabına köçürülməsinə təmin etmək məqsədilə qüvvədə olan qanunvericilik aktlarının dəyişdirilməsinə dair təkliflərini on beş gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

— kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına kömək məqsədilə Bakı şəhərində texnoloji biznes-inquabator mərkəzinin və müvafiq kommunikasiya və infrastrukturaya malik olan sonnay şəhərciyinin yaradılması barədə təkliflərini iki ay müddətində hazırlayıb, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

— beynölxalq maliyyə-kredit qurumları tərəfindən ölkədə sahibkarlığın maliyyələşdirilməsi üçün ayrılan kredit xəllərinin tam istifadə olunmasına mane olan amillərin aradan qaldırılması və zoruri hallarda təminatların verilməsi barədə iki ay müddətində müvafiq tədbirlər görsün və bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

— ölkədə daxili bazarın qorunması və ixracın həvəsləndirilməsi siyasetini təmin edən gəmrük rüsumlarının tətbiqi həyata keçirsin;

— sərbəst gəmrük zonasının və gəmrük anbarlarının yaradılması sahəsində müvafiq təkliflər hazırlayıb bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə edilsin ki, "Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və reyestri" və "Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında" Azərbaycan Respublikası qanunlarının layihələrinin müzakirəsini və qəbulunu sürətləndirsin.

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrinin kredit təşkilatları tərəfindən maliyyələşdirilməsinə əlverişli şərait yaratmaq məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi ilə birlikdə girov (ipoteka) müqavilələrinin dövlət qeydiyyatının aparılması üçün ölkədə daşınmaz əmlakın vahid dövlət reyestrinin yaradılması ilə bağlı zoruri təşkilati-texniki tədbirlər həyata keçirsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin.

3. Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkışaf Nazirliyi:

— iqtisadiyyatda inhisarçılığın möhdudlaşdırılması və sağlam rəqabətin inkişafı məqsədilə əmtəə bazarlarında inhisarçı mövqə tutan təsərrüfat subyektlərinə qarşı qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş tədbirlər həyata keçirsin və bu sahədə görülən işlər barədə ildə iki dəfə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

— onun sərəncamına verilmiş dövlət müəssisələrinin və obyektlərinin özəlləşdirilməsini surətləndirsin;

— dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi ilə bağlı keçirilən horrəcların tam aşkarlıq şəraitində aparılmasını, əhalidə olan dövlət özəlləşdirme paylarından (çeklərdən) istifadə üçün şəraitin yaxşılaşdırılması təmin etsin;

— dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi prosesinin gedisi barədə rübdə bir dəfə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

— dövlət əmlakının icarəyə verilməsi işini tokmilləşdirsin;

— kiçik və orta sahibkarların, habelə sənətkarlıq məhsullarının satışına dəstək vermək məqsədilə Bakı şəhər icra hakimiyyəti ilə birlikdə Bakı şəhərində daimi fəaliyyət göstərən Sərgi-satış Mərkəzinin yaradılması məsələsini həll etsin;

— şəhər və rayon icra hakimiyyətləri ilə birlikdə ayrı-ayrı rayonlarda sahibkarların biznes mərkəzlərinin yaradılması üçün zoruri tədbirlər həyata keçirsin, onlara dövlət yardımı göstərilməsi barədə təkliflərini hazırlayıb, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

4. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi:

— 2002-ci ilin dövlət bütçəsində kiçik sahibkarlıq investisiya yardımı üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitin cari ilin sonunaq Azərbay-

can Respublikası Sahibkarlığa Kömək Milli Fonduñun hesabına köçürülmüşini tömin etsin. Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazırıyi bu vəsaitin qanunvericiliyə uyğun olaraq, sahibkarlara ayrılması və məqsodlu istifadəsi üçün zoruri tədbirlər görsün;

— Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazırıyi ilə birlikdə sahibkarlar torəfündən dövlət bütçesinə artıq ödənilmiş vergilərin qaytarılması və ya göləcək ödənişlərin hesabına aid edilməsi məqsodlu iki ay müddətində tədbirlər hazırlanıb, həyata keçirsin və görülən işlər bərədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin.

5. Azərbaycan Respublikasının Milli Bankı:

— ölkədə kreditlər üzrə formalılmış illik faiz doracolorını aşağı salmaq məqsodlu mərkəzləşdirilmiş kredit üçün uçot dorocosının azaldılmasını tömin etsin və onun göləcəkdə makroiqtisadi vəziyyətdən və inflasiyanın səviyyəsindən asılı olaraq, əcəvək tənzimlənməsi ni davam etdirsin;

— Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazırıyi və Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazırıyi ilə birlikdə kommersiya banklarını istehsal yönümlü layihələrin kreditləşdirilməsində, vəriliş kreditlərin strukturunda uzunmüddətli kreditlərin xüsusi çəkisiinin artırılmasında maraqlandırmış məqsodlu təşviqəcidi tədbirlər bərədə toplıflar hazırlanıb, on gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

— Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazırıyi və Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazırıyi ilə birlikdə sahibkarlığa maliyyə dəstəyini daha da yaxşılaşdırmaq məqsodlu ilə xarici investitorların təsisiçiliyi ilə mikrokredit bankının yaradılması istiqamətində görülən işləri şürtləndirsin və üç ay müddətində həmin bankın yaradılmasını başa çatdırınsın.

6. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazırıyi:

— sahibkarlıq fəaliyyəti sahəsində dövlət qeydiyyatı ilə bağlı sürətli tətbiqəciliyət hallarını aradan qaldırsın, dövlət qeydiyyatı proseduru sadələşdirsin;

— mülkiyyətçilərin əmlak üzərində mülkiyyət hüquqlarını möhdudlaşdırın və Azərbaycan Respublikasının qanunlarına zidd olanraq hüquqi şoxslorın və votondaşların sahibkarlıq fəaliyyəti ilə müş-

ğul olmaları üçün sünə mançelor yaradan icra hakimiyyəti orqanlarının, bolodiyyətlərin, Azərbaycan Respublikası Milli Bankının normativ xarakterli aktlarının dövlət qeydiyyatına alınması hallarına yol verəməsin və bu sahədə nəzarəti gücləndirsin.

7. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazırıyi iqtisadi əlaqələri daha da genişləndirmək, iş adamlarının ölkəyə gəlişini asanlaşdırmaq, iqtisadiyyatın qazanımlarının və zərurətlərinin sadələşdirilməsi məqsədilə sənədlərin leqalləşdirilməsi və viza rejiminin sadələşdirilməsi məsələlərini həll etsin, bu sahədə olan nöqsanları aradan qaldırsın, görülən işlər barəsində on beş gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin.

8. Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərmək istəyən iş adamlarının nəzərinə çatdırılsın ki, Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunu ilə ölkədə hər kəsin varidatına, o cümlədən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının xarici ölkələrdə sahibkarlıq fəaliyyəti nticəsində oldə etdikləri və investisiyaya yönəltmək üçün Azərbaycan Respublikasına gətirdikləri pul vəsaitinin və digər əmlakının toxunulmazlığını tam töminat verilir. Hər kəs öz varidatını izahat vermədən, deklorasiya və ya başqa sənəd təqdim etmədən qanunvericiliklə qadağan edilməyən istənilən fəaliyyət sahələrinə sorbst yonəldə bilər.

9. "Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il dövlət bütçesi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi bərədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 26 dekabr tarixli 612 sayılı Fərmanının 2-ci bondının ikinci abzəzi qüvvədən düşməs hesab edilsin.

10. Bu Fərman dərc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

**Heydar ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.**

Bakı şəhəri, 10 sentyabr 2002-ci il.

Sahibkarlığın inkişafına mane olan müdaxilərin qarşısının alınması haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN FƏRMANI

Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafı məqsədi ilə son illər xüsusi dövlət programları və sahibkarlıq fəaliyyətinə mane olan bürokratik ongolların və yoxlamaların aradan qaldırılmasına yönəldilmiş qərarlar qəbul edilmiş və digər tədbirlər həyata keçirilmişdir. Onların arasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "İstehsalat, xidmət, maliyyə-kredit fəaliyyətinə dövlət nozarətinin qaydaya salınması və osassız yoxlamaların qadağan edilməsi barədə" 1996-ci il 17 iyun tarixli 463 sayılı və "Dövlət nozarəti sisteminin təkmilləşdirilməsi və sahibkarlığın inkişafı sahəsində sünü maneələrin aradan qaldırılması haqqında" 1999-cu il 7 yanvar tarixli 69 sayılı formanları, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 24 iyun tarixli 610 sayılı Formanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıqla dövlət köməyi programı (1997-2000-ci illər)" xüsusi yer tutur. Bu tədbirlərin və eləcə də həyata keçirilən iqtisadi islahatların nəticəsi olaraq, hazırda ölkədə ümumi daxili məhsul istehsalının 71 faizi, o cümlədən sonayda 50 faizi, kond tosorrüfatında və ticarətdə 99 faizi ozul bölmələrin payına düşür.

Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı görülen işlərə baxmayaraq, bu sahədə bir sira problemlər hələ də tam aradan qaldırılmamışdır. Bu gün sahibkarlığın dövlət tənzimləməsinə həyata keçirən bir sira mərkəzi, şəhər və rayon icra hakimiyyəti orqanlarının işi qonaqotboxş sayılı bilməz. Belə ki, ayrı-ayrı mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları, o cümlədən vergi, gəmirük, hüquq-mühafizə və sanitər-epidemoloji xidmət orqanları torofindən sahibkarlırmış fəaliyyətinə yerli-yerlisiz müdaxilələr edilir, müxtəlif yoxlamalar aparmaqla onların işinə maneçilik tövdiilir. Məhkəmələr torofindən iqtisadi mübahisələrən hollində süründürməçilik və qeyri-obyektiv qararların qəbul olunması hallarına rast gelmir. Bütün bunlar sahibkarlıq fəaliyyəti ilə möşğül olan adamların haqlı narahətgəməsənətən qəbul olur, on-

ların sahibkarlıq toşobbüsünün reallaşmasına və daxili potensialdan da-ha dolğun istifadə edilməsinə imkan vermir.

Ölkədə sahibkarlığın inkişafını daha da sürotləndirmək və ona mane olan əsəssiz müdaxilələrin qarşısını almaq məqsədi ilə **qərara alıram:**

1. Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin İqtisadiyyatda Cinayətkarlılıq Mübarizə İdarəsi loğv edilsin.

Hüquq-mühafizə orqanlarının (məhkəmənin qoruları) osasında hallar istisna olmaqla) sahibkarlıq subyektlərinə müdaxilələri qadağan edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi:

— vergilərin ödənilməsinə yol verilən nöqsanları, o cümlədən vergilərin əvvəlcədən qanunsuz ödənilməsi hallarını aradan qaldırsın;

— vergi yoxlamalarının qanunvericiliyində nozordə tutulmuş vaxtdan uzun müddətə aparılmasına və onun solahiyətinə aid olmayan yoxlamaların aparılmasına yol vermosun;

— vergi orqanları torofindən həyata keçirilən soyar vergi yoxlamalarının sayıni azaltılsın və bir-birini təkrarlayan osassız yoxlamaların qarşısını alsın;

— vergi orqanlarının vozifəli şöxsələrinin qanunvericiliyində nozordə tutulmuş vozifələrinə omal etməsinə ciddi nozarət etsin və vergi ödəyicilərinə xidmət sahəsində surəndürməçiliyin aradan qaldırılmasını tömin etsin;

— vergi orqanlarının vozifəli şöxsələrinin horokotlarından (horokotsızlıyından) şikayətlərə vaxtında və obyektiv baxılmasını tömin edən müvafiq tədbirlər görsün;

— vergi orqanları torofindən tosorrüfat subyektlərinin fəaliyyətinin, o cümlədən bank hesabları üzrə omohiyətlərinin qeyri-qanunu surətdə möhdudlaşdırılması hallarının qarşısını alsın;

— vergi nozarəti işinin qanunvericiliyə uyğun olaraq aparılmasını tömin etsin;

— bu Formanın 2-ci bondində müəyyən edilmiş tədbirlərin yerinə yetirilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə mətnəmədi olaraq məlumat versün.

3. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi

gömrük orqanları tərəfindən sahibkarlıq fəaliyyətinə qanunsuz müdaxilə hallarına son qoyulmasını tömin etsin, onların işini tokmillaşdırın, qacaqmalılıq qarşı nəzarəti gücləndirsin və görülən işlər baradə Azərbaycan Respublikasının Prezidentino məlumat versin.

4. Azərbaycan Respublikası Rabitə Nazirliyinin, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin və digər adiyyotlu mərkəzlər icra həkimiyəti orqanlarının rəhbərliyinə tapşırılsın ki, həmin orqanlar və onların qurumları tərəfindən aparılan qanunsuz yoxlamaları və sahibkarlara törədilən mancənləri aradan qaldırınsın, gölöçəkdə sahibkarların fəaliyyətinə qeyri-qanuni müdaxilə hallarına yol verilməməsi üçün zəruri tədbirlər görsünlər.

5. Şəhər və rayon icra həkimiyəti başçılarına tapşırılsın ki, həmin orqanların nəzarət və yoxlama funksiyalarını yerinə yetirən müxtəlif qurumlarını (departament, idarə, mərkəz, büro və s.) on gün müddətində lağv etsinlər və bu baradə Azərbaycan Respublikasının Prezidentino məlumat versinlər.

6. Müəyyən edilsin ki, dövlət orqanları tərəfindən (vergi orqanları istisna olmaqla) sahibkarlıq subyektlərində yoxlamalar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada yalnız Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin nümayəndəsinin iştirakı ilə həyata keçirilə bilər.

7. Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi Dövlət Yol Polisinin nəqliyyat vasitələrinin işinə yersiz müdaxilələrinin qarşısını alsın, onun işini tokmillaşdırın, şəxsi heyətini 15 faiz ixtisar etsin. Yolların müvafiq texniki vasitələrdə töminatının yaxşılaşdırılmasına və şəxsi heyətin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə dair toklıflorını bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentino təqdim etsin.

8. Azərbaycan Respublikasının məhkəmələrino tövsiyo olunsun ki: — iqtisadi və sahibkarlıq fəaliyyətinə dair mübahisələrin həlli ilə bağlı qarşılardan qəbulundan qanunun alılığının tömin etsinlər və mübahisələrin baxılmasında süründürməçilik hallarına yol verəsənilər;

— məhkəmə icraati zamanı dövlət müəssisələrinin hüquqi və fiziki şəxslər qarşısında öhdəliklərin tömin edilməsi ilə bağlı tolobın dövlət əmlakı hesabına ödönçləşdirilməsi baradə qarşılardan qəbul edərək dövlət əmlakının sünə surətdə müflisləşdirilmək olaraq, öz-

gənən kıləşdirilməsinə yol verəsənilər. Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi dövlət müəssisələri ilə bağlı məhkəmə mübahisələrində dövlətin maraqlarının tömsil edilməsini tömin etsin.

9. Sahibkarların hüquqlarının müdafiəsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə toklıf edilsin ki, hakimlərin ədalətsiz və bir çox hallarda mövcud qanunları təhrif edən qarşılardan aşasızdır, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İntizam Kollegiyasında baxılmasını tömin etsin və altı ay müddətində barələrində intizam məsuliyyəti tətbiq edilmiş hakimlər haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidentino müvafiq məlumat təqdim etsin.

10. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini:

— mərkəzi və yerli icra həkimiyəti orqanları tərəfindən sahibkarlara verilən müxtəlif növ sertifikat, şəhadətnamə, xüsusi razılıq və bu kimi digər sənədlərin verilməsini təmizləyən mexanizmlərin səmərəliliyini araşdırınsın və nəticəsi baradə Azərbaycan Respublikasının Prezidentino məlumat versin;

— Azərbaycan Respublikası Vergiler Nazirliyinin yoxlama-nəzarət funksiyalarını həyata keçirən və müasir tələblərə cavab verməyən struktur bölmələri işçilərinin sayını 40 faiz ixtisar etsin, Nazirliyin Tədris Mərkəzinin fəaliyyətə başlaması üçün zəruri tədbirlər görsün və bunlar baradə Azərbaycan Respublikasının Prezidentino məlumat versin;

— vergi orqanlarının maddi-texniki töminatının yaxşılaşdırılmasını, müasir tələblərə cavab verən kompüter şəbəkəsinin yaradılmasını tömin etsin və vergi orqanları işçilərinin maaşlarının artırılmasına dair toklıflorını bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentino təqdim etsin.

— osassız vergi yoxlamalarının qarşısının alınması məqsədi ilə dövlət vergi orqanları tərəfindən həyata keçirilən operativ nəzarət funksiyalarını tənzimləyən müvafiq qanunvericilik aktlarının layihələrini hazırlayıb, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılışdıraraq bir ay müddətində təsdiq etsin;

— kiçik sahibkarlıq subyektləri üçün sadoləşdirilmiş uçot sistemini müəyyənloşdırın normativ hüquqi aktın layihəsini bir həftə müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentino təqdim etsin;

— sahibkarlıq subyektlörinin vergi borçlarına görə bank hesablarından vəsaitin dövlət bütçəsinə alınmasının icrası mexanizmlərinə dair təkliflərini on beş gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

— yoxlama və nəzarət funksiyalarını həyata keçirən bəzi dövlət orqanları ilə sahibkarlıq subyektləri arasında parťyorluq sazişlərinin bağlanması praktikasına keçidin tomin ediləsi üçün zəruri tədbirlər həyata keçirsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

— sahibkarlıq subyektlərində yoxlamaların uçotunun aparılmasına məqsədi ilə tətbiq olunan Nəzarət Kitabçasından istifadənin səmərəliliyini artırmaq üçün bir ay müddətində zəruri tədbirlər görsün;

— öz səlahiyyətləri daxilində bu formandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

11. Azərbaycan Respublikasının İtqisadi İṅkişaf Nazirliyi:

— sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan bütün subyektlərin Nəzarət Kitabçası ilə təmin olunması məsələsini həll etsin, yoxlamalarla bağlı bu kitabçalarda olan qeydlərin tohlilini aparsın və ilə iki dəfə bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

— sahibkarlarla operativ əlaqə sistemi yaratsın, onların fəaliyyətinə mane olan və qanunsuz müdaxilə edənlər haqqında məlumat sistemişdir, tədbir görülmək üçün müvafiq orqanlara göndərsin və naticəsi barədə mütamadi olaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin.

12. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi sahibkarların fəaliyyətinə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan müdaxilə hallarına yol verən ictimai təşkilatlar barəsində qanunvericiliyə uyğun müvafiq tədbirlər görsün.

13. “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin təsdiq ediləsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu”nun və həmin qanunu təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin tətbiq ediləsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 25 avqust tarixli 387 sayılı formanına aşağıdakı redaksiyada “4” bəndi əlavə edilsin:

“4. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 192-ci (Qanunsuz sahibkarlıq), 193-cü (Yalançı sahibkarlıq) və 213-cü (Vergi ödəməkdən yayınma) maddələri üzrə cinayət işləri Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən başlandıqda, həmin cinayətlərin ibtidai istintaq zamanı Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 178-ci (Dələduzluq), 179-cu (Mənimsəmə və ya israf etmə), 184-cü (Aldatma və ya etibardan sui istifadə etmə yolu ilə əmlaka ziyan vurma), 195-ci (Qanunsuz kredit alma və ya kreditdən təyinatı üzrə istifadə etmə), 196-ci (Kreditor borçlarını ödəməkdən qəsdən yayınma), 197-ci (əmtəə nişanlarından qanunsuz istifadə etmə), 198-ci (Bila-bila yalan reklam etmə), 199-cu (İnhisarlılıq hərəkətləri və rəqabəti məhdudlaşdırma), 200-cü (İstehlakçıları aldatma və ya pis keyfiyyətli məhsul istehsal etmə və satma), 201-ci (əqdiñ bağlanmasına və ya onun bağlanılmışından imtinaya məcbur etmə), 202-ci (Kommersiya və ya bank sırrı olan məlumatları qanunsuz yolla əldə etmə və ya yayma), 203-cü (Qiymətli kağızların buraxılması (emissiyası) qaydalarını pozma), 204-cü (Saxta pul və ya qiymətli kağızlar hazırlama və satma), 205-ci (Saxta kredit və ya hesab kartlarını və ya başqa ödəniş sənədlərini hazırlama və ya satma), 208-ci (Xarici valyuta vəsítələrinin xaricdən qaytarılmama), 210-cu (Müflisləşmə zamanı qanunsuz hərəkətlər), 211-ci (Qəsdən müflisləşmə), 212-ci (Saxta müflisləşmə), 308-ci (Vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə), 309-cu (Vəzifə səlahiyyətlərini aşma), 311-ci (Rüşvət alma), 312-ci (Rüşvət vermə), 313-cü (Vəzifə saxtakarlığı), 314-cü (Sohlənkarlıq), 320-ci (Rəsmi sənədləri, dövlət təltiflərini, möhürürləri, ştampları, blankları saxtalaşdırma, hazırlama, satma və ya saxta sənədlərdən istifadə etmə) və 326-ci (Rəsmi sənədləri, ştampları, möhürürləri oğurlama və ya məhv etmə) maddələrində göstərilən cinayətlərin olamətləri aşkar olunduqda, göstərilən işlər üzrə ibtidai istintaq Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən aparılır.

14. Bu Fərman dərc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhər, 28 sentyabr 2002-ci il.

M Ü N D Ö R İ C A T

Azərbaycanda iqtisadiyyatın və sosial sahənin yüksəlişi özəl sektorun inkişafından asılıdır	
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin yerli sahibkarlarla görüşü	5
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin giriş nitqi – 6	
İqtisadi İnkişaf naziri Fərhad Əliyevin çıxışı —————— 11	
Yerli sahibkarlarla görüşdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin yekun nitqi —————— 25	
Xarici iş adamlarının Azərbaycanda daha səmərəli foaliyyəti üçün hor cür şərait yaradılır	
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin xarici sahibkarlarla görüşü —————— 32	
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi —————— 33	
İqtisadi İnkişaf naziri Fərhad Əliyevin çıxışı —————— 37	
Xarici sahibkarlarla görüşdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin yekun nitqi —————— 44	
Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət programının (2002-2005-ci illər) təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 17 avqust 2002-ci il —————— 53	
Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının dövlət programı (2002-2005-ci illər) 17 avqust 2002-ci il —————— 54	
Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının dövlət programı (2002-2005-ci illər) üzrə həyata keçiriləcək əsas tədbirlər (cədvəl)	58
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yanında sahibkarlar şurasının yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 27 avqust 2002-ci il —————— 70	

Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kəmək Milli Fondu haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı
27 avqust 2002-ci il —————— 71

Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kəmək Milli Fondu haqqında əsasnamə
27 avqust 2002-ci il —————— 72

Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığa Kəmək Milli Fondu vəsaitinin istifadəsi qaydaları
27 avqust 2002-ci il —————— 77

Bozı foaliyyət növlerinə xüsusi razılıq (lisensiya) verilməsi qaydalarının tökmilləşdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı
2 sentyabr 2002-ci il —————— 82

Azərbaycan Respublikasında bozı foaliyyət növlerinə xüsusi razılıq (lisensiya) verilməsi haqqında Qaydalar
2 sentyabr 2002-ci il —————— 85
Xüsusi razılıq (lisensiya) tolob olunan foaliyyət növlarının siyahısı (Əlavə 2)
Naxçıvan Muxtar Respublikasının İcra Hakimiyəti orqanları tərafından xüsusi razılıq (lisensiya) verilən foaliyyət növlerinin siyahısı (Əlavə 3) —————— 92

Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın inkişafına dövlət himayəsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı
10 sentyabr 2002-ci il —————— 97

Sahibkarlığın inkişafına mane olan müraciətörlərin qarşısının alınması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı
28 sentyabr 2002-ci il —————— 102

**Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin İşlər İdarəsinin və
"Respublika" qəzetiinin redaksiya heyətinin
qərarı ilə çap olunur**

**Kitabın hazırlanmasında «AzərTAC»-ın
rəsmi materiallarından istifadə olunmuşdur.**

**Kitab "Respublika" qəzeti redaksiyasının
kompüter mərkəzində yığılıb səhifələnmişdir**

Yiğilmağa verilmiştir: 28.10.2002.
Çapa imzalanmıştır: 07.11.2002.
Naşrin ölçüsü: 60x90 1/16.
Ofset kağızı №1. Fiziki çap varəqi: 7,00.

«NURLAR»
naşriyyat-poliqrafiya

Hazır diopozitivlərdən «NURLAR» matbaəsində
çap olunmuşdur. Sifariş: 70. Sayı: 500 ədəd.
Bakı, H.Zərdabi 78. Tel: (994 12) 977021, 971362.
Faks: (994 12) 971295. E-mail: nurlar@azdata.net